

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ, ΛΑΡΙΣΑ
Π.Μ.Σ : ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

*«Η σύγχρονη πραγματικότητα του Σχολικού Επαγγελματικού
Προσανατολισμού και οι απόψεις για τον θεσμό των μαθητών
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης»*

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΣΟΥΛΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

ΛΑΡΙΣΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2022

Υπεύθυνη Δήλωση

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η συγκεκριμένη μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών του ΠΜΣ Πλήρους Φοίτησης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας «Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων» έχει συγγραφεί από εμένα προσωπικά και δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό. Η εργασία αυτή έχοντας εκπονηθεί από εμένα, αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις επί του θέματος και το κείμενο είναι γραμμένο με τα δικά μου λόγια και δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής από τρίτες πηγές. Οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης διπλωματικής αναφέρονται στο σύνολό τους, δίνοντας πλήρεις αναφορές στους συγγραφείς, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο».

Η Δηλούσα

Αναστασία Κατσούλια

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας ολοκληρώθηκε αρκετά καθυστερημένα και εν μέσω πολλών αντικειμενικών δυσκολιών, με πιο σημαντικές την πανδημία και την αναστάτωση που έφερε στην καθημερινότητα όλων και στην δική μου πολύτεκνη οικογένεια, αλλά και λόγω της υποδοχής του νέου μέλους της οικογένειά μας που συνέπεσε με το χρόνο που έπρεπε να ξεκινήσει η συγγραφή της Πτυχιακής και που αναγκαστικά μπήκε σε δεύτερη θέση λόγω των «νέων» μου καθηκόντων.

Θα ήθελα λοιπόν να ευχαριστήσω καταρχήν τον επιβλέποντα Καθηγητή μου, κο Βελισσαρίου Ευστάθιο, για την υπομονή του να περιμένει την δική μου συνεργασία και την καλή του διάθεσή να με βοηθήσει να ολοκληρώσω την Πτυχιακή μου εργασία δίνοντάς μου περισσότερο χρόνο.

Ευχαριστώ τον σύζυγό μου Ανδρέα για την αμέριστη συμπαράστασή του και το χρόνο και χώρο που μου παραχωρούσε όλο αυτό το διάστημα, αναλαμβάνοντας ο ίδιος τις πολλές οικογενειακές μας υποχρεώσεις.

Η παιδική μου φίλη και συμφοιτήτρια Μαρία ήταν αυτή που με παρότρυνε να μην εγκαταλείψω την προσπάθεια όταν φοβόμουν ότι δεν προλαβαίνω τον χρόνο και νιώθω ότι μέρος αυτής της προσπάθειας της ανήκει.

Πολλά ευχαριστώ οφείλω και στην κόρη μου Πολυξένη, μαθήτρια Γυμνασίου, που με βοήθησε με τις απορίες και τις επισημάνσεις της να επιμεληθώ τα ερωτηματολόγια αλλά και όλους τους μαθητές που με απροσδόκητο ενδιαφέρον τα συμπλήρωσαν.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αναμφισβήτητα, η παγκοσμιοποίηση οδήγησε σε ταχύτατες μεταβολές στην κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα όλων των χωρών, με αλλαγές που εκτείνονται σε όλη την νοητή διαδρομή από την οικογένεια και την εκπαίδευση, μέχρι την αγορά εργασίας και την παραγωγή. Επιπλέον, η κοινωνία της γνώσης και η τεχνολογική ανάπτυξη οδηγούν σε έναν υποχρεωτικό ανασχεδιασμό της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της επαγγελματικής σταδιοδρομίας αλλά και της κοινωνικής ζωής. Σε αυτή τη νέα εποχή, ο θεσμός του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Σ.Ε.Π.) καλείται με απαρχή την σχολική αίθουσα να παρέχει έγκυρη και στοχευμένη πληροφόρηση στους μαθητές για τις αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί τόσο στις συνθήκες εργασίας όσο και στην ταυτότητα των επαγγελμάτων. Επιπλέον, με δομές εκτός του σχολείου οφείλει να υποστηρίζει τους μαθητές στην πορεία τους για αυτογνωσία και ανάπτυξη των δεξιοτήτων «ζωής» που πλέον είναι απαραίτητες για τον επαγγελματικό τους βίο.

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας πραγματοποιήθηκε καταγραφή των βασικών παραγόντων που επιδρούν στη διαμόρφωση των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αποφάσεων των μαθητών, δίνοντας ταυτόχρονα έμφαση στο θεσμικό ρόλο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Στη συνέχεια υλοποιήθηκε εμπειρική διερεύνηση της επίδρασης των σημαντικότερων παραγόντων (φύλο, σχολική επίδοση, οικογένεια) καθώς και του θεσμού του Σ.Ε.Π., σε δείγμα μαθητών που φοιτούν στη Γ τάξη Ημερήσιων Γυμνασίων και τα ευρήματα συγκρίθηκαν με πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα από την ελληνική πραγματικότητα.

Μέσα από την ανάλυση και ερμηνεία των στατιστικών μεγεθών που προέκυψαν αναφορικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τους μαθητές στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές, διαπιστώθηκε ότι ο ρόλος του Σ.Ε.Π. δεν κατάφερε να αναδειχθεί σε μηχανισμό υποστήριξης της μετάβασης του μαθητή στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα ούτε και στη διαδικασία επιλογής του μελλοντικού του επαγγέλματος. Ενώ αντίθετα καταλυτικός υπήρξε ο ρόλος της οικογένειας στην απόφαση των μαθητών της έρευνας σχετικά με τις επιλογές που θα καθορίσουν το μέλλον τους. Επιπλέον, τα ευρήματα της έρευνας συνθέτουν μια εικόνα έμφυλης διαφοροποίησης με τα κορίτσια να εμφανίζουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στις ικανότητές τους, επιλέγοντας συνέχιση των σπουδών τους στην ανώτερη εκπαίδευση σε μεγαλύτερο ποσοστό από ότι τα αγόρια. Σημαντικό υπήρξε και το συμπέρασμα ότι οι μαθητές με υψηλή επίδοση φαίνεται πως προσανατολίζονται στο

μελλοντικό τους επάγγελμα έχοντας ως κίνητρο πρωτίστως τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητές τους και εν συνεχεία τις απολαβές που θα τους εξασφαλίσει το συγκεκριμένο επάγγελμα.

Επισημαίνεται ότι με το Νόμο 4823/2021, η εφαρμογή του θεσμού του Σ.Ε.Π. στο ελληνικό σχολείο άλλαξε, με την ίδρυση των δομών ΓΡΑ.ΣΥ.Π.. Όμως, οι δομές αυτές λόγω μη στελέχωσης δεν λειτουργούν κατά το σχολικό έτος διεξαγωγής της έρευνας (2021-2022). Απαραίτητη λοιπόν κρίνεται η άμεση στελέχωση με εξειδικευμένο προσωπικό των δομών αυτών αλλά και η επανάληψη της παρούσας έρευνας όταν οι δομές αυτές θα τεθούν σε πλήρη λειτουργία. Επιπλέον, προτείνεται η επέκταση της ερευνητικής διαδικασίας σε ένα πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα μαθητών που θα φοιτούν σε σχολεία από όλη τη χώρα συμπεριλαμβάνοντας και μαθητές της Α και της Γ τάξης του Λυκείου, οι οποίοι βρίσκονται επίσης σε φάση μετάβασης αναφορικά με τη λήψη εκπαιδευτικής ή επαγγελματικής απόφασης.

Λέξεις-κλειδιά: Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός, μαθητές, εκπαιδευτική απόφαση, επαγγελματικός τομέας, δεξιότητες ζωής και σταδιοδρομίας.

ABSTRACT

Globalization has led to major changes in the world's socio-economic reality, with effects extending from family and education to the labor market and production line. These changes force the need for a redesign of education, education guidance, career planning and social development.

In this new era, the role of School Career Guidance is both for the individual and the social good: it helps individuals to progress in their learning and work, but it also helps the effective functioning of the labour and learning markets, and contributes to a range of social policy goals, including social mobility and equity. This should result in public investment in career guidance activities from primary education. Empirical evidence points towards career guidance services – in school and outside – having a formative influence on young people's understanding of themselves and the world of work, and can often improve educational, social and economic outcomes. The way that young people think about their future does influence their later outcomes. The role of career guidance is to support young people, who each have different ambitions and experiences, to make well-informed decisions about their education and training. Within this, the paper highlights School Career Guidance as a specific field in which young people often lack sufficient information.

Through the analysis and interpretation of the statistical quantities that emerged regarding the factors that influence students in their educational and professional choices, it was found that the role of School Career Guidance, in the way that is implemented in our national educational system, failed to emerge as a mechanism to support the student's transition to the next level of education or in the process of choosing his / her future profession.

Keywords: School Career Guidance, educational decisions, career decisions, lifelong education, soft skills

In the Future, teachers will help individuals in their career path... They will have to be able to teach technologically, and the subjects that they will teach will not only be subjects like Maths and History... They will have to teach people to be able to learn their whole life and to learn skills and new skills.

Simon Bartley, President of WorldSkills International

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑμΕΑ	:	Άτομα με Αναπηρία
ΓΡΑ.Σ.Ε.Π.	:	Γραφεία Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού
ΓΡΑ.ΣΥ.	:	Γραφεία Σύνδεσης με την Αγορά Εργασίας και Επαγγελματικού Προσανατολισμού
ΓΡΑ.ΣΥ.Π.	:	Γραφείο Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού
Δ.Ι.Ε.Κ.	:	Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης
Ε.Κ.Ε.Π.	:	Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού
Ε.Κ.Τ.	:	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
Ε.Ο.Κ	:	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Ο.Κ.Ε.	:	Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.	:	Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού
Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.	:	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης
Ε.Τ.Π.Α.	:	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΠΑ.Λ.	:	Επαγγελματικό Λύκειο
Ι.Ε.Π.	:	Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Κ.Π.Σ.	:	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.	:	Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης
ΚΕ.ΣΥ.Π.	:	Κέντρα Συμβουλευτικής Προσανατολισμού
Ο.ΕΠ.ΕΚ.	:	Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών
Ο.Ο.Σ.Α.	:	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
Π.Δ.	:	Προεδρικό Διάταγμα
Σ.Ε.Π.	:	Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός
ΣΥ.Ε.Π.	:	Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός
Τ.Ε.Ε.	:	Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση
Τ.Π.Ε.	:	Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών
Υ.Α.	:	Υπουργική Απόφαση
Φ.Ε.Κ.	:	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT	5
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	7
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	8
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	10
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	13
1.1 Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις	13
1.2 Η επίδραση της παγκοσμιοποίησης στον επαγγελματικό προσανατολισμό	15
1.3 Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός στην Ευρώπη	16
1.3.1 Θεσμικό πλαίσιο	16
1.3.2 Σύγχρονα συστήματα επαγγελματικής καθοδήγησης του δικτύου Euroguidance .	18
1.4 Ιστορική αναδρομή για τον θεσμό του Σ.Ε.Π. στην Ελλάδα.....	20
1.5.Υλοποίηση του θεσμού του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Ελλάδα σήμερα.....	25
1.5.1 Γραφεία Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΓΡΑ.ΣΥ.Π.)	25
1.5.2 Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός στο μάθημα «Εργαστήρια Δεξιοτήτων».....	26
1.6 Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού.....	28
1.7 Μη Κερδοσκοπικοί Φορείς Επαγγελματικής Καθοδήγησης στην Ελλάδα.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ	33
2.1 Θεωρητικές προσεγγίσεις των επαγγελματικών επιλογών	33
2.2 Παράγοντες διαμόρφωσης εκπαιδευτικών και επαγγελματικών επιλογών των μαθητών	34
2.2.1.Το φύλο των μαθητών.....	35

2.2.2 Η σχολική επίδοση.....	37
2.2.3 Η δομή της οικογένειας.....	39
2.3 Ο θεσμός του Σ.Ε.Π. ως υποστηρικτικός μηχανισμός στην πορεία προσδιορισμού της επαγγελματικής ταυτότητας των μαθητών	41
2.3.1 Οι απόψεις των συμβούλων ΣΕΠ.....	41
2.3.2. Οι απόψεις εκπαιδευτικών και μαθητών για το θεσμό του ΣΕΠ.....	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	46
3.1 Προβληματική της έρευνας	46
3.2 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα έρευνας.....	47
3.3 Επιλογή μεθόδου έρευνας.....	47
3.4 Δειγματοληψία.....	48
3.5 Ερωτηματολόγιο	49
3.6 Ερευνητική διαδικασία	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	51
4.1 Ατομικά χαρακτηριστικά μαθητών.....	52
4.2 Χαρακτηριστικά οικογενειακού περιβάλλοντος.....	53
4.3 Εκπαιδευτικά και επαγγελματικά σχέδια.....	59
4.4 Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός.....	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	76
5.1 Γενικά Συμπεράσματα της έρευνας	76
5.2 Περιορισμοί της έρευνας και προτάσεις αξιοποίησης	80
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	82
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.....	90
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	93

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Ωρολόγια προγράμματα σχετικά με Σ.Ε.Π.....	22
Πίνακας 2: Κατανομή φύλου του δείγματος.....	52
Πίνακας 3:Σχολική Επίδοση.....	53
Πίνακας 4: Μορφωτικό επίπεδο γονέων.....	54
Πίνακας 5: Εργασιακή κατάσταση γονέων.....	55
Πίνακας 6: Επαγγελματικός τομέας εργασίας γονέων.....	56
Πίνακας 7: Στάση οικογένειας.....	58
Πίνακας 8: Μελλοντικά σχέδια μετά το Γυμνάσιο.....	59
Πίνακας 9:Συσχέτιση φύλου με μελλοντικά σχέδια μετά το Γυμνάσιο.....	59
Πίνακας 10: Συσχέτιση σχολικής επίδοσης με μελλοντικά σχέδια μετά το Γυμνάσιο.....	60
Πίνακας 11: Συσχέτιση φύλου με μελλοντικά σχέδια μετά το Λύκειο.....	62
Πίνακας 12: Συσχέτιση σχολικής επίδοσης με μελλοντικά σχέδια μετά το Λύκειο.....	63
Πίνακας 13: Συσχέτιση φύλου με επαγγελματικό τομέα.....	65
Πίνακας 14: Συσχέτιση σχολικής επίδοσης με επαγγελματικό τομέα.....	66
Πίνακας 15:Συσχέτιση επαγγελματικού τομέα πατέρα και μαθητή.....	67
Πίνακας 16:Συσχέτιση φύλου με τα κίνητρα επιλογής επαγγέλματος.....	68
Πίνακας 17: Στατιστικά μεγέθη για τους υποστηρικτικούς μηχανισμούς.....	71
Πίνακας 18: Υποστηρικτικοί παράγοντες (%).....	72
Πίνακας 19: Στατιστικά μεγέθη για τρόπους υποστήριξης των μαθητών.....	73
Πίνακας 20:Τρόποι υποστήριξης των μαθητών (%).....	74
Πίνακας 21: Συσχέτιση φύλου με την επιλογή για παρουσιάσεις επαγγελμάτων.....	75

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Κατανομή φύλου του δείγματος.....	52
Γράφημα 2: Μορφωτικό επίπεδο γονέων (%).....	54
Γράφημα 3: Επαγγελματικός τομέας εργασίας γονέων(%)	57
Γράφημα 4: Μελλοντικά σχέδια μετά το Λύκειο	61
Γράφημα 5: Μελλοντικό επάγγελμα μαθητών(%).....	64
Γράφημα 6: Συσχέτιση σχολικής επίδοσης με τα κίνητρα επιλογής επαγγέλματος	69
Γράφημα 7: ΚΕ.ΣΥ.Π.....	70

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παγκοσμιοποίηση συντελεί ραγδαίες αλλαγές σε όλους τους τομείς της κοινωνικής πραγματικότητας, όπως εκπαίδευση, οικογένεια, εργασία, παραγωγή, δικαιοσύνη, υγεία, κ.α. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει το Ευρωπαϊκό Κέντρο Cedefop (Ι.Ε.Π., 2021γ), η είσοδος του ατόμου στον κόσμο της εργασίας δεν είναι το αποτέλεσμα μιας στιγμιαίας απόφασης, αλλά μιας μακροχρόνιας εξελικτικής πορείας που πρέπει να χαρακτηρίζεται από την συστηματική προετοιμασία του ατόμου για να αντιμετωπίσει με επιτυχία τις προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου. Σε αυτή τη μεταβαλλόμενη κατάσταση, η συμβολή του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού οφείλει να είναι κομβική για τους μαθητές διότι τους υποστηρίζει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που αφορούν τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές, αποφάσεις που επηρεάζουν σημαντικά και το σύνολο της ζωής τους.

Η παρούσα διπλωματική εργασία επιχειρεί να διερευνήσει μέσα από τις απόψεις των μαθητών, τους παράγοντες που επιδρούν στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους αποφάσεις, δίνοντας ταυτόχρονα έμφαση στο θεσμικό ρόλο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Η δομή της διπλωματικής αποτελείται από δύο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό. Το θεωρητικό μέρος περιλαμβάνει βιβλιογραφική ανασκόπηση αναφορικά με την εφαρμογή του Σ.Ε.Π. στα κράτη μέλη της Ευρώπης, καθώς και τις θεσμικές αλλαγές του Σ.Ε.Π. στην Ελλάδα από το 1964 μέχρι σήμερα. Στη συνέχεια, ακολουθεί η σκιαγράφηση των παραγόντων που επιδρούν στη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού και επαγγελματικού προσανατολισμού των μαθητών μέσα από τα ευρήματα ερευνών που διεξήχθησαν στην ελληνική επικράτεια από το έτος 2000, οπότε και ομαλοποιήθηκε η λειτουργία των δομών Σ.Ε.Π. που ιδρύθηκαν με το Νόμο 2525/1997, μέχρι και σήμερα.

Στο ερευνητικό μέρος της εργασίας αποτυπώνεται η προβληματική της έρευνας καθώς και ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματά της. Επιπλέον, αναλύεται η μεθοδολογία που επιλέχθηκε, περιγράφεται η ερευνητική διαδικασία και το εργαλείο συλλογής των δεδομένων, ενώ παρουσιάζεται ο πληθυσμός στόχος και το δείγμα της έρευνας. Στη συνέχεια, ακολουθεί η ανάλυση και ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας, όπως αυτά προέκυψαν από τις απαντήσεις των μαθητών που συμμετείχαν στην έρευνα. Η διπλωματική ολοκληρώνεται με την εξαγωγή συμπερασμάτων και την διατύπωση ενδεικτικών προτάσεων αναφορικά με την ενίσχυση του θεσμού του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

1.1 Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις

Ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός νοείται ως το σύνολο των ενεργειών, που με οργανωμένο και συστηματικό τρόπο εφαρμόζονται από εξειδικευμένο προσωπικό με σκοπό τη παροχή βοήθειας στο άτομο ώστε να αποφασίσει με τον πλέον κατάλληλο τρόπο σχετικά με την επαγγελματική του ζωή (Κασσωτάκης, 2004).

Με τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό συνδέεται άρρηκτα και η Επαγγελματική Συμβουλευτική ή αλλιώς Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας η οποία αποτελεί μια διαδικασία όπου το άτομο διευκολύνεται στην πορεία της αναγνώρισης των δυνατοτήτων του και στη λήψη αποφάσεων σχετικά με το επάγγελμα που θα ακολουθήσει αλλά και στις ενέργειες επαγγελματικής ανάπτυξης που σχετίζονται με την πρόοδό του σε ιεραρχικά υψηλότερες θέσεις (Δερμεντζοπούλου, 2012).

Οι δομές που παρέχουν υπηρεσίες σχετικές τη συμβουλευτική και τον επαγγελματικό προσανατολισμό οφείλουν να εκκινούν από το σχολείο, εντός και εκτός της σχολικής τάξης, και να συνεχίζουν καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου. Ιδιαίτερα στην εποχή μας που η επαγγελματική αποκατάσταση αποτελεί έναν από τους πιο αγχογόνους παράγοντες του σύγχρονου πολίτη, ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός καθίσταται πιο κρίσιμος από ποτέ.

Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός (Σ.Ε.Π.) δηλώνει το σύνολο των διαδικασιών, που με τρόπο οργανωμένο και συστηματικό χρησιμοποιούνται από εξειδικευμένους επιστήμονες και στοχεύουν στο να βοηθήσουν το μαθητή, αφού γνωρίσει τον εαυτό του και το περιβάλλον του, να πάρει τις πιο κατάλληλες αποφάσεις όσον αφορά τη εκπαιδευτική και στη συνέχεια την επαγγελματική πορεία του μέλλοντος (Κασσωτάκης, 2004 • Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 2001).

Επιπλέον, σε αυτήν την συνεχώς μεταβαλλόμενη εργασιακή πραγματικότητα που βιώνουμε, εκτός από την πληροφόρηση των μαθητών για τις αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί τόσο στις συνθήκες εργασίας όσο και στην ταυτότητα των επαγγελμάτων, απαιτείται και η ικανοποίηση της ανάγκης ανάπτυξης δεξιοτήτων «ζωής» που πλέον είναι απαραίτητες για τον επαγγελματικό τους βίο. Οι δεξιότητες «δια βίου διαχείρισης της σταδιοδρομίας», όπως συχνά ονομάζονται, αποτελούν σημαντικά εφόδια στην προσωπική και επαγγελματική

ανάπτυξη του εφήβου διότι τον βοηθούν να διαχειρίζεται τις απαιτητικές μεταβάσεις της σύγχρονης εκπαίδευσης και της απασχόλησης σε όλο το φάσμα της ενήλικης ζωής του (Σιδηροπούλου-Δημακάκου, κ. συν. 2013 • Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., 2013). Καθώς πλέον οι κοινωνίες χαρακτηρίζονται από μία ρευστότητα και η παρακολούθηση των εξελίξεων καθίσταται πρόκληση για όλους, οι δεξιότητες αυτές δεν αφορούν μονάχα τη σταδιοδρομία των ανθρώπων, αλλά οδηγούν και στην απόκτηση μιας αρμονικής και ισορροπημένης ζωής, αφού διέπουν όλους τους ρόλους που αναλαμβάνει το άτομο κατά τη διάρκεια της ζωής του, μαθητής, γονιός, σύζυγος, υπάλληλος, εργοδότης κ.α. (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., 2021).

Η επίτευξη του στόχου του εκπαιδευτικού και επαγγελματικού προσανατολισμού των μαθητών που θέτει ο θεσμός του Σ.Ε.Π. πρέπει να επιχειρείται μέσα από τα εξής βήματα (Κοσμίδου-Hardy, 2007 • Ταγκάλου, 2009):

1. Υποστήριξη του μαθητή στην προσπάθεια για αυτογνωσία όχι μόνο επαγγελματική αλλά και σωματική, κοινωνική, συναισθηματική, ψυχολογική.
2. Παροχή πληροφοριών στο μαθητή και ενθάρρυνση για κριτική στάση απέναντι στην κοινωνική πραγματικότητα, ώστε να αμβλυνθεί η επίδραση των κοινωνικών και επαγγελματικών στερεοτύπων στην επαγγελματική του επιλογή.
3. Εξοικείωση του μαθητή με τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, δεδομένου ότι στο σύγχρονο και διαρκές μεταβαλλόμενο περιβάλλον εργασίας, ο μαθητής θα βρεθεί αντιμέτωπος με πλήθος αποφάσεων στη διάρκεια της ζωής του.
4. Προετοιμασία του μαθητή για τη μετάβαση από τη ζωή του ως μαθητής, στη ζωή του ως φοιτητής, αλλά και στη ζωή του ως ενήλικου επαγγελματία.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Δημητρόπουλος (1992), βασικές προϋποθέσεις για την επιτυχία της μετάβασης του μαθητή, αποτελεί η αποτελεσματική υποστήριξη των προηγούμενων τριών βημάτων του Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

1.2 Η επίδραση της παγκοσμιοποίησης στον επαγγελματικό προσανατολισμό

Τις τελευταίες δεκαετίες σημειώθηκαν σημαντικές αλλαγές στους τύπους εργασίας που συνθέτουν την οικονομία. Αυτές οι αλλαγές προκλήθηκαν, μεταξύ άλλων παραγόντων, από τις αλλαγές στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας και την αυξανόμενη εξάρτηση των εγχώριων θέσεων εργασίας από την οικονομική παγκοσμιοποίηση, από τις αλλαγές στον τρόπο οργάνωσης των επιχειρήσεων, το δημογραφικό πρόβλημα και τις αλλαγές στα μοντέλα κατανάλωσης (Ο.Ο.Σ.Α, 2016α).

Η Έκθεση Cedefop (2020) αναφορικά με τις προβλέψεις για τα επαγγέλματα που θα επικρατήσουν μέχρι το 2030 αναδεικνύει μεταξύ των τομέων με αυξημένη ζήτηση, τον τομέα της Πληροφορικής και αναφέρει επαγγέλματα όπως αναλυτές δεδομένων, προγραμματιστές λογισμικού και ειδικοί στο ηλεκτρονικό εμπόριο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Αναμένεται επίσης να αναδειχθούν και επαγγέλματα που αξιοποιούν «ανθρώπινες» δεξιότητες, όπως εργαζόμενοι εξυπηρέτησης πελατών, επαγγελματίες πωλήσεων και μάρκετινγκ, επαγγελματίες με εξειδίκευση στις ανθρωπιστικές επιστήμες, στην εκπαίδευση, στον πολιτισμό και στην καινοτομία. Επιπλέον, η Έκθεση εντοπίζει μια ποικιλία εντελώς νέων επαγγελμάτων με εξειδίκευση στις πρόσφατες αναδυόμενες τεχνολογίες όπως ειδικοί τεχνητής νοημοσύνης και μάθησης μέσω μηχανών, ειδικοί αυτοματοποιημένων διαδικασιών, αναλυτές ασφάλειας, σχεδιαστές αλληλεπίδρασης μηχανών, μηχανικοί ρομποτικής κ.α.

Σύμφωνα με την έκθεση για το «Μέλλον της Εργασίας» που εξέδωσε το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (World Economic Forum, 2018), τα ρομπότ, οι κάθε είδους «έξυπνες» μηχανές και γενικότερα οι αλγόριθμοι της τεχνητής νοημοσύνης, που ολοένα και περισσότερο διεισδύουν στους χώρους εργασίας και αυτοματοποιούν την απασχόληση, θα δημιουργήσουν διεθνώς έως το 2030 σχεδόν διπλάσιο αριθμό νέων θέσεων εργασίας, σε σχέση με όσες αναμένεται να καταργήσουν. Οι παραπάνω εκτιμήσεις αντιπροσωπεύουν την στροφή της απασχόλησης παγκοσμίως και θα πρέπει να οδηγήσουν στην διαμόρφωση κατάλληλων στρατηγικών ώστε να διευκολυνθεί η μετάβαση του εργατικού δυναμικού στο νέο κόσμο εργασίας, τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με την ίδια έκθεση (Cedefop, 2020) η απασχόληση προβλέπεται να αυξηθεί την επόμενη περίοδο και μέχρι το 2030 με ταχύτερο ρυθμό από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από την άλλη, το εργατικό δυναμικό αναμένεται να μειωθεί σε

ποσοστό 6% ετησίως, κυρίως στις ηλικιακές ομάδες κάτω των 45 ετών, ως απόρροια των υψηλών επιπέδων της εξωτερικής μετανάστευσης των νέων. Στις προβλέψεις αναμένεται ισχυρή ανάπτυξη των θέσεων εργασίας στους τομείς των Κατασκευών (σε ποσοστό 2,2% ετησίως), της Υγείας (σε ποσοστό 3% ετησίως) και της Εκπαίδευσης (σε ποσοστό 1,7% ετησίως) και των Τηλεπικοινωνιών (σε ποσοστό 6% ετησίως). Οι περισσότερες νέες θέσεις θα αφορούν τους τομείς των υπηρεσιών και των υπαλλήλων σε εμπορικά καταστήματα λόγω αντικατάστασης εργατικού δυναμικού που συνταξιοδοτείται. Οι ειδικευμένοι εργάτες γεωργίας και αλιείας είναι οι μόνοι επαγγελματίες που αναμένεται να συρρικνωθεί ο αριθμός τους κατά την προβλεπόμενη περίοδο. Επίσης, τα σχετικά κατώτερα επαγγέλματα αναμένεται να μειωθούν εκτός από γενικούς υπαλλήλους γραφείου και επαγγέλματα που υποστηρίζουν την παραγωγή όπως εργάτες σε ορυχεία, οικοδομές, κατασκευές, μεταποίηση και εμπόριο.

Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό πως κρίσιμη συνιστώσα κάθε χώρας αποτελεί η επικαιροποιημένη επαγγελματική καθοδήγηση των μαθητών και η υποστήριξή τους στην ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων ζωής και σταδιοδρομίας (hard & soft skills), ώστε να ανταποκριθούν στις επαγγελματικές απαιτήσεις τόσο της σύγχρονης πραγματικότητας όσο και των επαγγελμάτων του μέλλοντος. Απαιτούνται λοιπόν μεγαλύτερες επενδύσεις στην εκπαίδευση ώστε η νέα γενιά, από την εφηβική κιόλας ηλικία, να ενημερωθεί, να εκπαιδευτεί και να προετοιμαστεί κατάλληλα, προκειμένου να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις αυτές. Σε αυτή τη μεταβαλλόμενη κατάσταση, η συμβολή του Σ.Ε.Π. είναι κομβική για τους μαθητές διότι τους υποστηρίζει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που αφορούν τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές, αποφάσεις που επηρεάζουν σημαντικά και το σύνολο της ζωής τους.

1.3 Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός στην Ευρώπη

1.3.1 Θεσμικό πλαίσιο

Για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ο ρόλος του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού αναδείχθηκε στρατηγικής σημασίας σχετικά με την προετοιμασία των νέων για τον 21ο αιώνα. Το 2007, η Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συγκρότησε το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πολιτικής για τον δια βίου Επαγγελματικό

Προσανατολισμό (European Lifelong Guidance Policy Network) με σκοπό την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών για τη χάραξη πολιτικών σε σχέση με τον δια βίου Επαγγελματικό Προσανατολισμό (Ε.Κ.Ε.Π., 2007). Το Συμβούλιο Παιδείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Νοέμβριο του 2008 κάλεσε τα κράτη μέλη να εστιάσουν μεταξύ άλλων στη μείωση των περιπτώσεων πρόωρης εξόδου των μαθητών από το σχολικό σύστημα και στη βελτίωση των σχολείων αναφορικά με τη πρόσβαση και τη ποιότητα των υπηρεσιών πληροφόρησης, προσανατολισμού και παροχής συμβουλών (Βλαχάκη & Γαϊτάνης, 2011).

Ο ουσιαστικός ρόλος του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού επισημαίνεται και στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (Ε.Ο.Κ.Ε.) σύμφωνα με την οποία «Συχνά οι νέοι απασχολούνται σε χαμηλής ποιότητας, προσωρινές θέσεις εργασίας και αμείβονται ανεπαρκώς. Η ανεργία των νέων είναι συχνά αποτέλεσμα της έλλειψης δεξιοτήτων ή της αναντιστοιχίας των δεξιοτήτων. Χρειάζονται συστήματα προσανατολισμού και παροχής συμβουλών σχετικά με τις διάφορες δυνατότητες απόκτησης προσόντων και τις μελλοντικές ευκαιρίες απασχόλησης.» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2009).

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εντάσσει το παραπάνω στη στρατηγική του «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2020» και ορίζει ως κύριο στόχο, τη στήριξη της ανάπτυξης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης των κρατών μελών. Η Συμβουλευτική και ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός συμπεριλαμβάνονται και έμμεσα σε όλους τους στρατηγικούς στόχους με στόχο τη βελτίωση της διασύνδεσης της αγοράς εργασίας με την εκπαίδευση και την ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (Λογιώτης, 2014).

Για τα κράτη μέλη της Ευρώπης από πολύ νωρίς, η εφαρμογή του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού συνιστά προτεραιότητα σε επίπεδο χάραξης των εθνικών εκπαιδευτικών πολιτικών, ώστε να ανταποκρίνονται στους στόχους που έχουν τεθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Ο.ΕΠ.ΕΚ., 2007). Σύμφωνα με τη μελέτη του Οργανισμού Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (2007), σε ευρωπαϊκά κράτη όπως η Σουηδία, Βέλγιο, Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Ιρλανδία, Αγγλία, κ.α., ο θεσμός του Σ.Ε.Π. προσφέρεται πρωτίστως εντός των σχολικών δομών σε Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι σχολικές μονάδες στελεχώνονται με ειδικά καταρτισμένους συμβούλους

επαγγελματικού προσανατολισμού, οι οποίοι παρέχουν εξατομικευμένη συμβουλευτική υποστήριξη σταδιοδρομίας σε κάθε μαθητή με τη βοήθεια ψυχομετρικών εργαλείων.

Επιπρόσθετα, υπάρχει εθνικός φορέας σε όλες τις χώρες υπό την εποπτεία του οποίου λειτουργεί διαδικτυακή πλατφόρμα προσφέροντας υπηρεσίες πληροφόρησης για θέματα εκπαιδευτικού και επαγγελματικού προσανατολισμού αναφορικά με τα προγράμματα σπουδών εκπαίδευσης της χώρας, τα περιγράμματα επαγγελμάτων, κ.α. Βέβαια, υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού προσφέρονται και από τους δήμους – κοινότητες, όσο και από διάφορους φορείς των χωρών, όπως ο οργανισμός απασχόλησης, τα επιμελητήρια, τα εργατικά σωματεία, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, ιδιωτικές εταιρείες απασχόλησης, κ.α. (Ο.ΕΠ.ΕΚ., 2007 • Δερμεντζοπούλου, 2012 • Λογιώτης, 2014).

1.3.2 Σύγχρονα συστήματα επαγγελματικής καθοδήγησης του δικτύου Euroguidance

Η συνεχής ανάπτυξη των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) έχει συμβάλλει ώστε το Διαδίκτυο να αποτελεί μία ανεξάντλητη πηγή πληροφοριών και στο πεδίο της επαγγελματικής ανάπτυξης. Ανατρέχοντας στη διεθνή βιβλιογραφία διαπιστώνουμε ότι στο πεδίο του επαγγελματικού προσανατολισμού, κομβικό σημείο αποτέλεσε στα τέλη της δεκαετίας του '60, η εμφάνιση των συστημάτων επαγγελματικής καθοδήγησης μέσω υπολογιστή Computer-Assisted Career Guidance (CAGG) τα οποία περιλάμβαναν μεταξύ άλλων μηχανές αναζήτησης για επαγγέλματα, σπουδές κ.α. (Gore et al., 2006). Τα συστήματα αυτά αποτελούν πηγή γνώσης για τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας αλλά και μοχλός για την αυτογνωσία και την ανακάλυψη των δεξιοτήτων των χρηστών (Harris-Bowlsbey, 2013). Στα πλεονεκτήματα χρήσης των συστημάτων συγκαταλέγονται η αμεσότητα, η ευκολία πρόσβασης, η διαθεσιμότητα, καθώς και η αύξηση του αισθήματος ασφάλειας των χρηστών μέσω της ανωνυμίας (Tirpak & Schlosser, 2013).

Στην Ευρώπη, τα συστήματα επαγγελματικής καθοδήγησης μέσω υπολογιστή χρησιμοποιούνται ως καινοτόμες πρακτικές Σ.Ε.Π. και είναι συγκεντρωμένα και στη διάθεση των εφήβων αλλά και των ενηλίκων μέσω της ψηφιακής πλατφόρμας του δικτύου Euroguidance. Η κύρια ομάδα-στόχος του Euroguidance είναι οι επαγγελματίες σύμβουλοι προσανατολισμού αλλά και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής τόσο από τον

εκπαιδευτικό τομέα όσο και από τον τομέα της απασχόλησης των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αξίζει να αναφερθούν τα καινοτόμα εργαλεία που είναι ευρέως γνωστά:

1. Ο **Wikijob** είναι ένας ιστότοπος ανεπτυγμένος στο μοντέλο μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης όπως η Wikipedia. Προσφέρει στους χρήστες έναν μαθησιακό πόρο για τη σταδιοδρομία, όπου σύμβουλοι σταδιοδρομίας, επιχειρηματίες, επιστήμονες κ.α. από όλο τον κόσμο συνεισφέρουν στη γνώση γράφοντας στον ιστότοπο και εμπλουτίζοντας τον με πληροφορίες σχετικές με τα επαγγέλματα. Επιπλέον, περιέχει online τεστ δεξιοτήτων και γνώσεων καθώς και εγχειρίδια αυτοβελτίωσης.
2. Το **Real Game** είναι ένα από τα πιο επιτυχημένα παιχνίδια ρόλων που σχεδιάστηκαν ως ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον. Πρόκειται για ένα πρωτοποριακό και ευρέως εφαρμοζόμενο διαδραστικό ηλεκτρονικό "παιχνίδι" ανάπτυξης δεξιοτήτων ζωής και σταδιοδρομίας. Αρχικά, αναπτύχθηκε στον Καναδά ενώ σήμερα χρησιμοποιείται σε 10 χώρες παγκοσμίως, ανάμεσα στις οποίες και η Ελλάδα (μέσω της ιστοσελίδας του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.). Είναι ένα εργαλείο, φιλικό και εύκολο στη χρήση, καθώς έχει κατασκευαστεί για εφήβους ηλικίας 12-18 ετών και δεν απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις. Στη διάρκεια του παιχνιδιού, ο μαθητής καλείται να υποδυθεί έναν ενήλικο χαρακτήρα με ένα συγκεκριμένο επαγγελματικό, και όχι μόνο, προφίλ. Με τον τρόπο αυτό ο έφηβος με βιωματικό τρόπο έρχεται αντιμέτωπος με καταστάσεις, προκλήσεις και ευκαιρίες που αντιμετωπίζουν όλοι οι ενήλικες. Το εργαλείο που είναι σχεδιασμένο με γραφικά και εικόνες από τη σύγχρονη κοινωνική και επαγγελματική ζωή, υποστηρίζει τον έφηβο ώστε να αναγνωρίσει τις υποχρεώσεις της ενήλικης ζωής και της αγοράς εργασίας και να σχεδιάσει την εκπαιδευτική και επαγγελματική του πορεία.
3. Το ψηφιακό παιχνίδι **Youth@Work** που υλοποιήθηκε στο περιβάλλον του Unity και βασίζεται στην τυπολογία του Holland (1973). Σχεδιάστηκε με σκοπό τόσο την ευαισθητοποίηση για τη σταδιοδρομία τους όσο και την ενίσχυση της επαγγελματικής προσαρμοστικότητας των νέων ηλικίας 13-19 ετών. Μέσα από τη συμμετοχή στο παιχνίδι, οι έφηβοι συμμετέχοντες βελτίωσαν σημαντικά το επίπεδο δεξιοτήτων της επαγγελματικής προσαρμοστικότητας (Hummel et al., 2017)

1.4 Ιστορική αναδρομή για τον θεσμό του Σ.Ε.Π. στην Ελλάδα

Οι χώρες της Ευρώπης ακολουθούν ποικίλες πρακτικές αναφορικά με την εφαρμογή του θεσμού του Σ.Ε.Π., εντούτοις είναι ξεκάθαρο ότι κοινό σημείο όλων αποτελεί το γεγονός ότι ο θεσμός του Σ.Ε.Π. αναγνωρίζεται ως δημόσιο αγαθό, παρέχεται κυρίως εντός του σχολείου και συνδέεται με τους κοινωνικοοικονομικούς και εκπαιδευτικούς στόχους κάθε χώρας. Είναι σημαντικό λοιπόν να σκιαγραφηθεί και η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική σχετικά με τη θεσμοθέτηση και την εφαρμογή του Σ.Ε.Π., ώστε να αποτυπωθούν σε αυτήν τόσο οι επιδράσεις των αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και τα εθνικά κοινωνικοπολιτικά γεγονότα.

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Νόμου 4379/1964, έρχεται σε μία περίοδο όπου οι μισοί Έλληνες πολίτες δεν ξέρουν να διαβάσουν σύμφωνα με την απογραφή του 1961, αφού από τους 6.887.000 πολίτες οι 1.220.000 είναι αναλφάβητοι και οι 2.031.600 δεν έχουν τελειώσει το δημοτικό (Κάτσικας – Θεριανός, 2007). Ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός προωθείται με διττό ρόλο. Τη δωρεάν παροχή εκπαίδευσης αναγνωρίζοντας έτσι το αναφαίρετο δικαίωμα όλων στη μόρφωση και ταυτόχρονα την ανάγκη για στροφή στην τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση ώστε να καταστεί η ελληνική οικονομία ανταγωνιστική (Μπουζάκης, 2002). Για πρώτη φορά στο ωρολόγιο πρόγραμμα της Γ τάξης του Ημερήσιου και του Νυκτερινού Γυμνασίου εισάγεται το μάθημα του Σ.Ε.Π. με το όνομα «Πρακτικά Γνώσεις περί τα κύρια επαγγέλματα», σύμφωνα με το υπ' αριθ. 425 Βασιλικό Διάταγμα (Φ.Ε.Κ. 110/Α/1966). Μεταξύ άλλων η διδακτέα ύλη περιέχει πληροφόρηση για τα είδη των επαγγελμάτων, τη σύνδεσή τους με τις σπουδές καθώς και την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας με πρακτική άσκηση υπό την επίβλεψη του διδάσκοντος και ενός ειδικού επιστήμονος ή τεχνίτη.

Παρά την κατάργηση του Νόμου 4379/1964 με την έλευση της δικτατορίας το 1967, η ανάγκη για επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών διατηρείται. Στο νέο ωρολόγιο πρόγραμμα του Γυμνασίου, Ημερήσιου και Εσπερινού, που δημοσιεύεται στο υπ' αριθ. 673 Βασιλικό Διάταγμα (Φ.Ε.Κ. 239/Α/1968), το μάθημα μετονομάζεται σε «Επαγγελματική Εξερεύνηση και Επαγγελματικός προσανατολισμός» και διδάσκεται στο Β τετράμηνο της Γ τάξης για 1 ώρα εβδομαδιαίως.

Με την πτώση της δικτατορίας και την ένταξη της Ελλάδας στην νεοϊδρυθείσα Ε.Ο.Κ., η ανάγκη για εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού συστήματος και η εναρμόνιση με την

ευρωπαϊκή πραγματικότητα αποτέλεσε προτεραιότητα (Κάτσικας & Θεριανός, 2007). Στο άρθρο 16 του Συντάγματος της Ελλάδος το 1975 καθορίζονται οι στόχοι της εκπαίδευσης, αναγνωρίζοντας ότι «Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους» (Φ.Ε.Κ. 111/Α/1975), ενώ με το άρθρο 28 του Νόμου 309/1976 (Φ.Ε.Κ. 100/Α/1976) εισάγεται το μάθημα στο Γυμνάσιο με την ονομασία «Σχολικός και Επαγγελματικός Προσανατολισμός».

Στα επόμενα χρόνια καταγράφεται πλήθος Προεδρικών Διαταγμάτων στα οποία η προσθήκη και η αφαίρεση ωρών του μαθήματος του Σ.Ε.Π. σε διάφορες τάξεις και τύπους σχολείων, μαρτυρεί μια πιθανή αναποφασιστικότητα της εκπαιδευτικής πολιτικής ως προς την αποτελεσματικότητα του θεσμού. Πάντως, όπως αποτυπώνεται και στη διδακτέα ύλη του Σ.Ε.Π., ο κύριος στόχος του μαθήματος είναι να βοηθήσει τον μαθητή «... να ενταχθεί εις την κοινωνία ως παραγωγικόν και χρήσιμον μέλος αυτής» (Φ.Ε.Κ.79/Α/1978). Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί, αναφέρονται με χρονολογική σειρά οι διατάξεις της σχετικής εκπαιδευτικής νομοθεσίας, μέχρι και το 1985, σχετικά με την εφαρμογή του Σ.Ε.Π. στα ωρολόγια προγράμματα σε επίπεδο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Ορόσημο για την εφαρμογή του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στις σχολικές μονάδες της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί ο Νόμος 1566/1985 (Φ.Ε.Κ. 167/Α/1985), με θέμα: «*Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*». Σύμφωνα με τα άρθρα 37, 38 και 39 του Κεφαλαίου ΙΑ', η εφαρμογή του Σ.Ε.Π. στα ωρολόγια και τα αναλυτικά προγράμματα στοχεύει «...στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών, στην πληροφόρησή τους για τις επαγγελματικές διεξόδους, στην ενημέρωσή τους για τα μεταβατικά στάδια προς την επαγγελματική αποκατάσταση και στην αρμονική ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο.».

Στην ελληνική πραγματικότητα, η ουσιαστική ώθηση για την στήριξη του θεσμού του Σ.Ε.Π., δόθηκε με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.) την περίοδο 1994 -1999 με τη συνδρομή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (Ε.Κ.Τ.) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.). Το συγκεκριμένο πρόγραμμα, συνολικού ύψους 580 δις δραχμών, είχε ως στόχο «..τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος, στο πλαίσιο του οποίου θα επιδιώκεται η ατομική, η κοινωνική και η γνωστική ολοκλήρωση του ανθρώπου, καθώς και η Εθνική αυτογνωσία του» (Λογιώτης, 2014).

Πίνακας 1: Ωρολόγια προγράμματα σχετικά με Σ.Ε.Π.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ	ΤΥΠΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΤΑΞΗ	ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
Π.Δ.831/1977 (Φ.Ε.Κ. 270/Α/1977)	Ημερήσιο Γυμνάσιο	Γ	1 ώρα στο Β τετράμηνο
Π.Δ. 374/1978 (Φ.Ε.Κ. 79/Α/1978)	Ημερήσιο Γυμνάσιο Εσπερινό Γυμνάσιο	Γ	1 ώρα στο Β τετράμηνο
ΠΔ 1286/1981 (Φ.Ε.Κ. 315/Α/1981)	Ημερήσιο Γυμνάσιο	Γ	1 ώρα, σε όλα τα τρίμηνα
Π.Δ.736/1982 (Φ.Ε.Κ. 157/Α/1982)	Ημερήσιο Γυμνάσιο	Α Γ	1 ώρα στο Α τρίμηνο 1 ώρα στο Γ τρίμηνο
Π.Δ.736/1982 (Φ.Ε.Κ. 157/Α/1982)	Ημερήσιο Λύκειο	Β	1 ώρα στο Γ τρίμηνο
Π.Δ. 91/1984 (Φ.Ε.Κ. 35/Α/1984)	Ημερήσιο Γυμνάσιο	Α Β Γ	1 ώρα στο Α τρίμηνο 1 ώρα στο Α τρίμηνο 1 ώρα στο Γ τρίμηνο
Π.Δ. 91/1984 (Φ.Ε.Κ. 35/Α/1984)	Ημερήσιο Λύκειο	Α Β	1 ώρα στο Β τετράμηνο 1 ώρα στο Β τετράμηνο
Π.Δ. 217/1985 (Φ.Ε.Κ. 79/Α/1985)	Ημερήσιο Τεχνικό- Επαγγελματικό Λύκειο	Α	1 ώρα σε όλα τα τετράμηνα
Π.Δ. 438/1985 (Φ.Ε.Κ. 158/Α/1985)	Ημερήσιο Γυμνάσιο	Α Β Γ	1 ώρα στο Α τρίμηνο 1 ώρα στο Α τρίμηνο 1 ώρα στο Γ τρίμηνο
Π.Δ. 479/1985 (Φ.Ε.Κ. 170/Α/1985)	Ημερήσιο Λύκειο	Α Β	1 ώρα στο Β τετράμηνο 1 ώρα στο Β τετράμηνο

Ακολουθεί η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του Αρσένη, Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων με το Νόμο 2525/1997 (Φ.Ε.Κ. 188/Α/1997) με θέμα «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις». Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο άρθρο 10 του Νόμου, «Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός (Σ.Ε.Π.) στοχεύει στην παροχή βοήθειας προς τους μαθητές κατά το διάφορα στάδια της ανάπτυξής τους, ώστε να συνειδητοποιήσουν τις κλίσεις τους, να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους και να διεκδικήσουν τη συμμετοχή τους στο κοινωνικό γίνεσθαι». Για την υποστήριξη του θεσμού ο Νόμος ιδρύει το Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Κ.Ε.Π), καθώς και συνολικά εβδομήντα (70) Κέντρα Συμβουλευτικής-Προσανατολισμού (ΚΕ.ΣΥ.Π.), εξήντα οκτώ (68) στις έδρες των νομών, ένα (1) στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και ένα (1) Κέντρο στη Διεύθυνση Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας

και Θρησκευμάτων. Επιπλέον, ιδρύονται διακόσια (200) Γραφεία Σ.Ε.Π. (ΓΡΑ.ΣΕ.Π) σε ισάριθμα σχολεία της χώρας.

Αναφορικά με την εφαρμογή του Σ.Ε.Π. στη σχολική τάξη, παραμένει το μάθημα στο Ημερήσιο Γυμνάσιο, μόνο στη Γ τάξη και για 1 ώρα εβδομαδιαίως και στα 3 τρίμηνα (Φ.Ε.Κ. 113/Α/1994), ενώ για το Ημερήσιο Ενιαίο Λύκειο μειώνεται σε 1 ώρα για την Α τάξη, μόνο στο Β τετράμηνο (Φ.Ε.Κ. 1057/Β/1997).

Για την περαιτέρω στήριξη του θεσμού του ιδρύθηκαν εκατόν πέντε (105) Γραφεία Σύνδεσης με την Αγορά Εργασίας και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΓΡΑ.ΣΥ.) στα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Τ.Ε.Ε.), με την υπ' αριθ. 130807/Γ2/5.12.2002 Υπουργική Απόφαση του Υπουργείου Παιδείας.

Η προσπάθεια αναβάθμισης του θεσμού του Σ.Ε.Π. από Υπουργείο Παιδείας συνεχίζεται με το σχεδιασμό από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ειδικών προγραμμάτων κατάρτισης (ετήσια ή εξάμηνα) που απευθυνόταν στους Υπεύθυνους των δομών Σ.Ε.Π. και τα οποία υλοποιήθηκαν από διάφορα πανεπιστήμια της χώρας την περίοδο 1998-2000, κυρίως όμως στα αστικά κέντρα (Καλίρης, 2018).

Δυστυχώς, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Κασσωτάκης (2004), «παρά την ευκαιρία εκσυγχρονισμού του θεσμού του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, η υποστελέχωση, η ελλιπής στήριξη της λειτουργίας των ΚΕ.ΣΥ.Π και των ΓΡΑ.Σ.Ε.Π., καθώς και η βραδύτητα δημοσίευσης του υποστηρικτικού παιδαγωγικού υλικού που απαιτούνταν για τις υπηρεσίες Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, οδήγησαν στην παρακμή των παραπάνω δομών»

Με την υπ' αριθ. 125865/Γ7/2006 (Φ.Ε.Κ. 1831/Β/2006) Υπουργική Απόφαση γίνεται μια ακόμα προσπάθεια ενίσχυσης των δομών Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού, με την ίδρυση 11 επιπλέον ΚΕ.ΣΥ.Π. και 370 ΓΡΑ.Σ.Ε.Π. Το επόμενο έτος, 2007, το Υπουργείο Παιδείας καταθέτει το Επιχειρησιακό πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για την περίοδο 2007-2013, με χρηματοδότηση από το Β' ΕΠΕΑΕΚ – Γ' ΚΠΣ και με κεντρικούς άξονες της στρατηγικής, την υλοποίηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και επαγγελματικού προσανατολισμού και την μείωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και του αποκλεισμού (Ε.Σ.Π.Α., 2007). Ωστόσο, πριν καν λήξει η χρηματοδότηση του έργου αναστέλλεται η λειτουργία των δομών ΓΡΑΣΥ (105298/Γ2/2010 Υ.Α.) και στη συνέχεια και των δομών

ΓΡΑΣ.Ε.Π. (Νόμος 4024/2011). Κατά το σχολικό έτος 2011-2012 καταργείται και το μάθημα του Σ.Ε.Π. από την Α΄ τάξη του Γενικού Λυκείου (Φ.Ε.Κ. 1213/Β/2011). Από τα παραπάνω γίνεται σαφές πως ο θεσμός του Σ.Ε.Π. στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα συρρικνώνεται και πλέον παρέχεται μόνο η ατομική συμβουλευτική σε θέματα σταδιοδρομίας σε μαθητές και γονείς αποκλειστικά από τις δομές των ΚΕΣΥΠ.

Παρά τις πιέσεις της οικονομικής κρίσης που βιώνει η Ελλάδα και την εκτόξευση της ανεργίας, το Υπουργείο Παιδείας παρουσιάζει το σχέδιο για το «Νέο σχολείο» όπου ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός συνεχίζει να μην υπάρχει στα ωρολόγια προγράμματα των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Στην υπ' αριθ. 115475/Γ2/2013 Υπουργική Απόφαση (Φ.Ε.Κ. 2121/Β/2013), δημοσιεύονται τα νέα ωρολόγια προγράμματα όπου για το Λύκειο αντί για το μάθημα του Σ.Ε.Π. υπάρχει το μάθημα «Ερευνητική εργασία (project)», το οποίο διδάσκεται στην Α και Β τάξη του Ημερήσιου και του Εσπερινού Λυκείου αλλά η διδακτέα ύλη δεν εστιάζει σε θέματα επαγγελματικού προσανατολισμού. Σύμφωνα με τις οδηγίες διδασκαλίας οι μαθητές «ανακαλύπτουν τον επιστημονικό τρόπο σκέψης και εργασίας» ώστε να μπορούν να αναζητήσουν αυτόνομα πληροφορίες για οποιοδήποτε θέμα. Με την υπ' αριθ. 74181/Δ2/2020 υπουργική Απόφαση (Φ.Ε.Κ. 2338/Β/2020) το μάθημα «Ερευνητική εργασία (project)», καταργείται από τα ωρολόγια των Γενικών Λυκείων.

Για το Γυμνάσιο, η υπ' αριθ. 115475/Γ2/2013 Υπουργική Απόφαση (Φ.Ε.Κ. 2121/Β/2013), εισάγει σε κάθε τάξη του Ημερήσιου και του Εσπερινού Γυμνασίου το μάθημα με τίτλο «Βιωματικές Δράσεις–Συνθετικές Δημιουργικές Εργασίες – Project» όπου συμπεριλαμβάνεται και η διακριτή διδακτική ενότητα του Σ.Ε.Π., χωρίς αυτό όμως να εξασφαλίζει και την εφαρμογή του Σ.Ε.Π. κατά τη διδασκαλία του μαθήματος. Το μάθημα πραγματοποιείται για 1 ώρα στην Α και Β τάξη και για 2 ώρες στη Γ΄ τάξη, μέχρι και το 2016 όπου με την υπ' αριθ. 93381/Δ2/2016 Υπουργική Απόφαση (Φ.Ε.Κ. 1640/Β/2016), στο νέο ωρολόγιο πρόγραμμα των Γυμνασίων της χώρας το εν λόγω μάθημα παύει να υφίσταται.

Στα Επαγγελματικά Λύκεια, ο θεσμός του Σ.Ε.Π. υλοποιείται μέχρι και σήμερα στην Α τάξη, στο πλαίσιο του δίωρου μαθήματος «Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός, Περιβάλλον Εργασίας, Ασφάλεια και Υγιεινή» σε κάθε Εκπαιδευτικό Τομέα (Νόμος 4186/2013).

Με την υπ' αριθ. Φ.351.1/53/206591/Ε3/2018 Υπουργική απόφαση υλοποιείται η παύση της λειτουργίας των ΚΕ.ΣΥ.Π. καθώς με το Νόμο 4547/2018 (Φ.Ε.Κ. 102/Α/2018) ιδρύθηκαν τα Κέντρα Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ.). Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Κεφαλαίου Β του Νόμου 4547, στις αρμοδιότητες της νέας δομής συμπεριλαμβάνεται και η παροχή υπηρεσιών που σχετίζονται με τον επαγγελματικό προσανατολισμό στη σχολική κοινότητα και συγκεκριμένα σε:

- Γονείς για ζητήματα «υποστήριξης της σχολικής μάθησης, της οργάνωσης της μελέτης και της συνεργασίας με τη σχολική μονάδα».
- Εκπαιδευτικούς για ζητήματα «βέλτιστης διδακτικής πρακτικής, αποδοχής της διαφορετικότητας και αξιοποίησης της ετερογένειας του μαθητικού πληθυσμού, προώθησης ενταξιακών πρακτικών, ανάπτυξης συνεργατικών δράσεων, καλλιέργειας βασικών δεξιοτήτων αποτελεσματικής επικοινωνίας...».
- Μαθητές, για ζητήματα «που αφορούν τη συγκρότηση και τη βέλτιστη ανάπτυξη της προσωπικής και επαγγελματικής ταυτότητας των μαθητών των Β' και Γ' τάξεων του Λυκείου, την υποστήριξη της αυτοαντίληψης και της αυτογνωσίας, την ενδυνάμωση της δυνατότητας αντιμετώπισης δυσκολιών λήψης απόφασης και την εν γένει μέριμνα σύνδεσης της λήψης απόφασης με τα στοιχεία της προσωπικότητας του μαθητή».

1.5.Υλοποίηση του θεσμού του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Ελλάδα σήμερα.

Στη χώρα μας, όπως αναδείχθηκε από την ιστορική αναδρομή, υπήρξαν διάφορες θεσμικές αλλαγές αναφορικά με την εισαγωγή του θεσμού του Σ.Ε.Π. στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, είτε εντός του σχολείου υπό τη μορφή μονόωρων μαθημάτων στη Γ τάξη του Γυμνασίου και στην Α τάξη του Λυκείου, είτε με την ίδρυση κεντρικών δομών για τη συμβουλευτική υποστήριξη μαθητών, γονέων και εκπαιδευτικών.

1.5.1 Γραφεία Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΓΡΑ.ΣΥ.Π.)

Κατά το σχολικό έτος που διανύουμε (2021-2022), ο θεσμός του Σ.Ε.Π. είναι μάλλον ανύπαρκτος για την ελληνική σχολική πραγματικότητα. Ο Νόμος 4823/2021 (Φ.Ε.Κ. 136/Α/2021) μετονομάζει τα Κ.Ε.Σ.Υ. σε Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης,

Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.), αφαιρώντας από τις αρμοδιότητές τους την συμβουλευτική σχετικά με το Σ.Ε.Π.. Οι σύμβουλοι των δομών αυτών που καθοδηγούσαν σε θέματα σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού τη σχολική κοινότητα, χάνουν αυτήν την ιδιότητά τους και από το τρέχον σχολικό έτος και έπειτα ασκούν καθήκοντα εκπαιδευτικού, διδάσκουν δηλαδή, με βάση την ειδικότητά τους στη σχολική μονάδα όπου ανήκουν οργανικά.

Με το άρθρο 27 του Κεφαλαίου Α του Νόμου 4823/2021, ανά Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και ανά ομάδα όμορων σχολικών μονάδων, ιδρύεται ένα Γραφείο Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΓΡΑ.ΣΥ.Π.), το οποίο στελεχώνεται από έναν (1) εκπαιδευτικό οποιουδήποτε κλάδου με εξειδίκευση στη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό. Όμως, μέχρι και τη συγγραφή της παρούσας εργασίας (Φεβρουάριος 2022) οι νέες αυτές δομές όχι μόνο δεν έχουν λειτουργήσει αλλά ούτε καν έχουν δρομολογηθεί οι διαδικασίες επιλογής των στελεχών που θα υπηρετήσουν σε αυτές. Παρά τις προσδοκίες για μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στην οργάνωση και στην εφαρμογή του Σ.Ε.Π. λόγω της πρόσφατης θεσμοθετημένης επέκτασης των υποστηρικτικών δομών εντός των σχολικών μονάδων, δυστυχώς, δεν υπήρξε καμία πρόβλεψη για την ύπαρξη μεταβατικού σταδίου έως τη στελέχωση και πλήρη λειτουργία των νέων δομών (ΓΡΑ.ΣΥ.Π.). Απόρροια αυτού, η πλήρης υποβάθμιση του θεσμού του Σ.Ε.Π. μιας και για το τρέχον σχολικό έτος δεν αποτελεί δημόσιο δωρεάν αγαθό. Οι εξελίξεις αυτές σαφώς έχουν επίδραση στην ελληνική οικογένεια, αφού οι γονείς μπορούν να απευθυνθούν αποκλειστικά στην ιδιωτική πρωτοβουλία φορέων για την πληροφόρηση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών επιλογών των παιδιών τους.

1.5.2 Ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός στο μάθημα «Εργαστήρια Δεξιοτήτων»

Σύμφωνα με τις υπ' αριθ. 94207/Δ2/2021 και 94214/Δ2/2021 Υπουργικές Αποφάσεις (Φ.Ε.Κ. 3791/Β/2021) το Υπουργείο Παιδείας εισάγει στα ωρολόγια προγράμματα όλων των τάξεων του Ημερήσιου και του Εσπερινού Γυμνασίου, το μονόωρο μάθημα «Εργαστήρια Δεξιοτήτων». Στην υπ' αριθ. 94236/ΓΔ4/2021 Υπουργική Απόφαση

(Φ.Ε.Κ. 3567/Β/2021) ορίζεται το πρόγραμμα σπουδών του μαθήματος, όπου οι δεξιότητες των μαθητών που στοχεύει το μάθημα να ενισχύσει ομαδοποιούνται στα εξής:

1. Δεξιότητες μάθησης 21ου αιώνα (4cs), στα οποία περιλαμβάνονται η κριτική σκέψη, η επικοινωνία, η συνεργασία, η δημιουργικότητα καθώς και συνδυαστικές δεξιότητες ψηφιακής τεχνολογίας.
2. Δεξιότητες της ζωής όπως κοινωνικές δεξιότητες, δεξιότητες της ψηφιακής ιθαγένειας, δεξιότητες διαμεσολάβησης και κοινωνικής ενσυναίσθησης και δεξιότητες επιχειρηματικότητας.
3. Δεξιότητες της τεχνολογίας, της μηχανικής και της επιστήμης στις οποίες καλλιεργούνται δεξιότητες διεπιστημονικής και διαθεματικής χρήσης των νέων τεχνολογιών, ο ψηφιακός γραμματισμός και η ρομποτική.
4. Δεξιότητες του νου όπως στρατηγική σκέψη, ολιστική σκέψη, αναστοχασμός, κατασκευές, παιχνίδια, καθώς και δεξιότητες υπολογιστικής σκέψης.

Η διδασκαλία του μαθήματος χωρίζεται σε τέσσερις θεματικές ενότητες οι οποίες προκύπτουν από τους Παγκόσμιους Δείκτες Αειφόρου Ανάπτυξης (Ι.Ε.Π., 2021α) και είναι οι εξής:

- Ζω καλύτερα – Ευ Ζην
- Φροντίζω το Περιβάλλον
- Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ - Κοινωνική Συναίσθηση και Ευθύνη
- Δημιουργώ και Καινοτομώ – Δημιουργική Σκέψη και Πρωτοβουλία

Αν και στη Γ τάξη του Γυμνασίου οι θεματικές ενότητες του μαθήματος υλοποιούνται αποκλειστικά κάτω από την «ομπρέλα» του Σ.Ε.Π., εντούτοις στα 45 λεπτά της διδακτικής ώρας εβδομαδιαίως είναι τουλάχιστον εξωπραγματικό ο μαθητής να καλλιεργήσει δεξιότητες σύγχρονης ζωής και ταυτόχρονα να αποκτήσει ξεκάθαρη εικόνα για το μελλοντικό του επάγγελμα. Αν και αυτή η επιχειρούμενη στροφή της εκπαιδευτικής πολιτικής προς μια εκπαίδευση που να στοχεύει σε δεξιότητες ζωής αποτελεί κοινωνική απαίτηση δεκαετιών προκειμένου να προλάβει η χώρα μας τις εξελίξεις της νέας ψηφιακής πραγματικότητας, αυτό το εγχείρημα απαιτεί οργάνωση και πάνω από όλα υποστήριξη. Κατά το σχολικό έτος 2021-2022 που διανύεται, ο εκπαιδευτικός που καλείται να διδάξει το μάθημα στη Γ τάξη, δεν απαιτείται να έχει εξειδίκευση σε θέματα συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού.

Εθελοντικά και με γνώμονα την απόκτηση των κατάλληλων εφοδίων, κάποιοι εκπαιδευτικοί συμμετείχαν στην πρόσφατη ταχύρρυθμη (2 μήνες) και εξ αποστάσεως επιμόρφωση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής με τη στήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (Ι.Ε.Π., 2021β).

1.6 Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού

Στη χώρα μας ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.¹) είναι ο αρμόδιος φορέας για τη δημιουργία και ανάπτυξη του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων και την αντιστοίχισή του με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων, υπό την εποπτεία και το συντονισμό του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Επιπλέον, αποτελεί τον επίσημο εθνικό φορέα, ο οποίος είναι υπεύθυνος για το σχεδιασμό, το συντονισμό και την υλοποίηση προγραμμάτων Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π συστήθηκε με το άρθρο 13 του Νόμου 4115/2013 και στις αρμοδιότητές του εντάσσονται μεταξύ άλλων η διασφάλιση της ποιότητας της δια βίου Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΣΥ.Ε.Π.) και η πιστοποίηση των στελεχών παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού.

Οι υπηρεσίες ΣΥ.Ε.Π. που εποπτεύονται από το Υπουργείο Παιδείας παρέχονταν στο πλαίσιο του σχολείου με το μάθημα Σ.Ε.Π. και τα γραφεία ΓΡΑΣ.Ε.Π., ΓΡΑ.ΣΥ ή εκτός σχολείου στις δομές ΚΕ.ΣΥ.Π. Η μελέτη που πραγματοποιήθηκε από τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π (2012) αναφορικά με τα κριτήρια ποιότητας που έπρεπε να έχουν αυτές οι υποστηρικτικές δομές Σ.Ε.Π., διαπιστώθηκε ότι λειτουργούσαν «.. εντελώς αυτοτελώς, με διαφορετικές κατευθύνσεις, χωρίς εθνικό συντονισμό και έλεγχο όσον αφορά τα αποτελέσματα της δράσης τους». Πρακτικά, «..η πρόσβαση των πολιτών σε μαζική κλίμακα στις υπηρεσίες αυτές είναι ακόμη μέτρια έως χαμηλή.».

Μετά την κατάργηση των παραπάνω δομών εντός και εκτός σχολείου και εν αναμονή της λειτουργίας των Γραφείων Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΓΡΑ.ΣΥ.Π.) που συστάθηκαν με το Νόμο 4823/2021, δεν υλοποιούνται πλέον προγράμματα σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού. Οι υπηρεσίες ΣΥ.Ε.Π. του εθνικού φορέα περιορίζονται

---

¹ <https://www.eoppep.gr/>

σε πληροφόρηση σχετικά με τα επαγγέλματα υπό τη μορφή ολιγόλεπτων βίντεο² και επαγγελματικών μονογραφιών³. Επιπλέον, παρέχονται «εργαλεία αυτοβοήθειας⁴», τα οποία όμως δεν είναι κάτι παραπάνω από πολυσέλιδες εκδόσεις εγχειριδίων του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π που ο έφηβος καλείται να μελετήσει αυτοβούλως.

Δίνεται ακόμα η δυνατότητα πρόσβασης σε τρία online τεστ επαγγελματικού προσανατολισμού, τα οποία είναι διαθέσιμα στη Διαδραστική Πύλη Εφήβων⁵ και αντιστοιχούν σε τεστ επαγγελματικών ενδιαφερόντων (με 53 ερωτήσεις), τεστ εργασιακών αξιών (με 64 ερωτήσεις) και τεστ επαγγελματικών αποφάσεων (με 3 ερωτήσεις). Μετά την ολοκλήρωση κάθε τεστ ο συμμετέχων ενημερώνεται με ένα σύντομο, αυτοματοποιημένο και κοινότυπο κείμενο για τα συμπεράσματα του τεστ και την επισήμανση ότι «Είναι σημαντικό να επικοινωνήσεις με κάποιο Σύμβουλο Επαγγελματικού Προσανατολισμού, ο οποίος θα σε βοηθήσει να ξεκαθαρίσεις τις επαγγελματικές σου επιλογές.». Όπως ειπώθηκε και σε προηγούμενη ενότητα, σε αυτή τη χρονική συγκυρία, το παρόν μήνυμα ταυτίζεται με προτροπή για συνεργασία ιδιωτικών φορέων που παρέχουν υπηρεσίες συμβουλευτικής.

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές πως ο Εθνικός Φορέας Επαγγελματικού Προσανατολισμού παρά τις υποσχέσεις για υψηλής ποιότητας υπηρεσίες συρρίκνωσε τον Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό στην παροχή υποτυπώδους πληροφοριακού υλικού σχετικά με τα επαγγέλματα. Αξίζει να σημειωθεί πως στην ιστοσελίδα του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. αρκετοί σύνδεσμοι είναι πλέον ανενεργοί ή οδηγούν σε μη έγκυρες πληροφορίες, όπως για παράδειγμα ο κατάλογος με τα Κ.Ε.Σ.Υ., που δεν είναι πια σε ισχύ. Από την άλλη όμως, ο κατάλογος των Ιδιωτικών Φορέων ΣΥ.Ε.Π. στους οποίους μπορεί να απευθυνθεί ο έφηβος, παραμένει επικαιροποιημένος και περιλαμβάνει μέχρι σήμερα 185 φορείς⁶ σε όλη την Ελλάδα.

---

² <https://www.eoppep.gr/teens/index.php/professional-video>

³ <https://www.eoppep.gr/index.php/el/work-guidance-and-consulting/developing-careers-adult/information-manual>

⁴ <https://www.eoppep.gr/index.php/el/work-guidance-and-consulting/developing-careers-adult/self-help-tools>

⁵ <https://www.eoppep.gr/teens/>

⁶ https://www.eoppep.gr/images/SYEP/katalogos_idiotikon_foreon_syep.pdf

1.7 Μη Κερδοσκοπικοί Φορείς Επαγγελματικής Καθοδήγησης στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, όπως αναλύθηκε στις προηγούμενες ενότητες, οι επίσημοι θεσμοθετημένοι φορείς παραμένουν σε ένα μεταβατικό στάδιο, ενώ η λειτουργία τους τα προηγούμενα χρόνια υπήρξε ελλιπής. Ωστόσο, η συνεχής ανάπτυξη των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ), σε συνδυασμό με τις μεταβαλλόμενες κοινωνικές και εκπαιδευτικές ανάγκες, οδηγεί ανεπιστρεπτί την εκπαίδευση και την κατάρτιση σε μια νέα εποχή όπου ο θεσμός του Σ.Ε.Π. οφείλει να προσαρμοστεί ταχύτατα.

Η ύπαρξη μη κερδοσκοπικών οργανισμών συνιστά μια θετική εξέλιξη προς αυτή την κατεύθυνση, καλύπτοντας προς το παρόν το θεσμικό κενό στον Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό, μέχρι τη λειτουργία των ΓΡΑ.ΣΥ.Π.. Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής:

1. Ο οργανισμός **The Tipping Point**⁷ διαθέτει στη σχολική κοινότητα το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «The Tipping Point in Education», μέσα από το οποίο οι μαθητές ακόμα και του πιο απομακρυσμένου χωριού ή νησιού της Ελλάδας έχουν πλέον τη δυνατότητα να συναντούν online, επαγγελματίες από όλο τον κόσμο, τους ονομαζόμενους «μέντορες», και να τους θέτουν ερωτήματα για το επάγγελμά τους. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην πλατφόρμα του προγράμματος, οι μαθητές μπορούν να συνομιλήσουν με διάφορους επαγγελματίες «από γιατρούς, αγρότες και περιβαλλοντολόγους, μέχρι φωτογράφους, ερευνητές του CERN και μηχανικούς της NASA». Το πρόγραμμα προσφέρει ένα συνδυασμό σύγχρονης και ασύγχρονης μορφής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Στην ασύγχρονη μορφή του είναι βασισμένο στη Διδασκαλία με βάση τη διερεύνηση/ερώτηση (Inquiry based instruction) και στη Σύγχρονη μορφή του στη Διδασκαλία με βάση την Διάλεξη (Lecture based instruction). Οι μαθητές θέτουν ερωτήματα ασύγχρονα και βάζουν την ατζέντα για τις σύγχρονες εβδομαδιαίες συνεδρίες με μέντορες-επαγγελματίες. Μέχρι σήμερα, το The Tipping Point έχει «επισκεφθεί» σε 435 σχολεία στην Ελλάδα και έχει «μιλήσει» με 37483 μαθητές, ενώ αναμένεται τους επόμενους μήνες η επισκεψιμότητα της πλατφόρμας να εκτιναχτεί μιας και σύμφωνα με τις οδηγίες για την υλοποίηση του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού της Γ' τάξης Γυμνασίου στο πλαίσιο των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων, συστήνεται η αξιοποίηση του εν λόγω προγράμματος (Ι.Ε.Π., 2021γ).

---

⁷ <https://www.thetippingpoint.org.gr>

2. Ο οργανισμός **Empowered**⁸, έχει ως στόχο να ενδυναμώσει νέους και νέες, βοηθώντας τους να ενισχύσουν τις υπάρχουσες δεξιότητες (upskilling) και να αποκτήσουν νέες (reskilling) με βάση τις αναδυόμενες τάσεις και ανάγκες της νέας εποχής. Με την πολύτιμη συμβολή συνεργατών και ειδικών από διακεκριμένες εταιρείες, φορείς και οργανισμούς, το Empowered προσφέρει δωρεάν ειδικά σχεδιασμένες ψηφιακές εκπαιδεύσεις (online journeys) και live digital sessions, με επίκεντρο τους τομείς της καφεστίασης και της φιλοξενίας, των ψηφιακών δεξιοτήτων, της επιχειρηματικότητας και της ενίσχυσης κυρίως των soft skills. Παράλληλα, το πρόγραμμα προσφέρει περαιτέρω ευκαιρίες εξέλιξης και ενδυνάμωσης σε πάνω από 500 συμμετέχοντες, όπως εξατομικευμένο mentoring, υποτροφίες, εκπαιδευτικά events, προγράμματα πρακτικής άσκησης κ.ά. για να ξεκινήσουν άμεσα την καριέρα τους και να κάνουν τη δική τους αποφασιστική κίνηση για το μέλλον τους. Καινοτομία του προγράμματος αποτελεί η σύσταση ενός Advisory Board από αναγνωρισμένους επαγγελματίες που διαπρέπουν στον τομέα της επαγγελματικής ανάπτυξης των νέων και στην ενδυνάμωση της γυναικείας απασχόλησης και επιχειρηματικότητας.
3. Το Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων/**The Junior Achievement**⁹ υλοποιεί εκπαιδευτικά προγράμματα που εστιάζουν στην εισαγωγή των παιδιών από τη σχολική κιόλας ηλικία στις βασικές έννοιες της επιχειρηματικότητας και της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης μέσα από μια βιωματική μαθησιακή διαδικασία προετοιμάζοντας την είσοδό τους στον σύγχρονο παγκόσμιο επιχειρηματικό και οικονομικό στίβο. Στην κατεύθυνση αυτή δημιουργήθηκε από τον Οργανισμό μια ηλεκτρονική πλατφόρμα εκπαίδευσης, που απευθύνεται σε όλες τις βαθμίδες Εκπαίδευσης, από Πρωτοβάθμια μέχρι Τριτοβάθμια και η οποία υποστηρίζεται από εθελοντές και καθηγητές οι οποίοι ενστερνίζονται το όραμα του οργανισμού για προετοιμασία των νέων ώστε να πετύχουν στο αυριανό εργασιακό τους περιβάλλον, καλλιεργώντας την επιχειρηματική τους σκέψη και παράλληλα διασφαλίζοντας ότι διαθέτουν τα εργαλεία ώστε να είναι οικονομικά ικανοί ενήλικες. Επιπλέον, παρέχεται πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό σε μια ευρεία θεματολογία που αφορά ζητήματα επιχειρηματικής εκπαίδευσης, καθώς και ζητήματα ανάπτυξης προσωπικών και

---

⁸ <https://empoweredgr.com/>

⁹ <https://jagreece.org/>

κοινωνικών ικανοτήτων, όπως επικοινωνία, συνεργασία, κουλτούρα, ενσυναίσθηση, διαχείριση συγκρούσεων και επίλυση προβλημάτων.

Με αφορμή την επιχειρηματική εκπαίδευση στην οποία είναι προσανατολισμένο το Σωματείο Επιχειρηματικότητας Νέων, αξίζει να αναφερθεί η αξία της επίσημης εισαγωγής της **Επιχειρηματικότητας στην Εκπαίδευση**. Ο ορισμός που δόθηκε από την Θεματική Ομάδα Εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Εκπαίδευση στο Επιχειρείν είναι ο εξής: *«Ο ορισμός της επιχειρηματικής εκπαίδευσης αφορά στην καλλιέργεια των δεξιοτήτων και του τρόπου σκέψης των εκπαιδευομένων ώστε να είναι σε θέση να μετατρέπουν δημιουργικές ιδέες σε επιχειρηματική δράση. Αυτή είναι μια ικανότητα-κλειδί για όλους τους μαθητές, που υποστηρίζει την προσωπική ανάπτυξη, την ενεργό ιδιότητα του πολίτη, την κοινωνική ένταξη και την απασχολησιμότητα. Είναι συναφής καθ' όλη τη διαδικασία της Δια Βίου Μάθησης, σε όλους τους κλάδους μάθησης και σε όλες τις μορφές εκπαίδευσης και κατάρτισης (τυπικής, μη τυπικής και άτυπης), οι οποίες συμβάλλουν στο επιχειρηματικό πνεύμα ή την επιχειρηματική συμπεριφορά, με ή χωρίς εμπορικό στόχο»*. (Δίκτυο Ευρυδίκη, 2018).

Επιπλέον, το Πρόγραμμα Δράσης για την Επιχειρηματικότητα 2020 καλεί τα κράτη μέλη: Να διασφαλίσουν ότι η βασική ικανότητα «επιχειρηματικότητα» θα ενσωματωθεί σε προγράμματα σπουδών στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, ανώτατη εκπαίδευση και εκπαίδευση ενηλίκων (η οδηγία ήταν να γίνει αυτό πριν το τέλος του 2015) και να προσφέρουν τη δυνατότητα σε νέους να έχουν τουλάχιστον μια πρακτική επιχειρηματική εμπειρία πριν ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση, όπως η διαχείριση μιας πολύ μικρής εταιρείας, η ανάληψη ευθύνης για ένα επιχειρηματικό σχέδιο εταιρείας ή για ένα έργο στον κοινωνικό τομέα (European Commission, 2013).

Τα οφέλη για τους μαθητές που συμμετέχουν σε προγράμματα επιχειρηματικής εκπαίδευσης μπορεί να είναι: δημιουργική σκέψη και ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, επικοινωνιακές δεξιότητες και δεξιότητες παρουσίασης ενώπιον ακροατηρίου, αυτοπεποίθηση, ικανότητα ομαδικής συνεργασίας, ικανότητες ηγεσίας, ικανότητα διαπραγμάτευσης και λήψης αποφάσεων, υποβολή στόχων και σωστή διαχείριση χρόνου, ανάληψη ευθυνών και ρίσκου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

2.1 Θεωρητικές προσεγγίσεις των επαγγελματικών επιλογών

Το ζήτημα της επαγγελματικής επιλογής του ατόμου κατά την μετάβαση από το σχολείο στην αγορά εργασίας έχει τύχει ευρείας μελέτης από την επιστημονική κοινότητα, με στόχο τον καθορισμό των παραγόντων που επηρεάζουν τις επαγγελματικές αποφάσεις άρα και την παροχή αποτελεσματικής βοήθειας και υποστήριξης σε όλη την πορεία διαμόρφωσης της επαγγελματικής ταυτότητας του ατόμου.

Συνοψίζοντας τις κυριότερες θεωρίες που προσπαθούν να ρίξουν φως στους παράγοντες που επηρεάζουν τις επαγγελματικές επιλογές του ατόμου διακρίνονται σε τρεις βασικές κατηγορίες (Κασσωτάκης, 2004 • Δερμεντζοπούλου, 2012 • Λογιώτης, 2014 •):

- Τις μη ψυχολογικές θεωρίες όπου η επιλογή του επαγγέλματος αποδίδεται:
  1. Σε συγκυριακούς παράγοντες, άρα το άτομο επιλέγει ένα επάγγελμα, διότι δεν κατάφερε να ασκήσει αυτό που ήθελε ή γιατί δεν έβρισκε κάποια άλλη εργασία.
  2. Στο οικονομικό όφελος, που αναμένει το άτομο από την άσκηση κάποιου επαγγέλματος, αφού ζυγίσει τα οικονομικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των εναλλακτικών επαγγελμάτων.
  3. Στην επιρροή της οικογένειας μέσα στην οποία διαμορφώνεται η προσωπικότητα του ατόμου και κατά επέκταση και η επαγγελματική του ταυτότητα.
- Τις ψυχολογικές θεωρίες που αποδίδουν σε ψυχολογικούς παράγοντες την επαγγελματική εξέλιξη του ατόμου. Μερικά σημεία των θεωριών αυτών είναι τα εξής:
  1. Η επαγγελματική ικανοποίηση μπορεί να προκύψει από μία εργασία, όταν ικανοποιεί τις ανάγκες του ατόμου στο παρόν ή πιθανόν να τις ικανοποιήσει στο μέλλον (θεωρίες αναγκών).
  2. Η επιλογή επαγγέλματος δεν είναι τίποτε άλλο από ένα ταίριασμα μεταξύ των προσωπικών χαρακτηριστικών, δεξιοτήτων, ενδιαφερόντων και των απαιτήσεων κάθε επαγγέλματος (θεωρίες χαρακτηριστικών). Αξίζει να σημειωθεί ότι η τυπολογία του Holland (1973) χρησιμοποιείται ακόμα και σήμερα στα διάφορα τεστ επαγγελματικού προσανατολισμού.

3. Η τελική επιλογή του επαγγέλματος εξαρτάται από το κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον του ατόμου, τις ικανότητες του αλλά και τις ευκαιρίες που θα συναντήσει (εξελικτικές θεωρίες). Σύμφωνα με τον Super (Repetto, 2001), από την ηλικία των 14 ετών έως την ηλικία των 18, ο έφηβος προσπαθεί να εξερευνήσει τις επαγγελματικές επιλογές και να συνειδητοποιήσει τη σημασία της τελικής του επιλογής.
  4. Περιβαλλοντικοί παράγοντες καθώς και οι μαθησιακές του εμπειρίες οδηγούν το άτομο να αναπτύσσει συγκεκριμένες ικανότητες και ταλέντα, και συνεπακόλουθα επιλέγει το επάγγελμά εκείνο που ικανοποιεί το αίσθημα της επιτυχίας που θέλει να βιώσει (θεωρίες της μάθησης και επαγγελματικής ανάπτυξης).
- Τις γενικές θεωρίες οι οποίες προσπαθούν να συνδυάσουν και να συνδέσουν κοινωνιολογικούς, οικονομικούς και ψυχολογικούς παράγοντες σε ένα γενικότερο πλαίσιο για την ερμηνεία της συμπεριφοράς του ατόμου κατά τη διαδικασία της επαγγελματικής επιλογής.

2.2 Παράγοντες διαμόρφωσης εκπαιδευτικών και επαγγελματικών επιλογών των μαθητών

Μέσα από την μελέτη των σχετικών θεωριών, γίνεται σαφές πως η διαμόρφωση του επαγγελματικού προσανατολισμού του μαθητή που θα τον βοηθήσει στις εκπαιδευτικές και μετέπειτα στις επαγγελματικές του επιλογές, είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο. Επιπλέον, το πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο της χώρας μέσα στην οποία διαμορφώνεται η επαγγελματική ταυτότητα του μαθητή αποτελεί βασική συνιστώσα από την οποία πρέπει να εκκινεί κάθε μελέτη. Στη παρούσα εργασία θα εστιάσουμε στους παράγοντες που φαίνεται να επιδρούν σε μεγαλύτερο βαθμό στις σχετικές αποφάσεις των μαθητών, στηριζόμενοι στα ευρήματα ερευνών που διεξήχθησαν στην ελληνική επικράτεια από το έτος 2000, οπότε και ομαλοποιήθηκε η λειτουργία των δομών ΚΕ.ΣΥ.Π. που ιδρύθηκαν με το Νόμο 2525/1997, μέχρι σήμερα.

2.2.1. Το φύλο των μαθητών

Η βιβλιογραφία επισημαίνει την ύπαρξη βαθιά ριζωμένων στερεότυπων που καθορίζουν και επιβάλλουν συγκεκριμένους κοινωνικούς ρόλους για άνδρες και γυναίκες. Το φύλο και τα κοινωνικά στερεότυπα με τα οποία αυτό συνδέεται αποτελούν έναν από τους πιο κρίσιμους παράγοντες και κατά την επιλογή του επαγγέλματος. Οι σχετικές έρευνες συνεχίζουν ακόμα και σήμερα να αξιολογούν ότι τα επαγγέλματα χαρακτηρίζονται ως «κατάλληλα για γυναίκες» ή ως «κατάλληλα για άνδρες», παρά το γεγονός ότι τις τελευταίες δεκαετίες οι γυναίκες συμμετέχουν όλο και πιο ενεργά στην αγορά εργασίας και αυτή η στερεοτυπική διάκριση έχει αμβλυνθεί κατά πολύ στη σύγχρονη κοινωνία (Νίνα-Παζαρζή, 2019).

Ο τρόπος δόμησης της ταυτότητας του φύλου στην εφηβεία διαμορφώνεται με εντελώς διαφορετικό τρόπο ανάμεσα στα δύο φύλα, σύμφωνα με τα ευρήματα των Ψάλτη & Κουϊμτζή (2008). Η ανδρική ταυτότητα δομείται από παράγοντες όπως η σωματική δύναμη και η ανεξαρτησία, αναζητά την εκπαίδευση στις θετικές επιστήμες, ενώ συνδέεται με παραδοσιακά στερεότυπα σχετικά με την αγορά εργασίας. Από την άλλη η γυναικεία ταυτότητα δομείται από παράγοντες όπως η φροντίδα και η επιμέλεια, προτιμά εκπαίδευση στις θεωρητικές επιστήμες και συνειδητά διατηρεί το ρόλο της νοικοκυράς και της μητέρας.

Όπως τονίζει η Ιορδανίδου (2008) το ίδιο το σχολείο αποτελεί φορέα αναπαραγωγής της υπάρχουσας κοινωνικής δομής άρα και της διαφοροποίησης των δύο ρόλων. Από τη μεριά των εκπαιδευτικών φαίνεται διαχρονικά να αναπαράγουν και εκείνοι, ακούσια κυρίως, στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα φύλα. Στην έρευνα της Σιδηροπούλου-Δημακάκου κ. συν.,(2008) σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τους παράγοντες που επιδρούν στις επαγγελματικές επιλογές των μαθητών, οι εκπαιδευτικοί σε ποσοστό 61,4% θεωρούν ότι τα κορίτσια ασχολούνται περισσότερο με θέματα που άπτονται του γυναικείου ρόλου, ενώ σε ποσοστό 51% συμφωνούν ότι τα κορίτσια θεωρούν τα τεχνικά επαγγέλματα ως ανδρική υπόθεση.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας της Δεληγιάννη- Κουϊμτζή, (2007), στα αγόρια είναι πιο έντονες οι επιδράσεις του φύλου στις επαγγελματικές τους επιλογές και πιστεύουν ότι τους είναι δύσκολο να επιλέξουν κάποιο επάγγελμα που το θεωρούν «γυναικείο». Ενώ οι Δεληγιάννη, Μαζηρίδου & Κιοσέογλου (2003), αναφέρουν ότι «το

προσδοκώμενο για τον άνδρα είναι η επαγγελματική επιτυχία που ταυτίζεται με την άσκηση ενός επαγγέλματος που προσφέρει οικονομική άνεση», γεγονός που υπαγορεύεται από τις στερεοτυπικές αντιλήψεις για το ρόλο των δύο φύλων που επικρατούν ακόμα στην ελληνική κοινωνία. Ενθαρρυντικό ήταν το εύρημα της ποιοτικής έρευνας της Καραμπατζάκη (2008), όπου οι μαθήτριες της έρευνας συγκριτικά με το παρελθόν ελαχιστοποιούν την επιρροή του φύλου και κατασκευάζουν μια επαγγελματική ταυτότητα που διεκδικεί ισότιμη θέση στον επαγγελματικό τομέα, με άρση των έμφυλων στερεότυπων που ίσχυαν στο παρελθόν.

Πάντως, οι μαθητές, αγόρια και κορίτσια στην εφηβεία, προχωρούν σε σημαντικές αποφάσεις για τη ζωή τους, έχοντας υποσυνείδητα συμβιβαστεί με αυτές τις κοινωνικές νόρμες που τους ωθούν σε συγκεκριμένες εκπαιδευτικές και επαγγελματικές κατευθύνσεις ανάλογα με το φύλο (Παπατόλια & Τσιβγιούρας, 2019). Στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε μαθητές Γυμνασίων (Ψαλλιδάκου, 2010) από τις περιοχές του Βύρωνα, της Καισαριανής, της Ηλιούπολης και του Πειραιά φάνηκε ότι η πλειονότητα των αγοριών προτιμά επαγγέλματα συμβατά με τις υφιστάμενες στερεοτυπικές αντιλήψεις του φύλου. Συγκεκριμένα, τα αγόρια, συγκριτικά με τα κορίτσια, επιλέγουν σε μεγαλύτερο ποσοστό να γίνουν χειριστές ηλεκτρονικών υπολογιστών, γυμναστές, λογιστές και να εισαχθούν στις ένοπλες δυνάμεις. Αμιγώς ανδρικές επιλογές ήταν τα επαγγέλματα του μηχανικού και φανοποιού αυτοκινήτων, ενώ τα περισσότερα κορίτσια της έρευνας επέλεξαν επαγγέλματα όπως της δασκάλας, της ψυχολόγου, της σχεδιάστριας ρούχων και της αισθητικού/κομμώτριας.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Κλουβάτος (2010), ο διαχωρισμός των επαγγελμάτων σε ανδρικά και γυναικεία έχει παίξει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των επαγγελματικών επιλογών των εφήβων, με αποτέλεσμα να συναντάται αυτή η τάση των γυναικών να κυριαρχούν σε επαγγέλματα κυρίως υπαλληλικά, διδασκαλικά, νοσοκομειακά, κ.α.. Τα ευρήματα της έρευνας της Φραγκουδάκη (2016), συνάδουν στα παραπάνω, μιας και η ανισότητα των φύλων αποτυπώνεται και στο είδος του πανεπιστημιακού ιδρύματος και σπουδών που επιλέγουν οι μαθητές. Η εισαγωγή των αγοριών σε πολυτεχνικές σχολές παρατηρείται σε ποσοστό 65% (29% στην Αθήνα και 36% στη Θεσσαλονίκη). Από την άλλη, τα κορίτσια επιλέγουν τις θετικές επιστήμες σε ποσοστό 40% και τις ιατρικές σχολές σε ακόμα μικρότερο ποσοστό (19,6%). Αντίθετα, τα κορίτσια επιλέγουν σχολές όπως τα Τμήματα Νηπιαγωγών σε ποσοστό 95% και τα

Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης και τις Φιλοσοφικές σχολές σε ποσοστό 85%, αντικατοπτρίζοντας στερεότυπες απόψεις του παρελθόντος ότι το επάγγελμα του δασκάλου είναι περισσότερο συμβατό με τη γυναικεία φύση.

Μελετώντας τα ευρήματα της έρευνας του Λογιώτη (2014) παρατηρείται ότι όσον αφορά τις σπουδές στην ανώτατη εκπαίδευση είναι σαφής η υπεροχή των κοριτσιών (ποσοστό 67,1%) έναντι των αγοριών (ποσοστό 53,4%). Ενώ, από τους μαθητές που δεν επιθυμούν να σπουδάσουν και να μεταβούν στην αγορά εργασίας, σε ποσοστό 75% είναι αγόρια έναντι 25% που είναι κορίτσια. Όπως αναφέρεται, τα αποτελέσματα σκιαγραφούν και μία άλλη αντίληψη, ότι οι καλές επιδόσεις, η επιμέλεια και το ενδιαφέρον για τις σπουδές συνδέονται με το γυναικείο φύλο και τις προτεραιότητες, που θέτει αυτό στην ενήλικη ζωή, καθώς θεωρούν ότι μέσω της εκπαίδευσης τούς παρέχεται η δυνατότητα για οικονομική ευημερία και ανεξαρτησία.

2.2.2 Η σχολική επίδοση

Ο Κασσωτάκης (2004) τονίζει ότι οι μαθητές επιλέγουν τις σπουδές τους με βάση την επίδοσή τους σε συγκεκριμένα σχολικά μαθήματα, καθώς η αξιολόγηση της επίδοσης λειτουργεί ως έμμεσο σύστημα πληροφόρησης του μαθητή για τις ικανότητές του, αλλά και ως κριτήριο για την εισαγωγή του στη ανώτατη εκπαίδευση.

Σύμφωνα με την Μακρή-Μπότσαρη, (2000), η χαμηλή επίδοση δημιουργεί χαμηλή αυτοεκτίμηση η οποία αναπαράγει την υποεπίδοση και τη σχολική αποτυχία και χαμηλούς εκπαιδευτικούς και επαγγελματικούς στόχους. Επιπλέον, οι χαμηλοί βαθμοί επίδοσης στην Γ' τάξη του Γυμνασίου φαίνεται να συνδέονται με την επιλογή Επαγγελματικού Λυκείου αντί του Γενικού Λυκείου, σύμφωνα με την ετήσια έκθεση της Αρχής Διασφάλισης της Ποιότητας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (2019). Με βάση την επίδοση των μαθητών στα μαθήματα της Γ' Γυμνασίου κατά το σχολικό έτος 2015-2016, φαίνεται ότι η πιθανότητα επιλογής του ΕΠΑ.Λ. αυξάνεται κατά μέσο όρο 60% για κάθε μία τυπική απόκλιση κάτω από τον μέσο όρο στη βαθμολογία της Γ' Γυμνασίου.

Σε έρευνα που διενεργήθηκε σε δημόσια σχολεία της Αττικής, με σκοπό τη διερεύνηση των παραγόντων οι οποίοι συμβάλλουν στην επιλογή επαγγέλματος των μαθητών 15-18

ετών, η σχολική επίδοση συσχετίστηκε θετικά με τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές φιλοδοξίες των μαθητών (Χαδιά, 2015). Στα ευρήματα φάνηκε ότι οι έφηβοι που επιλέγουν επαγγέλματα τα οποία προϋποθέτουν την απόκτηση πανεπιστημιακού τίτλου, έχουν υψηλότερη σχολική επίδοση. Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι η σχολική επίδοση του μαθητή συνδέεται με μια σχέση αιτιότητας με τις εκπαιδευτικές προσδοκίες, σύμφωνα με τα συμπεράσματα της έρευνας του Λογιώτη (2014). Όσο αυξάνεται η σχολική επίδοση τόσο αυξάνεται και η επιθυμία των μαθητών για συνέχιση των σπουδών. Η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών με υψηλή επίδοση, επιλέγουν φοίτηση σε Γενικό Λύκειο, και σε ποσοστό πάνω από 80%, έχουν αποφασίσει να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε Πανεπιστήμιο. Μόλις το 2,2% θεωρούν ότι η άμεση αναζήτηση εργασίας αποτελεί διέξοδο για εκείνους. Η πλειονότητα των μαθητών με χαμηλή και μέτρια σχολική επίδοση, επιλέγουν φοίτηση σε Επαγγελματικό Λύκειο και ενδιαφέρονται περισσότερο για τεχνικής φύσης δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν σε μια γρήγορη ένταξη στην αγορά εργασίας.

Η έρευνα της Γαλανουδάκη - Ράπτη (2001) σε σχέση με τους παράγοντες που επηρεάζουν τις επαγγελματικές φιλοδοξίες των νέων, είχε ως δείγμα σε 232 πρωτοετείς φοιτητές της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, διότι οι συμμετέχοντες έχουν μια πιο σαφή εικόνα αναφορικά με τις προσδοκίες που είχαν ως μαθητές και τις εκπαιδευτικές επιλογές που τελικά έκαναν. Στα πιο σημαντικά ευρήματα της έρευνας κατατάσσεται ο βαθμός ματαίωσης που νιώθουν οι συμμετέχοντες ανάμεσα στις σπουδές που επιθυμούσαν και σκόπευαν να κάνουν βάσει της σχολικής επίδοσης στα σχολικά μαθήματα και σ' αυτές που στην πραγματικότητα παρακολουθούν. Οι φοιτητές την αξιολόγησαν στις κατηγορίες «Αρκετά» έως «Πολύ με το αθροιστικό ποσοστό να φτάνει το 51,3%, αποτυπώνοντας έτσι την απογοήτευση που βιώνουν για την στροφή που αναγκάζονται να κάνουν στις σπουδές και συνεπακόλουθα και στις επαγγελματικές τους επιλογές. Αναφορικά με το «τι έφταιξε», η πλειονότητα των φοιτητών το αποδίδει κατά 32% σε εμπόδια όπως το εξεταστικό σύστημα και η αδυναμία αποτελεσματικής μελέτης.

Σε πρόσφατη έρευνα των Αλεξανδροπούλου κ. συν. (2019) διερευνήθηκε ο βαθμός επιρροής των ατομικών και περιβαλλοντικών παραγόντων, στην επαγγελματική επιλογή με συμμετοχή 449 μαθητών που φοιτούσαν σε Γενικά Λύκεια της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αχαΐας. Στην ομάδα των μαθητών με υψηλή σχολική επίδοση, το μεγαλύτερο ποσοστό μαθητών επέλεξε την θετική κατεύθυνση που έχει ένα

μεγάλο εύρος σχολών (Πολυτεχνεία, Φυσικομαθηματικές και Ιατρικές σχολές), ενώ υπήρξε μεγάλο και το ποσοστό προτιμήσεων από όλες τις κατευθύνσεις για τις στρατιωτικές σχολές και τις σχολές αστυνομίας που αναμφισβήτητα οδηγούν σε άμεση επαγγελματική αποκατάσταση.

2.2.3 Η δομή της οικογένειας

Η οικογένεια έχει τον πρωταγωνιστικό ρόλο και επιδρά τόσο με άμεσους όσο και με έμμεσους τρόπους στη διαμόρφωση των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών επιλογών των μαθητών (Δεληγιάννη Κουϊμτζή κ.συν., 2003). Όπως τονίζει η Καζή (2007), οι γονείς, και το επάγγελμα που ασκούν, αποτελούν μια από τις πιο σημαντικές πηγές πληροφόρησης και μάθησης από το παιδί και τον έφηβο σχετικά με τον «πραγματικό κόσμο» και τα επαγγέλματα που υπάρχουν. Ο έφηβος μέσα από την επαγγελματική δραστηριότητα των γονιών του και από τις σχετικές συζητήσεις για τα θετικά και τα αρνητικά που αντιμετωπίζουν σε αυτήν (οικονομικές απολαβές, σχέσεις εξουσίας επιτυχίες, μοντέλα εργαζόμενων, εργατική νομοθεσία), διαμορφώνει μια πρώτη εικόνα για τις απαιτήσεις των επαγγελμάτων και για το κοινωνικό κύρος που συνδέεται με αυτά.

Οι φιλοδοξίες και οι στάσεις των γονιών μπλέκονται στην προσπάθειά τους να βοηθήσουν τα παιδιά τους στις επαγγελματικές του επιλογές, χωρίς να έχουν όμως πάντα τις γνώσεις για να τα βοηθήσουν κατάλληλα (Σιδηροπούλου – Δημακάκου, κ. συν. 2003). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας της Χαροκοπάκη (2012), το είδος του δεσμού που ανέπτυξε και διατηρεί ο έφηβος με τους γονείς του έχει ιδιαίτερη βαρύτητα για τους μαθητές. Στην έρευνα συμμετείχαν 1790 μαθητές της Α΄ και Β΄ τάξης που φοιτούσα σε Γενικά Λύκεια του Νομού Βοιωτίας με σκοπό την μελέτη του ρόλου της οικογένειας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σταδιοδρομίας των μαθητών. Τα ερευνητικά δεδομένα αναδεικνύουν την κυρίαρχη θέση που έχουν οι γονείς στην διαμόρφωση της επαγγελματικής ταυτότητας των παιδιών. Πολλές φορές η επέμβαση των γονέων, κυρίως στο σημείο της κύριας αρχικής απόφασης για την επιλογή σπουδών γίνεται με διάθεση καθοδήγησης και προβολή των δικών τους ανεκπλήρωτων φιλοδοξιών. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η ερευνήτρια, με έλλειψη σεβασμού στις επιθυμίες και τα ενδιαφέροντά των παιδιών ή ακόμα και έλλειψη γνώσης των δυνατοτήτων των παιδιών

τους, ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων γονέων παραδέχτηκαν ότι δεν άφησαν στα παιδιά τους περιθώρια επιλογής αναφορικά με την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Η διερεύνηση της συμβολής των χαρακτηριστικών των γονέων στη διαδικασία λήψης επαγγελματικής απόφασης των μαθητών, αποτέλεσε σκοπός της έρευνας των Κουμουνδούρου & Μήτσου (2013) σε δείγμα μαθητών από Λύκεια της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Ανατολικής Αττικής. Ένα από τα κύρια ευρήματα υπήρξε η αναγνώριση από τους μαθητές ότι η «υπερπροστατευτική» μητέρα αποτέλεσε εμπόδιο και δυσκόλεψε ακόμα περισσότερο τις προσπάθειές τους για διαμόρφωση της επαγγελματικής τους ταυτότητας.

Επιπλέον, η επιρροή της οικογένειας εξαρτάται και από τα χαρακτηριστικά των μελών της, όπως το μορφωτικό τους επίπεδο και η εργασιακή των γονέων. Στην έρευνα της Γαλανουδάκη - Ράπτη (2001) σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, οι συμμετέχοντες δήλωσαν στην πλειοψηφία τους ότι το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα είναι μέσου – χαμηλού επιπέδου σε ποσοστό 38,8%, ενώ της μητέρας είναι μέσου – χαμηλού επιπέδου σε ποσοστό 46,6%. Η κοινωνική διαστρωμάτωση, όσον αφορά τη μόρφωση των γονέων φαίνεται να επηρεάζει και τις επιλογές των μαθητών, και συγκεκριμένα με υψηλότερη τη συσχέτιση του μορφωτικού επιπέδου της μητέρας στις σπουδές του συμμετέχοντα, από ότι το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα. Το εύρημα αυτό δικαιολογείται λόγω της αμεσότερης εμπλοκής στην παρακολούθηση των επιδόσεων του μαθητή από τη μητέρα. Ενώ, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Βίκη (2002), οι έφηβοι αναφορικά με την επαγγελματική επιλογή, έχουν μια έντονη επιθυμία να ακολουθήσουν επαγγέλματα κατά κανόνα όμοια με αυτά των πατέρων τους.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας του Λογιώτη (2014), παράγοντας που επηρεάζει τις εκπαιδευτικές προσδοκίες των μαθητών αποτελεί και το οικονομικό επίπεδο της οικογένειας. Οι μαθητές που εκτιμούν ότι η οικογένειά τους έχει χαμηλό οικογενειακό εισόδημα εμφανίζουν χαμηλότερες εκπαιδευτικές προσδοκίες και εκφράζουν την να αναζητήσουν εργασία (ποσοστό 91,7%) μετά το Λύκειο. Ενώ αντίθετα, μαθητές με οικογένεια υψηλού οικονομικού επιπέδου, σημειώνουν υψηλότερη επίδοση και αποκτούν εκπαιδευτικές προσδοκίες για ανώτερες σπουδές στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό (ποσοστό 82,4%).

2.3 Ο θεσμός του Σ.Ε.Π. ως υποστηρικτικός μηχανισμός στην πορεία προσδιορισμού της επαγγελματικής ταυτότητας των μαθητών

2.3.1 Οι απόψεις των συμβούλων ΣΕΠ

Η μελέτη που εκπονήθηκε από τον Οργανισμό Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (Ο.ΕΠ.ΕΚ.) στα πλαίσια έργου για την ενίσχυση του οργανισμού και συγκεκριμένα του μέτρου «Αναβάθμιση της Ποιότητας της Παρεχόμενης Εκπαίδευσης», εστιάζει στο βασικό σημείο των εκθέσεων που εκπονήθηκαν από τον Ο.Ο.Σ.Α., την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Παγκόσμια Τράπεζα, με αντικείμενο τις πολιτικές που διέπουν τον επαγγελματικό προσανατολισμό σε τριανταεπτά χώρες (European Training Foundation, 2003· Watts & Sultana, 2003). Σύμφωνα με τον Ο.ΕΠ.ΕΚ. (2007), το συμπέρασμα ότι ο θεσμός της συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού είναι λιγότερο ανεπτυγμένος σε χώρες χαμηλού ή μεσαίου εισοδήματος, συνηγορεί και για τον «υποβαθμισμένο» και χωρίς επαγγελματικά χαρακτηριστικά, ρόλο του συμβούλου Σ.Ε.Π..

Το παραπάνω είναι απολύτως λογικό αφού μια οικονομικά ασθενέστερη χώρα, όπως η Ελλάδα που ακόμα μετρά τις επιπτώσεις της μακρόχρονης οικονομικής κρίσης, δεν έχει το οικονομικό περιθώριο για την ίδρυση, υποστήριξη και αποτελεσματική στελέχωση ενός εθνικού συστήματος για τον θεσμό του Σ.Ε.Π.. Αναγκαστικά τον ρόλο του συμβούλου τον αναλαμβάνουν άτομα που ή έχουν διαφορετικό επαγγελματικό ρόλο όπως εκπαιδευτικοί που αναλαμβάνουν το ρόλο του συμβούλου ή άτομα με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης στο αντικείμενο, για παράδειγμα άτομα που έχουν παρακολουθήσει ταχύρρυθμα επιμορφωτικά προγράμματα στη συμβουλευτική.

Στην έρευνα του Ο.ΕΠ.ΕΚ. (2007), διερευνήθηκε με χρήση ημιδομημένης συνέντευξης, η οπτική των συμβούλων που εργάζονταν στις δομές ΚΕ.ΣΥ.Π. και ΓΡΑ.Σ.Ε.Π., αναφορικά με την αποτελεσματικότητα των δομών. Οι απόψεις των συμμετεχόντων σύγκλιναν στο γεγονός ότι η καταξίωση ή η απαξίωση του θεσμού προϋποθέτει την ύπαρξη καλού κλίματος μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας, από τους συμβούλους και τους Διευθυντές μέχρι τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς. Όσο δεν υπάρχει κατάλληλη υποστήριξη και στελέχωση σε κεντρικό επίπεδο των δομών ΚΕ.ΣΥ.Π. και ΓΡΑ.Σ.Ε.Π., τόσο η ελληνική κοινωνία δεν θα κατανοήσει την χρησιμότητα του θεσμού του Σ.Ε.Π..

Στην ίδια έρευνα καταγράφηκαν και τα πιο σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δομές ΚΕ.ΣΥ.Π. και ΓΡΑ.Σ.Ε.Π., τα οποία συνοψίστηκαν στα εξής:

- Έλλειψη νομοθετικού πλαισίου Λειτουργίας των ΚΕ.ΣΥ.Π.
- Ανάγκη για οικονομική αυτοδυναμία των ΚΕ.ΣΥ.Π.
- Βελτίωση της υπάρχουσας υλικοτεχνικής υποδομής
- Έλλειψη επιμόρφωσης των στελεχών των δομών
- Έλλειψη Ψυχομετρικών Εργαλείων Σ.Ε.Π.
- Έλλειψη Οδηγού για τις προοπτικές των Επαγγελματιών στην Αγορά Εργασίας
- Ενίσχυση του πλαισίου συνεργασίας με τους εκπαιδευτικούς που εφαρμόζουν το θεσμό του Σ.Ε.Π. στις εκπαιδευτικές μονάδες.

Καθολικό αίτημα των συμβούλων που υπηρετούν στις δομές αυτές υπήρξε η αναγκαιότητα για επιμόρφωση, με εμπλουτισμό των γνώσεων και των δεξιοτήτων τους σε θέματα όπως:

- Νέες τάσεις στην αγορά εργασίας, επαγγελματικοί κλάδοι και ειδικότητες
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων για διαχείριση κρίσεων
- Νέες προσεγγίσεις Συμβουλευτικής (Πολυπολιτισμική Συμβουλευτική, Συμβουλευτική ΑμΕΑ)
- Τάσεις της αγοράς εργασίας, επαγγελματικοί κλάδοι και ειδικότητες
- Βιωματική εκπαίδευση (βιωματικές εφαρμογές στη συμβουλευτική και τον επαγγελματικό προσανατολισμό)
- Χρήση ψυχομετρικών εργαλείων
- Ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων

Τα ευρήματα της παραπάνω έρευνας συνάδουν και με την ποιοτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τη Δερμεντζοπούλου (2012), όπου με χρήση ημιδομημένης συνέντευξης μελετήθηκαν οι απόψεις των υπευθύνων Σ.Ε.Π., που εργάζονταν στα ΚΕ.ΣΥ.Π. και στα ΓΡΑ.Σ.Ε.Π. αναφορικά με την αποτελεσματικότητα λειτουργίας των δομών Σ.Ε.Π. που θεσμοθετήθηκαν από την μεταρρύθμιση του Νόμου 2525/97. Στην έρευνα πήραν μέρος 12 συμμετέχοντες, οι οποίοι υπηρετούσαν για τουλάχιστον δύο έτη σε κάποια από τις δομές Σ.Ε.Π. της Βορείου Ελλάδος. Οι συμμετέχοντες υποστήριξαν καθολικά ότι η ύπαρξη του θεσμού είναι αδιαπραγμάτευτα σημαντική, όμως θα πρέπει να υποστηριχθεί και να επεκταθεί. Στα βασικά συμπεράσματα της έρευνας

συγκαταλέγονται τα προβλήματα υποστελέχωσης των δομών αλλά και η επιτακτική ανάγκη για επιμόρφωση των στελεχών τους αφού στη πλειονότητά τους οι σύμβουλοι δεν είναι επαρκώς καταρτισμένοι. Οι απόψεις αυτές των συμβούλων ήταν αναμενόμενες διότι, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα, η επιμόρφωση των συμβούλων βασίστηκε κυρίως σε εξάμηνα ή ετήσια επιμορφωτικά σεμινάρια των Πανεπιστημίων. Σημαντικό επίσης εύρημα της έρευνας αποτελεί και η παραδοχή ότι οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί στην πραγματικότητα αγνοούσαν την ύπαρξη δομών Σ.Ε.Π. Η ευθύνη αποδίδεται τόσο στο Υπουργείο Παιδείας για έλλειψη «διαφήμισης» των δομών, όσο και στους Διευθυντές των σχολικών μονάδων που όχι μόνο δεν υποστήριξαν τη συνεργασία σχολείου και δομών Σ.Ε.Π. αλλά τουναντίον αντιμετώπισαν το θεσμό του Σ.Ε.Π. με σκεπτικισμό.

Σε παράλληλη ποσοτική έρευνα σε Γυμνάσια και Λύκεια από όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας, ο Ο.Ε.Π.ΕΚ. (2007), διερεύνησε και τις απόψεις των εκπαιδευτικών που είχαν εμπειρία στη διδασκαλία του μαθήματος Σ.Ε.Π., σχετικά με τις συνθήκες εφαρμογής του Σ.Ε.Π. στους μαθητές. Στα συμπεράσματα της έρευνας αποτυπώθηκε η πλήρης ομοφωνία όλων των συμμετεχόντων, ότι η προϋπόθεση για την αποτελεσματική εφαρμογή του Σ.Ε.Π. είναι η αλλαγή του πλαισίου εφαρμογής. Επιπλέον, επισημάνθηκε από τους εκπαιδευτικούς ότι η υποβάθμιση του θεσμού ξεκινά εκ των έσω, όταν ο διδάσκων καλλιεργεί την κακή νοοτροπία και στάση να αναλαμβάνει το μάθημα για να συμπληρώσει το υποχρεωτικό διδακτικό του ωράριο και τελικά χρησιμοποιεί την ώρα του Σ.Ε.Π. για να κάνει κάποιο άλλο μάθημα. Η αναβάθμιση όπως υποστηρίζουν μπορεί να έρθει μόνο μέσα από την επιμόρφωση και κατάρτιση του καθηγητή του Σ.Ε.Π. και ταυτόχρονα από την αποδέσμευση του μαθήματος από το ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου.

2.3.2. Οι απόψεις εκπαιδευτικών και μαθητών για το θεσμό του ΣΕΠ

Διαχρονικά στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, οι έρευνες σχετικές με το ρόλο του Σ.Ε.Π. στη διαμόρφωση του επαγγελματικού προσανατολισμού των μαθητών, αναδεικνύουν ότι η συμβολή του θεσμού αξιολογείται ως ιδιαίτερος μικρή στις απαντήσεις των μαθητών. Ο Σαμοΐλης (2001) σε ένα δείγμα 314 μαθητών από Λύκεια της Αθήνας διαπιστώνει ότι ο θεσμός του Σ.Ε.Π. δεν εντάσσεται στους παράγοντες

εκείνους που επηρεάζουν το μαθητή στην επιλογή των σπουδών τους. Στο ίδιο πλαίσιο και τα συμπεράσματα της έρευνας των Δημάκη κ.α. (2004) όπου συμμετείχαν 455 μαθητές της Α΄ τάξης, Λυκείων σε αστικά κέντρα της Ελλάδας. Τα ευρήματα της έρευνας σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τις αντιλήψεις των μαθητών για την αγορά εργασίας, ανέδειξαν ότι ελάχιστοι μαθητές (ποσοστό 0,8%) πιστεύουν ότι το μάθημα του Σ.Ε.Π. έχει κάποια χρησιμότητα ως προς την επαγγελματική τους επιλογή, μιας και η πληροφόρηση που τους δίνεται για τα επαγγέλματα είναι ανεπαρκής. Με την έλλειψη χρησιμότητας του μαθήματος Σ.Ε.Π. συμφωνούν και τα ευρήματα της έρευνας της Μπαλτά (2010), όπου συμμετείχαν 350 μαθητές Λυκείων της Αθήνας και της Καρδίτσας. Επιπλέον, η πλειονότητα των μαθητών της έρευνας υποστήριξαν ότι το μάθημα θα ήταν πιο αποτελεσματικό αν αυξάνονταν οι ώρες Σ.Ε.Π. στο ωρολόγιο πρόγραμμα και βέβαια με την προϋπόθεση ύπαρξης εξειδικευμένου καθηγητή Σ.Ε.Π.

Στην έρευνα που εκπονήθηκε από τον Ο.ΕΠ.ΕΚ. (2007), οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν το μάθημα, αναγνώρισαν τα εξής:

1. Η πλειονότητα των μαθητών έχει μια θετική στάση απέναντι στο μάθημα και αναγνωρίζει το ρόλο που αυτό διαδραματίζει για τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές τους
2. Οι εκπαιδευτικοί των άλλων ειδικοτήτων θεωρούν ότι το μάθημα του Σ.Ε.Π. δεν είναι χρήσιμο και θα μπορούσε και να καταργηθεί
3. Οι γονείς αν και αναγνωρίζουν τη σπουδαιότητα του συγκεκριμένου μαθήματος για τον επαγγελματικό προσανατολισμό των παιδιών τους, εντούτοις με τη στάση τους δεν τα ωθούν τα παιδιά τους σε ουσιαστική συμμετοχή στο μάθημα.

Οι απόψεις των διευθυντών για την αποτελεσματικότητα του θεσμού του Σ.Ε.Π. στις σχολικές μονάδες διερευνήθηκαν από τον Τραχάλιο (2010), με συμμετοχή 62 διευθυντών και διευθυντριών από σχολικές μονάδες της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης στις οποίες εφαρμόστηκε ο θεσμός του Σ.Ε.Π.. Μέσα από τις απαντήσεις των στελεχών των σχολικών μονάδων φαίνεται η απόλυτη συμφωνία τους στο ότι ο εκπαιδευτικός του Σ.Ε.Π. πρέπει να έχει εξειδίκευση, με τουλάχιστον πολύμηνη επιμόρφωση (σε ποσοστό 67,74%), και με γνώσεις ώστε να εφαρμόζει ατομική συμβουλευτική στους μαθητές (σε ποσοστό 62,90%).

Η έρευνα του Λογιώτη (2014) μελετά τους παράγοντες που επιδρούν στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των μαθητών αλλά και τις προσδοκίες τους απέναντι στο θεσμό του Σ.Ε.Π., και πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 422 μαθητές που φοιτούσαν στη Γ' τάξη Γενικού ή Επαγγελματικού Λυκείου από συνολικά 14 σχολικές μονάδες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στους Νομούς Αττικής και Κορινθίας. Σε ποσοστό 73% οι μαθητές δήλωσαν ότι το μάθημα του Σ.Ε.Π. δε συνέβαλε στη διαδικασία λήψης απόφασης σχετικά με το εκπαιδευτικό και κατά συνέπεια το επαγγελματικό τους μέλλον. Παρόμοια είναι και η οπτική των μαθητών που συμμετείχαν στην έρευνα των Αλεξανδροπούλου κ. συν., (2019), όπου η συντριπτική πλειοψηφία (ποσοστό 75%), δεν είχε επισκεφθεί κάποιο φορέα παροχής υπηρεσιών Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Βασικό αίτημα των μαθητών αποτελεί το μάθημα του Σ.Ε.Π. να παρέχεται σε όλο το διάστημα της σχολικής ζωής. Τα ευρήματα της έρευνας των Κούνη & Κουτσούκος (2020) όπου συμμετείχαν 487 μαθητές που φοιτούν σε Γυμνάσια και Λύκεια της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης, έδειξαν ότι οι μαθητές επιθυμούν να έχουν συμβουλευτική στήριξη στο χώρο του σχολείου τους από εξειδικευμένο εκπαιδευτικό που να διαθέτει δεξιότητες Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού.

Στην έρευνα της Ζαφειρακοπούλου (2017) συμμετείχαν μαθητές της Α τάξης ΕΠΑ.Λ. της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ηλείας, οι οποίοι αξιολόγησαν τις πρακτικές που ακολουθήθηκαν στο μάθημα του Σ.Ε.Π. που υπήρχε στο ωρολόγιο πρόγραμμα τόσο στη Γ' Γυμνασίου, όσο και στην Α' Λυκείου. Οι μαθητές μέσα από τις απαντήσεις τους αποτίμησαν ότι επηρεάστηκαν στην απόφασή τους για τις σπουδές και το επάγγελμα που θα ακολουθήσουν κυρίως από τις συζητήσεις με τους εκπαιδευτικούς του μαθήματος Σ.Ε.Π. (ποσοστό 52,63%), και σε λιγότερο βαθμό από τις παρουσιάσεις των επαγγελμάτων με χρήση βίντεο (ποσοστό 18,42%) ή από το έντυπο πληροφοριακό υλικό (ποσοστό 15,78%) ή από τις συζητήσεις με ειδικούς-επαγγελματίες (ποσοστό 13,15%). Ενώ, όταν ζητήθηκε από τους μαθητές να ιεραρχήσουν τις προσωπικές τους επιλογές όσον αφορά το χώρο και τα μέσα πληροφόρησής τους για τον επαγγελματικό τους προσανατολισμό, η πλειονότητα επέλεξε το Διαδίκτυο (ποσοστό 47%). Ενδεικτικό της απαξίωσης του θεσμού του Σ.Ε.Π. τα τελευταία χρόνια αποτελεί το εύρημα της έρευνας ότι από τη μεριά των μαθητών αναφορικά με τον επαγγελματικό τους προσανατολισμό, η υποστήριξη από τη δομή του ΚΕ.ΣΥ.Π. δεν αναζητήθηκε σχεδόν ποτέ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Προβληματική της έρευνας

Μέσα από τη σκιαγράφηση του θεσμού του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, όπως εφαρμόζοταν μέχρι σήμερα, αναδείχθηκαν αρκετές δυσλειτουργίες που οδήγησαν στην απαξίωση του θεσμού στη σχολική κοινότητα. Όμως, όπως αναδείχθηκε από την βιβλιογραφική ανασκόπηση, είναι επιτακτική η ανάγκη για την ανάδειξη του Σ.Ε.Π. ως το βασικό υποστηρικτικό μηχανισμό στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής και επαγγελματικής ταυτότητας των μαθητών. Σύμφωνα με το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας, ο έφηβος μαθητής καλείται σε διάφορες στιγμές της σχολικής του ζωής να αποφασίσει για τα μελλοντικά του σχέδια. Καθοριστική στιγμή αποτελεί η φοίτηση στη Γ τάξη του Γυμνασίου, όπου θα κληθεί να αποφασίσει για τον τύπο του Λυκείου που θα ακολουθήσει αν συνεχίσει τις σπουδές του. Η επιλογή αυτή είναι κρίσιμη διότι στην πραγματικότητα αυτή του η επιλογή, χαράσσει και τον δρόμο για τον επαγγελματικού τομέα που θα ακολουθήσει στο μέλλον.

Είναι σαφές, πως τόσο τα ατομικά χαρακτηριστικά του μαθητή όσο και το οικογενειακό του περιβάλλον, επηρεάζουν σημαντικά τις επιλογές του αναφορικά με τα μελλοντικά του σχέδια. Προωθείται οργανωμένα και αποτελεσματικά η υποστήριξη των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδρομή και μετέπειτα στην επαγγελματική σταδιοδρομία που θα ακολουθήσουν; Η πρόσβαση στις υπηρεσίες συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού παρέχεται απρόσκοπτα σε όλους τους μαθητές;

Μια έρευνα που εξετάζει τα ερωτήματα αυτά μέσα από τις απόψεις των ίδιων των μαθητών μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα για μια πιο θετική στάση όλων των εμπλεκόμενων φορέων ώστε ο θεσμός του Σ.Ε.Π. στην Ελλάδα να πάρει τη διάσταση που επιβάλλουν οι σύγχρονες προκλήσεις. Επιπλέον, τα ευρήματα της έρευνας δύνανται να αποτελέσουν πηγή ανατροφοδότησης για την υλοποίηση προγραμμάτων επιμόρφωσης και κατάρτισης των νέων υπευθύνων στα ΓΡΑ.ΣΥ.Π., και συμβάλλοντας ενδεχομένως στην ποιοτική αναβάθμισή των υπηρεσιών των δομών επαγγελματικού προσανατολισμού στη χώρα μας.

Κριτήριο επιλογής του συγκεκριμένου θέματος της έρευνας αποτέλεσε η εκπόνηση μικρού αριθμού σχετικών ερευνών στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία. Επιπλέον, η ερευνήτρια με την ιδιότητα της εκπαιδευτικού στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, αρκετές φορές έγινε αποδέκτης ερωτημάτων από γονείς και μαθητές που αναζητούσαν απαντήσεις σε θέματα

εκπαιδευτικού και επαγγελματικού προσανατολισμού αλλά η πρόσβαση σε εξειδικευμένο προσωπικό δεν ήταν πάντα εφικτή.

3.2 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα έρευνας

Η παρούσα έρευνα στοχεύει στην καταγραφή των απόψεων των μαθητών του δείγματος, ώστε να επιτευχθεί η διερεύνηση των παραγόντων που επιδρούν στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους αποφάσεις, δίνοντας ταυτόχρονα έμφαση στο θεσμικό ρόλο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα τα οποία η έρευνα επιχειρεί να απαντήσει είναι τα εξής:

- 1. Οι εκπαιδευτικές αποφάσεις των μαθητών επηρεάζονται από ατομικά χαρακτηριστικά, όπως είναι το φύλο και η σχολική επίδοση;**
- 2. Διαφοροποιείται η επιλογή των μαθητών ως προς το μελλοντικό τους επάγγελμα ανάλογα με το φύλο και τη σχολική επίδοση;**
- 3. Ποιος είναι ο βαθμός συμμετοχής του οικογενειακού περιβάλλοντος στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές αποφάσεις των μαθητών;**
- 4. Πόσο υποστηρικτικός είναι ο θεσμός του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους αποφάσεις των μαθητών;**

3.3 Επιλογή μεθόδου έρευνας

Δεδομένου του ότι η έρευνα μελετά πτυχές της σχολικής πραγματικότητας όπως οι εκπαιδευτικές και οι επαγγελματικές αποφάσεις των μαθητών, πρέπει να γίνει σαφές ότι η ερμηνεία των ευρημάτων της παρούσας έρευνας αντανάκλα τις απόψεις των υποκειμένων της έρευνας, δηλαδή των ίδιων των μαθητών. Γι' αυτό το λόγο, η έρευνα κατατάσσεται στις περιγραφικές μελέτες αφού επιδιώκει να απεικονίσει τις απόψεις των ερωτώμενων μαθητών στον παρόντα χρόνο. Ως ερευνητική μέθοδος επιλέχθηκε η επισκόπηση η οποία αποτελεί και την πλέον συνήθη από τις περιγραφικές μεθόδους, διότι επιτρέπει τη συλλογή

δεδομένων σε ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο, αποσκοπώντας στην περιγραφή της φύσης των υπαρχουσών συνθηκών και να προσδιοριστούν οι σχέσεις που κυριαρχούν (Cohen & Manion, 1994).

Η παρούσα έρευνα προσέγγισε το φαινόμενο ποσοτικά χρησιμοποιώντας ως ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο, διότι με αυτό η ερευνήτρια έχει τη δυνατότητα να απευθύνει ομοιόμορφα στα υποκείμενα του δείγματος ένα σύνολο γραπτών ερωτήσεων σχετικών με το υπό μελέτη θέμα, ώστε συγκεντρώσει τα απαραίτητα στοιχεία για την έρευνά του (Cohen & Manion, 1994). Επίσης, η χρήση ερωτηματολογίου επιτρέπει τη συλλογή πλήθους δεδομένων σε σύντομο χρονικό διάστημα, κάτι που λόγω του αριθμού των υποκειμένων της έρευνας αλλά και των περιορισμών λόγω του Covid-19, δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με διαφορετική τεχνική. Τα δεδομένα που συλλέγονται με τη χρήση του ερωτηματολογίου μπορούν να τύχουν επεξεργασίας με χρήση στατιστικών μεθόδων και να εξαχθούν συμπεράσματα τα οποία μπορούν να γενικευτούν στον ευρύτερο πληθυσμό της έρευνας (Φιλίας, 2003).

3.4 Δειγματοληψία

Ο σκοπός της έρευνας και τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί υπαγορεύουν και τον πληθυσμό αναφοράς της έρευνας, ο οποίος αποτελείται από τους μαθητές, οι οποίοι φοιτούν στη Γ τάξη Ημερήσιων Γυμνασίων. Όπως ήδη αναφέρθηκε στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, κατά την ολοκλήρωση της φοίτησής του στο Γυμνάσιο, ο μαθητής βρίσκεται αντιμέτωπος με την πρώτη «μετάβαση» της ζωής του, όπου καλείται να επιλέξει αν θα συνεχίσει τις σπουδές του και σε ποιόν τύπο του Λυκείου. Η κρίσιμη αυτή απόφαση έχει άμεση συσχέτιση και με τον επαγγελματικό προσανατολισμό του μαθητή.

Η επιλογή του δείγματος βασίστηκε σε δειγματοληψία σκοπιμότητας και το δείγμα ήταν ευκαιριακό. Στην επιλογή του δείγματος η ερευνήτρια φρόντισε ώστε να είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού της έρευνας, αναφορικά με τα χαρακτηριστικά που αποτελούν τις ανεξάρτητες μεταβλητές, όπως το φύλο και η σχολική επίδοση.

Το μέγεθος του δείγματος στο οποίο διανεμήθηκε το ερωτηματολόγιο της έρευνας ήταν εκατόν είκοσι (110) μαθητές, οι οποίοι φοιτούν στη Γ τάξη Ημερήσιων Γυμνασίων αρμοδιότητας της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πειραιά. Συνολικά

συλλέχθηκαν, συμπληρωμένα χωρίς ιδιαίτερα λάθη και παραλείψεις, εκατόν επτά (107) ερωτηματολόγια, δηλαδή υπήρξε ποσοστό ανταπόκρισης (response rate) 97%.

Η επιλογή του δείγματος της έρευνας από την συγκεκριμένη περιοχή, στηρίχθηκε στο ότι η ερευνήτρια εργαζόταν στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πειραιά, με αποτέλεσμα να έχουν διατηρηθεί φιλικές σχέσεις με εκπαιδευτικούς που υπηρετούν σε Γυμνάσια της περιοχής. Η οικειότητα αυτή αλλά και το αυξημένο ενδιαφέρον των ίδιων των εκπαιδευτικών για το σκοπό της έρευνας υπήρξαν καθοριστικά για την επιτυχή πραγματοποίηση της έρευνας.

3.5 Ερωτηματολόγιο

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο σκοπός της έρευνας προσεγγίστηκε ποσοτικά με χρήση ερωτηματολογίου, το οποίο βασίστηκε στο θεωρητικό πλαίσιο που αναπτύχθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια. Στο σύνολο του το ερωτηματολόγιο υπήρξε αυτοσχέδιο, ενώ αρκετές ερωτήσεις εμπνεύστηκαν από τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποίησαν στις έρευνές τους οι Χαροκοπάκη (2012) και Λογιώτης (2014). Οι ερωτήσεις που περιείχαν διαχωρισμό των επαγγελμάτων σε κατηγορίες ακολούθησαν τις σχολές του Μηχανογραφικού Δελτίου, ομαδοποιημένες σε 11 κατηγορίες.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τέσσερις ερευνητικούς άξονες, με συνολικά είκοσι πέντε (25) ερωτήσεις κλειστού τύπου, ως εξής:

- A. Ατομικά χαρακτηριστικά μαθητών (2 ερωτήσεις)**
- B. Χαρακτηριστικά οικογενειακού περιβάλλοντος (7 ερωτήσεις)**
- C. Εκπαιδευτικά και επαγγελματικά σχέδια (4 ερωτήσεις)**
- D. Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός (12 ερωτήσεις)**

Στο σύνολό τους οι ερωτήσεις είναι δεδομένης απάντησης, ενώ στον άξονα του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού υπάρχουν και ερωτήσεις τύπου Likert με 5 πιθανές απαντήσεις (Καθόλου, Λίγο, Μέτρια, Πολύ, Πάρα πολύ).

Κατά την ανάπτυξη του ερωτηματολογίου δόθηκε προσοχή ώστε οι ερωτήσεις να ανταποκρίνονται στο περιεχόμενο της έρευνας, να χαρακτηρίζονται από σαφήνεια και

ακρίβεια, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα παρερμηνείας από τους μαθητές της έρευνας. Επίσης, το ερωτηματολόγιο περιείχε μικρό αριθμό ερωτήσεων ώστε να αποφευχθεί η κόπωση των μαθητών κατά τη συμπλήρωσή του και υπήρξε ιδιαίτερη φροντίδα για την λιτότητα της γλώσσας των ερωτήσεων ώστε να είναι κατανοητές από τους μαθητές σε αυτήν την ηλικιακή κατηγορία, της Γ τάξης Γυμνασίου. Το ερωτηματολόγιο παρατίθεται στο Παράρτημα της εργασίας.

3.6 Ερευνητική διαδικασία

Η έρευνα διεξήχθη τον Ιανουάριο του 2022 και συμμετείχαν σε αυτή εκατόν δέκα (110) μαθητές που φοιτούν στη Γ τάξη Γυμνασίων αρμοδιότητας της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πειραιά. Πριν την υλοποίηση της έρευνας το εργαλείο δοκιμάστηκε πιλοτικά σε 3 μαθητές και 3 μαθήτριες, που ανήκαν στο πληθυσμό της έρευνας. Οι απαντήσεις των μαθητών καθώς και οι παρατηρήσεις που έγιναν στη δια ζώσης συζήτηση μαζί τους, οδήγησαν σε τροποποιήσεις και βελτιώσεις κυρίως στη σύνταξη των ερωτήσεων. Η πιλοτική έρευνα ελαχιστοποιεί την ύπαρξη παρερμηνειών κατά την υλοποίηση της κυρίως έρευνας, γεγονός που θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την αξιοπιστία και την εγκυρότητα της (Bell, 1997).

Κατά την ερευνητική διαδικασία, η διανομή του ερωτηματολογίου πραγματοποιήθηκε ηλεκτρονικά, μέσω του εργαλείου Google Forms¹⁰. Πριν την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου από τους μαθητές, οι εκπαιδευτικοί που βοήθησαν στη διεξαγωγή της έρευνας διάβασαν στους μαθητές την συνοδευτική επιστολή η οποία αποσαφήνιζε το σκοπό της έρευνας και τη διασφάλιση της ανωνυμίας των απαντήσεων. Η συλλογή των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε αυτόματα με την εξαγωγή του σχετικού αρχείου (*.xls), από το εργαλείο Google Forms.

---

¹⁰ <https://forms.gle/x2YpZes8g9i3ahJv7>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η διανομή των ερωτηματολογίων και η συλλογή των απαντήσεων πραγματοποιήθηκε με το ψηφιακό εργαλείο Google Forms, το οποίο εκτός των άλλων παρέχει τη δυνατότητα της αυτόματης εξαγωγής των απαντήσεων σε φύλλο εργασίας στο λογισμικό Microsoft Excel. Απαραίτητη ενέργεια ήταν η επεξεργασία του φύλλου εργασίας με κωδικοποίηση των απαντήσεων και η δημιουργία της αντίστοιχης «μήτρας» των απαντήσεων προκειμένου να διευκολυνθεί η διαδικασία ανάλυσης των αποτελεσμάτων της έρευνας. Κάθε γραμμή στη μήτρα των απαντήσεων αφορά τις απαντήσεις ενός μαθητή σε κάθε ερώτηση, ενώ κάθε στήλη αντιστοιχεί στις απαντήσεις όλων των μαθητών σε μια ερώτηση.

Τα ερωτηματολόγια της έρευνας που συλλέχθηκαν χωρίς λάθη και παραλείψεις ήταν εκατόν επτά (107). Για την επεξεργασία των ποσοτικών δεδομένων και την στατιστική ανάλυση τους χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό λογισμικό SPSS Statistics 26. Επιπλέον, υπήρξε και γραφική απεικόνιση του αποτελέσματος, όπου κρίθηκε απαραίτητο με τη βοήθεια του λογισμικού Microsoft Excel 2010. Για κάθε ερώτηση δημιουργήθηκαν πίνακες ανάλυσης συχνοτήτων και ποσοστών που αποτυπώνουν τις απόψεις των μαθητών που συμμετείχαν στην έρευνα. Για τις ερωτήσεις της κλίμακας Likert, δημιουργήθηκαν πίνακες Μέσης τιμής και τυπικής απόκλισης που διευκόλυναν την ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Επιπλέον, προκειμένου να ελεγχθεί η συσχέτιση εξαρτημένων και ανεξάρτητων μεταβλητών χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος των διασταυρωμένων πινάκων (crosstabulation analysis) με το στατιστικό κριτήριο X^2 (chi square test). Η διατύπωση κάθε ελέγχου περιλάμβανε τις υποθέσεις:

H_0 : τα χαρακτηριστικά X κατανέμονται ανεξάρτητα από το Y .

H_1 : τα χαρακτηριστικά X δεν κατανέμονται ανεξάρτητα από το Y .

Η τιμή της στατιστικής X^2 συγκρίνεται με την πιθανότητα παρατήρησης της τιμής αυτής (P-value) και οδηγεί σε συμπεράσματα όταν P-value < 0,01 (στατιστικά πολύ σημαντική συσχέτιση μεταβλητών) ή P-value < 0,05 (στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταβλητών), όπου απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση (H_0) και αποδεχόμαστε την εναλλακτική υπόθεση (H_1), δηλαδή οι μεταβλητές εμφανίζουν συσχέτιση σε επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=1\%$ ή $\alpha=5\%$ αντίστοιχα.

Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε έλεγχος ανεξαρτησίας σε όλες τις ερωτήσεις του άξονα των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών επιλογών των μαθητών, αναφορικά με τις ανεξάρτητες μεταβλητές του φύλου και της σχολικής επίδοσης. Επιπλέον, οι απαντήσεις των μαθητών σχετικά με τις μελλοντικές σπουδές και το επάγγελμά τους, συσχετίστηκαν και με το μορφωτικό επίπεδο και την επαγγελματική κατάσταση των γονέων τους.

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας που παρουσιάζεται στη συνέχεια, πραγματοποιείται ανά άξονα του ερωτηματολογίου και ακολουθείται η σειρά παράθεσης των ερωτήσεων στο ερωτηματολόγιο της έρευνας.

4.1 Ατομικά χαρακτηριστικά μαθητών

Η κατανομή του φύλου των μαθητών στην έρευνα δείχνει ότι συμμετείχαν 44 αγόρια, που αποτελούν το 41,1% της σύνθεσης του δείγματος των μαθητών, και 63 κορίτσια που αποτελούν το 58,9% του δείγματος, (Πίνακας 2, Γράφημα1).

Πίνακας 2: Κατανομή φύλου του δείγματος

	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα (%)
Αγόρι	44	41,1
Κορίτσι	63	58,9
Σύνολο	107	100,0

Γράφημα 1: Κατανομή φύλου του δείγματος

Για τη μελέτη του επιπέδου της σχολικής επίδοσης των μαθητών, χρησιμοποιήθηκε ο μέσος όρος βαθμολογίας της προηγούμενης σχολικής χρονιάς, δηλαδή ο τελικός βαθμός των μαθητών στη Β τάξη. Μέσα από τις απαντήσεις των μαθητών για την σχολική τους επίδοση (Πίνακας 3), φαίνεται να υπερέχουν οι μαθητές με μέσο όρο βαθμολογίας που κυμαίνεται από 18,1 έως 20 (ποσοστό 43,9%), ενώ αρκετοί είναι και οι μαθητές με σχολική επίδοση από 16,1 έως 18 (ποσοστό 24,3%). Ακολουθούν οι μαθητές με επίδοση από 13,1 έως 16 (ποσοστό 19,6%), ενώ μόλις το 12,1% δηλώνει σχολική επίδοση από 9,5 έως 13.

Πιθανότατα οι παρατηρούμενες υψηλές επιδόσεις των μαθητών να αποδίδονται και στην συγκυρία της Covid-19 εποχής, όπου κατά το προηγούμενο σχολικό έτος η παροχή της εκπαίδευσης έγινε σχεδόν αποκλειστικά με τη μέθοδο της τηλεεκπαίδευσης. Η βαθμολόγηση των μαθητών πραγματοποιήθηκε και με εναλλακτικές μορφές αξιολόγησης όπως ενεργό συμμετοχή, ατομικές και ομαδικές εργασίες, ερευνητικές δραστηριότητες που σχετίζονται με το συγκεκριμένο μάθημα κ.α..

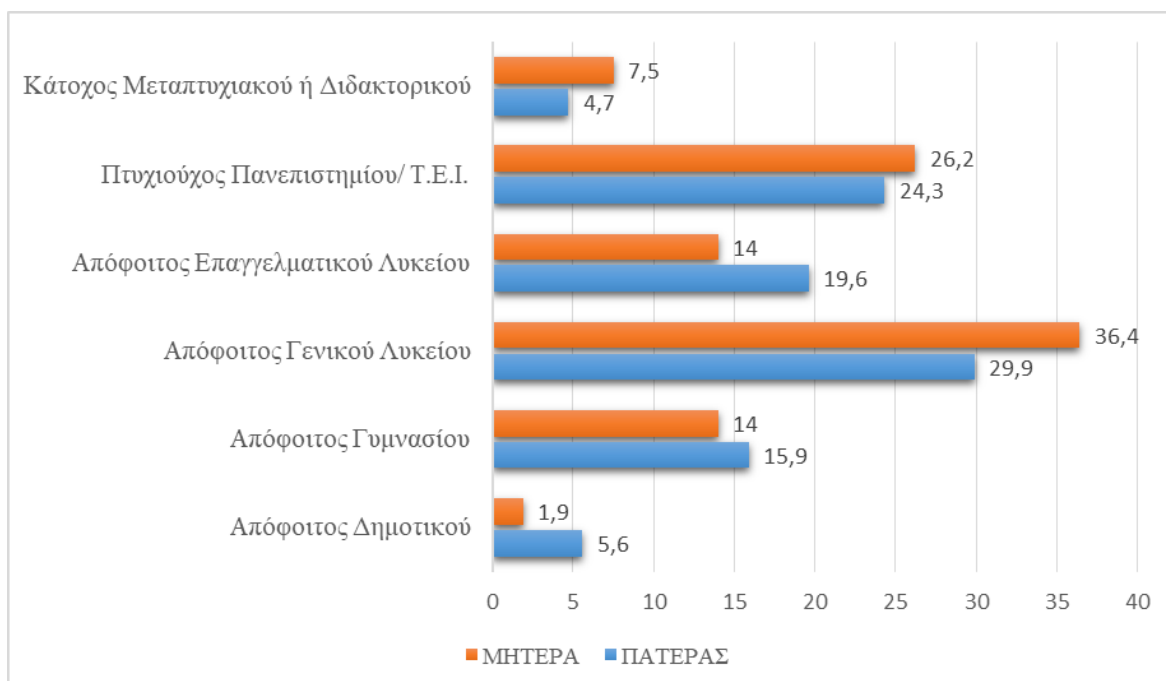
Πίνακας 3:Σχολική Επίδοση

	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα (%)
Σχεδόν καλώς 9,5 – 13	13	12,1
Καλώς 13,1 – 16	21	19,6
Λίαν καλώς 16,1 – 18	26	24,3
Άριστα 18,1 – 20	47	43,9
Σύνολο	107	100,0

4.2 Χαρακτηριστικά οικογενειακού περιβάλλοντος

Αναφορικά με το επίπεδο σπουδών που έχουν ολοκληρώσει οι γονείς τους, οι απαντήσεις των μαθητών αποτυπώνουν μια μικρή υπεροχή για τις μητέρες συγκριτικά με το επίπεδο σπουδών για τους πατέρες. Συγκεκριμένα, 28 μητέρες (ποσοστό 26,2%) έχουν Πανεπιστημιακό πτυχίο έναντι 21 πατέρων (ποσοστό 24,3%), ενώ 8 μητέρες (ποσοστό 7,5%),είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού Τίτλου Σπουδών έναντι 5 πατέρων (ποσοστό 4,7%) όπως αποτυπώνεται στο Γράφημα 2.

Γράφημα 2: Μορφωτικό επίπεδο γονέων (%)

Η πλειονότητα πάντως και των δύο γονέων έχει ολοκληρώσει Γενικό ή Επαγγελματικό Λύκειο με αθροιστικό ποσοστό 49,5% για τους πατέρες και 50,4% για τις μητέρες. Ενώ, αξιοσημείωτα είναι και τα ποσοστά των γονέων που έχουν ολοκληρώσει μόνο το Γυμνάσιο, οι μητέρες σε ποσοστό 14% και οι πατέρες σε ποσοστό 15,9%. Το αθροιστικό ποσοστό των γονέων που έχουν τελειώσει μόνο δημοτικό ανέρχεται σε 7,5%, δηλαδή μόλις 2 μητέρες και 6 πατέρες (Πίνακας 4).

Πίνακας 4: Μορφωτικό επίπεδο γονέων

	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα (%)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα (%)
		ΠΑΤΕΡΑ		ΜΗΤΕΡΑ
Απόφοιτος Δημοτικού	6	5,6	2	1,9
Απόφοιτος Γυμνασίου	17	15,9	15	14,0
Απόφοιτος Γενικού Λυκείου	32	29,9	39	36,4
Απόφοιτος Επαγγελματικού Λυκείου	21	19,6	15	14,0
Πτυχιούχος Πανεπιστημίου/ Τ.Ε.Ι.	26	24,3	28	26,2
Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού	5	4,7	8	7,5
Σύνολο	107	100,0	107	100,0

Παρά το γεγονός ότι η έρευνα διεξήχθη σε μια περίοδο με υψηλό ποσοστό ανεργίας τόσο λόγω της οικονομικής κρίσης στην ενέργεια όσο και λόγω της παρατεταμένης επιβολής των μέτρων κατά της διασποράς Covid-19, εντούτοις η συντριπτική πλειοψηφία των γονέων εργάζεται με πλήρες ωράριο, σε συνολικό ποσοστό 70% (N=114).

Πίνακας 5: Εργασιακή κατάσταση γονέων

	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα (%)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα (%)
	ΠΑΤΕΡΑ		ΜΗΤΕΡΑ	
Είναι άνεργος/άνεργη	7	6,5	24	22,4
Εργάζεται λίγες ώρες ή περιστασιακά	11	10,3	16	15,0
Εργάζεται με πλήρες ωράριο	85	79,4	66	61,7
Έχει πάρει σύνταξη	4	3,7	1	0,9
Σύνολο	107	100,0	107	100,0

Αναλυτικά, ο πατέρας του δείγματος είναι άνεργος σε ποσοστό 6,5%, ενώ εργάζεται λίγες ώρες ή περιστασιακά σε ποσοστό 10,3% , με πλήρες ωράριο σε ποσοστό 85% και έχει πάρει σύνταξη μόλις το 3,7%. Αναφορικά με τη μητέρα του δείγματος, αν και είναι αρκετά μεγάλο το ποσοστό (22,4%) που δηλώθηκε ως άνεργη η μητέρα, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι σε αυτήν τη κατηγορία οι μαθητές πιθανά να συμπεριέλαβαν και τις μητέρες εκείνες που ως επάγγελμα έχουν τα «οικιακά». Επιπλέον, μόλις 1 μητέρα έχει ήδη συνταξιοδοτηθεί ενώ εργάζεται με μειωμένο ωράριο σε ποσοστό 15% και με πλήρες ωράριο σε ποσοστό 61,7% (Πίνακας 5).

Ακολούθως, στον Πίνακα 6, οι μαθητές που συμμετείχαν στην έρευνα κατανέμονται ανάλογα με τον επαγγελματικό τομέα του πατέρα και της μητέρας. Από τις απαντήσεις των μαθητών φαίνεται ότι οι γονείς προέρχονται από όλες τις επαγγελματικές κατηγορίες. Αναλυτικά, ένα μικρό ποσοστό 6,5% του δείγματος έχει πατέρα που εντάσσεται σε επαγγέλματα των Ενόπλων Δυνάμεων, το οποίο στην περίπτωση της μητέρας είναι ακόμη μικρότερο 0,9%.

Πίνακας 6: Επαγγελματικός τομέας εργασίας γονέων

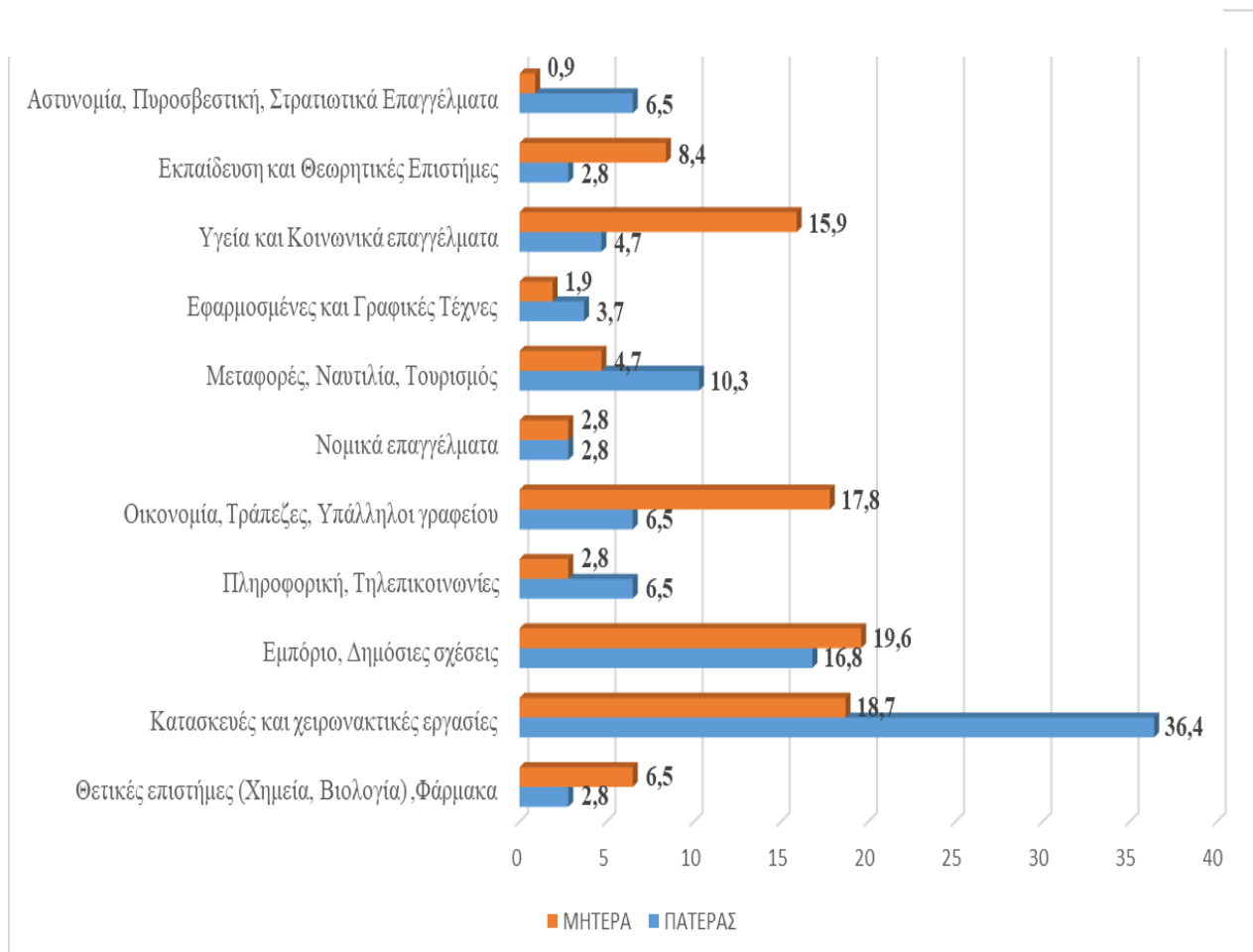
	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα (%)	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα (%)
	ΠΑΤΕΡΑ		ΜΗΤΕΡΑ	
Θετικές επιστήμες (Χημεία, Βιολογία) ,Φάρμακα	3	2,8	7	6,5
Κατασκευές και χειρωνακτικές εργασίες	39	36,4	20	18,7
Εμπόριο, Δημόσιες σχέσεις	18	16,8	21	19,6
Πληροφορική, Τηλεπικοινωνίες	7	6,5	3	2,8
Οικονομία, Τράπεζες, Υπάλληλοι γραφείου	7	6,5	19	17,8
Νομικά επαγγέλματα	3	2,8	3	2,8
Μεταφορές, Ναυτιλία, Τουρισμός	11	10,3	5	4,7
Εφαρμοσμένες και Γραφικές Τέχνες	4	3,7	2	1,9
Υγεία και Κοινωνικά επαγγέλματα	5	4,7	17	15,9
Εκπαίδευση και Θεωρητικές Επιστήμες	3	2,8	9	8,4
Αστυνομία, Πυροσβεστική, Στρατιωτικά Επαγγέλματα	7	6,5	1	0,9
Σύνολο	107	100,0	107	100,0

Το ποσοστό των μαθητών με πατέρα εκπαιδευτικό ή που το επάγγελμά του έχει σχέση με τις θεωρητικές επιστήμες είναι μόλις 2,8 μικρότερο σε σχέση με τις μητέρες που φτάνει σε ποσοστό 8,4%, γεγονός που συνάδει με αποτελέσματα ερευνών όπου καταγράφουν αυτή τη σταθερή επικράτηση στην εκπαίδευση και στα θεωρητικά επαγγέλματα των γυναικών έναντι των ανδρών (Φρόση, Κουϊμτζή & Παπαδήμου, 2001). Σε επαγγέλματα που σχετίζονται με την υγεία και το κοινωνικό σύνολο απασχολείται ο πατέρας σε ποσοστό 4,7% και σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό 15,9% η μητέρα του δείγματος, γεγονός που δικαιολογείται λόγω της έμφυτης γυναικείας φύσης για φροντίδα των άλλων.

Επιπλέον, τα υψηλότερα ποσοστά του δείγματος για τη μητέρα είναι στην κατηγορία των υπαλλήλων γραφείου (ποσοστό 19%) και στη κατηγορία του εμπορίου (ποσοστό 21%). Η ανισότητα των φύλων αποτυπώνεται και μέσα από τα ευρήματα αυτής της έρευνας μιας και οι γυναίκες συνεχίζουν να εντάσσονται σε παραδοσιακά στερεοτυπικά επαγγέλματα,

συγκριτικά με τους άντρες. Τα υψηλότερα ποσοστά του δείγματος για τον πατέρα είναι το 10,3% που ασχολείται με τις μεταφορές και τη ναυτιλία και το ποσοστό 16,8% που ασχολείται με το εμπόριο.

Γράφημα 3: Επαγγελματικός τομέας εργασίας γονέων(%)

Αξιοσημείωτο είναι το υψηλό ποσοστό και για τους δύο γονείς στον επαγγελματικό τομέα των κατασκευών και των χειρωνακτικών εργασιών. Συγκεκριμένα, 39 μαθητές (ποσοστό 36,4%) δηλώνουν ότι ο πατέρας απασχολείται σε αυτόν τον τομέα, ενώ 20 μαθητές (ποσοστό 18,7%) δηλώνουν ότι η μητέρα τους έχει συναφές επάγγελμα με τον επαγγελματικό τομέα.

Σε επαγγέλματα που σχετίζονται με γραφικές και εφαρμοσμένες τέχνες καθώς και στα νομικά επαγγέλματα τα ποσοστά και των δύο γονέων είναι πολύ μικρά. Το ίδιο παρατηρείται και στον τομέα της Πληροφορικής και των θετικών επιστημών. Στα επαγγέλματα αυτά, όπου απαιτείται υψηλό επίπεδο σπουδών αλλά και εξειδίκευση, πιθανά κατά τη διάρκεια

των σπουδών των γονέων, δηλαδή πριν από 20 χρόνια στην Ελλάδα, να μην είχε αναπτυχθεί επαρκώς η πρόσβαση σε αυτά τα επαγγέλματα τόσο σε επίπεδο σπουδών όσο και σε επίπεδο αγοράς εργασίας.

Μέσα από τις απαντήσεις των μαθητών για τη στάση των γονέων στα μελλοντικά εκπαιδευτικά και επαγγελματικά σχέδια των μαθητών, είναι φανερό πως η συντριπτική πλειοψηφία των γονέων συμμετέχει σε σχετικές συζητήσεις με τα παιδιά τους σε συγκεντρωτικό ποσοστό 92,5% (Πίνακας 7). Συγκεκριμένα, σε αυτή την κρίσιμη στιγμή των μαθητών που πρέπει να αρχικά αποφασίσουν για τη συνέχιση ή όχι των σπουδών τους και συνεπακόλουθα να ορίσουν και μια πορεία προς το μελλοντικό τους επάγγελμα, οι γονείς σε ποσοστό 29% συμφωνούν με τους μαθητές αλλά κυρίως, στηρίζουν τις επιλογές των παιδιών σε ποσοστό 58,9%.

Πίνακας 7: Στάση οικογένειας

	Συχνότητα	Σχετική Συχνότητα (%)
Συμφωνούν με τα σχέδιά μου	31	29,0
Διαφωνούν με τα σχέδιά μου	5	4,7
Θα με στηρίζουν σε ότι αποφασίσω	63	58,9
Δεν συζητάμε	8	7,5
Σύνολο	107	100,0

Ένα συγκριτικά μικρό ποσοστό 4,7%, των μαθητών δηλώνει ότι οι γονείς τους δεν συμφωνούν με την πορεία που σκέφτονται να επιλέξουν, ενώ σε ποσοστό 7,5% οι μαθητές δεν συζητούν με τους γονείς τους για τα εκπαιδευτικά και επαγγελματικά τους σχέδια. Η αντίθεση ή η απουσία συζήτησης με τους γονείς θα μπορούσε να αποδοθεί στην διαφορετική οπτική που έχουν οι γονείς για την πραγματικότητα μέσα από τη συσσώρευση της εμπειρίας της ζωής τους. Από την άλλη όμως, θα πρέπει να συνυπολογιστεί και το γεγονός ότι αρκετοί γονείς δεν γνωρίζουν τις απαιτήσεις των σύγχρονων επαγγελμάτων, ούτε και είναι εξοικειωμένοι με όλα τα αντικείμενα σπουδών ώστε να αξιολογήσουν κατάλληλα τις επιλογές των μαθητών.

4.3 Εκπαιδευτικά και επαγγελματικά σχέδια

Μέσα από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα σχετικά με το δρόμο που θα ακολουθήσουν μετά την αποφοίτησή τους από το Γυμνάσιο, φαίνεται πως η πλειονότητα τους, 75 μαθητές (ποσοστό 70,1 %) επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε Γενικό Λύκειο θεωρώντας πιθανά ότι αυτό θα αποτελέσει και το διαβατήριο για σπουδές υψηλότερου επιπέδου (Πίνακας 8).

Πίνακας 8: Μελλοντικά σχέδια μετά το Γυμνάσιο

	Σχετική Συχνότητα(%)		
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ
Να αναζητήσω εργασία	4,7	3,7	0,9
Να φοιτήσω σε Γενικό Λύκειο	70,1	25,2	44,9
Να φοιτήσω σε ΕΠΑΛ/ΟΑΕΔ	22,4	11,2	11,2
Δεν έχω αποφασίσει	2,8	0,9	1,9
Σύνολο	100,0	41,1	58,9

Μεγάλο είναι και το ποσοστό (22,4%) εκείνων των μαθητών που επιλέγουν να συνεχίσουν στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ώστε να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες σε συγκεκριμένο επαγγελματικό αντικείμενο. Ενώ σε ποσοστό 4,7% οι μαθητές (4 αγόρια, 1 κορίτσι) επιθυμούν να εισέλθουν στην αγορά εργασίας άμεσα και χωρίς κάποια εξειδίκευση. Οι αναποφάσιστοι μαθητές είναι μόλις 3 (1 αγόρι, 2 κορίτσια) γεγονός που συνηγορεί ότι η Γ τάξη του Γυμνασίου αποτελεί καθοριστική στιγμή αναφορικά με τα μελλοντικά σχέδια των μαθητών και δεν είναι όλοι οι μαθητές έτοιμοι ή δεν έχουν υποστηριχθεί αρκετά ώστε να μπορούν να πάρουν μια ξεκάθαρη απόφαση.

Πίνακας 9:Συσχέτιση φύλου με μελλοντικά σχέδια μετά το Γυμνάσιο

Chi-Square Tests (C1,A1)			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,791	3	,188
Likelihood Ratio	4,835	3	,184
Linear-by-Linear Association	,009	1	,924
N of Valid Cases	107		
<i>4 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,23</i>			

Εξετάζοντας τα επίπεδα στατιστικής σημαντικότητας (Πίνακας 9), αναφορικά με την ερώτηση: «C.1 Τι θα ήθελες να κάνεις μετά την αποφοίτησή σου από το Γυμνάσιο;», παρατηρήθηκε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ του φύλου του δείγματος και των απαντήσεων ($p=0,188 > 0,01$). Όμως, εξετάζοντας τα επίπεδα στατιστικής σημαντικότητας (Πίνακας 10), της ίδιας ερώτησης για τα μελλοντικά σχέδια των μαθητών σε σχέση με τη σχολική επίδοση του δείγματος, παρατηρήθηκε ότι υπάρχει στατιστικά πολύ σημαντική σχέση ($p=0,000 < 0,01$).

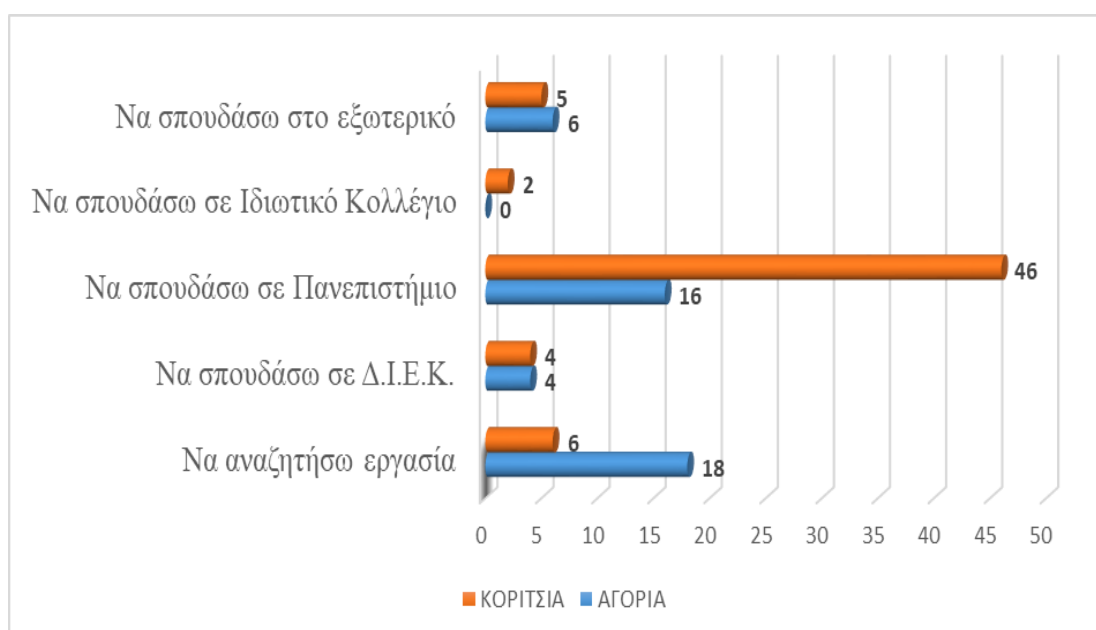
Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 10, η φοίτηση σε Γενικό Λύκειο επιλέχθηκε από όλους σχεδόν τους μαθητές της κατηγορίας «Άριστα» και από την πλειονότητα της κατηγορίας «Λίαν καλώς». Ενώ, από τους 13 μαθητές στη κατηγορία «Σχεδόν Καλώς», η πλειονότητα (7 μαθητές) θα φοιτήσει στην επαγγελματική εκπαίδευση ενώ 3 μαθητές θα αναζητήσουν άμεσα εργασία και 3 μαθητές θα πάνε σε Γενικό Λύκειο. Τα ευρήματα αυτά συνάδουν και με σχετικές έρευνες (Λογιώτης, 2014 • Χαδιά, 2015), όπου οι έφηβοι με υψηλότερη σχολική επίδοση, επιλέγουν επαγγέλματα τα οποία οδηγούν στην ανώτατη εκπαίδευση, ενώ οι έφηβοι με χαμηλή σχολική επίδοση συνήθως επιλέγουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε Επαγγελματικό Λύκειο.

Πίνακας 10: Συσχέτιση σχολικής επίδοσης με μελλοντικά σχέδια μετά το Γυμνάσιο

Σχετική Συχνότητα(%)	Σχεδόν καλώς 9,5 – 13	Καλώς 13,1 – 16	Λίαν καλώς 16,1 – 18	Άριστα 18,1 – 20	ΣΥΝΟΛΟ
Να αναζητήσω εργασία	2,8	0,9	0,9	0,0	4,7
Να φοιτήσω σε Γενικό Λύκειο	2,8	9,3	15,9	42,1	70,1
Να φοιτήσω σε ΕΠΑΛ/ΟΑΕΔ	6,5	8,4	6,5	0,9	22,4
Δεν έχω αποφασίσει	0,0	0,9	0,9	0,9	2,8
Σύνολο	12,1	19,6	24,3	43,9	100,0
Chi-Square Tests (C1,A2)					
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)		
Pearson Chi-Square	41,092	9	,000		
Likelihood Ratio	43,435	9	,000		
Linear-by-Linear Association	5,653	1	,017		
N of Valid Cases	107				
<i>10 cells (62,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,36.</i>					

Η ερώτηση (C1) αναφορικά με μελλοντικά σχέδια των μαθητών, συσχετίστηκε με το μορφωτικό επίπεδο (ερώτηση B1a) και την εργασιακή κατάσταση του πατέρα (ερώτηση B2a), από όπου δεν προέκυψε στατιστικά σημαντική σχέση με αντίστοιχες τιμές $p=0,513$ και $p=0,090$. Εξετάζοντας τις απαντήσεις των μαθητών στην ερώτηση C1 σχετικά με την ύπαρξη συσχέτισης με το μορφωτικό επίπεδο (ερώτηση B1b) της μητέρας των μαθητών, η τιμή του κριτηρίου ήταν $p=0,024 < 0,05$, η οποία φανερώνει μια στατιστικά σημαντική σχέση. Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και η εξέταση του στατιστικού κριτηρίου για την επίδραση της εργασιακής κατάστασης της μητέρας με την τιμή του κριτηρίου να είναι $p=0,05$. Το εύρημα αυτό συνάδει με τα συμπεράσματα της έρευνας των Κουμουνδούρου & Μήτσου (2013) σύμφωνα με τα οποία οι μαθητές αξιολογούν ότι η μητέρα τους επηρέασε περισσότερο στη διαμόρφωση της επαγγελματικής τους ταυτότητας.

Γράφημα 4: Μελλοντικά σχέδια μετά το Λύκειο

Η εισαγωγή στο πανεπιστήμιο αποτελεί κυρίαρχη φιλοδοξία στο σχεδιασμό του εκπαιδευτικού μέλλοντος των μαθητών που συμμετείχαν στην έρευνα, με συνολικό ποσοστό 57,9%. Κρίσιμη είναι η διαφοροποίηση των δύο φύλων σε αυτό το ποσοστό, διότι μόλις 16 αγόρια επιθυμούν να σπουδάσουν στην ανώτατη εκπαίδευση έναντι 46 κοριτσιών (Γράφημα 4). Ακριβώς αντίθετη γνώμη έχουν οι μαθητές που επέλεξαν την άμεση

επαγγελματική αποκατάσταση σε ποσοστό 22,4%, με συμμετοχή σε αυτό το ποσοστό μόλις 6 κοριτσιών αλλά 18 αγοριών. Αυτή η έμφυλη επιλογή των μαθητών επιβεβαιώνεται και από τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 αναφορικά με την συγκεκριμένη ερώτηση (C2) του ερωτηματολογίου, όπου αποτυπώθηκε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση ($p=0,001 < 0,05$) με το φύλο του δείγματος (Πίνακας 11).

Ακολουθούν οι επιλογές για συνέχιση των σπουδών μετά το Λύκειο στην επαγγελματική κατάρτιση (Δ.Ι.Ε.Κ.) σε ποσοστό 7,5% ή σε κάποιο Ιδιωτικό κολέγιο σε ποσοστό 1,9%. Ενώ η επιλογή των σπουδών σε κάποιο Πανεπιστήμιο του εξωτερικού φτάνει το 10.3% με ισόποση επιλογή σε επίπεδο φύλου (4 αγόρια, 4 κορίτσια).

Πίνακας 11: Συσχέτιση φύλου με μελλοντικά σχέδια μετά το Λύκειο

	Σχετική Συχνότητα (%)		
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ
Να αναζητήσω εργασία	22,4	16,8	5,6
Να σπουδάσω σε Δ.Ι.Ε.Κ.	7,5	3,7	3,7
Να σπουδάσω σε Πανεπιστήμιο	57,9	15,0	43,0
Να σπουδάσω σε Ιδιωτικό Κολλέγιο	1,9	0,0	1,9
Να σπουδάσω στο εξωτερικό	10,3	5,6	4,7
Σύνολο	100,0	41,1	58,9
Chi-Square Tests (C2,A1)	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	19,859	4	,001
Likelihood Ratio	20,894	4	,000
Linear-by-Linear Association	6,418	1	,011
N of Valid Cases	107		
<i>5 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,82</i>			

Εξετάζοντας τα επίπεδα στατιστικής σημαντικότητας (Πίνακας 12), της ερώτησης C.2 για τα μελλοντικά σχέδια των μαθητών μετά το Λύκειο σε σχέση με τη σχολική επίδοση του δείγματος, παρατηρήθηκε ότι υπάρχει στατιστικά πολύ σημαντική σχέση ($p=0,000 < 0,01$). Αυτό οφείλεται κυρίως γιατί αυτή η απόφαση ανήκει στους μαθητές των κατηγοριών «Καλώς», «Λίαν καλώς» και «Άριστα». Επιπλέον, παρατηρείται ότι η πλειονότητα των

μαθητών που επιλέγουν τις σπουδές στο εξωτερικό, ανήκουν στην κατηγορία «Άριστα», επιβεβαιώνοντας το λυπηρό φαινόμενο του «brain drain» της μετανάστευσης δηλαδή των δυνατών μυαλών της χώρας μας στο εξωτερικό.

Σημαντικό είναι επίσης και το ότι οι περισσότεροι μαθητές που θα εισέλθουν άμεσα στην αγορά εργασίας μετά το Λύκειο έχουν σχολική επίδοση που ανήκει στις κατηγορίες «Καλώς» (6 μαθητές) και «Σχεδόν Καλώς» (11 μαθητές).

Πίνακας 12: Συσχέτιση σχολικής επίδοσης με μελλοντικά σχέδια μετά το Λύκειο

Σχετική Συχνότητα (%)	Σχεδόν καλώς 9,5 – 13	Καλώς 13,1 – 16	Λίαν καλώς 16,1 – 18	Άριστα 18,1 – 20	ΣΥΝΟΛΟ
Να αναζητήσω εργασία	10,3	5,6	6,5	0,0	22,4
Να σπουδάσω σε Δ.Ι.Ε.Κ.	0,0	1,9	4,7	0,9	7,5
Να σπουδάσω σε Πανεπιστήμιο	0,9	9,3	12,1	35,5	57,9
Να σπουδάσω σε Ιδιωτικό Κολλέγιο	0,9	0,9	0,0	0,0	1,9
Να σπουδάσω στο εξωτερικό	0,0	1,9	0,9	7,5	10,3
Σύνολο	12,1	19,6	24,3	43,9	100,0
Chi-Square Tests (C2,A2)	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)		
Pearson Chi-Square	60,962	12	,000		
Likelihood Ratio	66,588	12	,000		
Linear-by-Linear Association	27,400	1	,000		
N of Valid Cases	107				
<i>14 cells (70,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,24</i>					

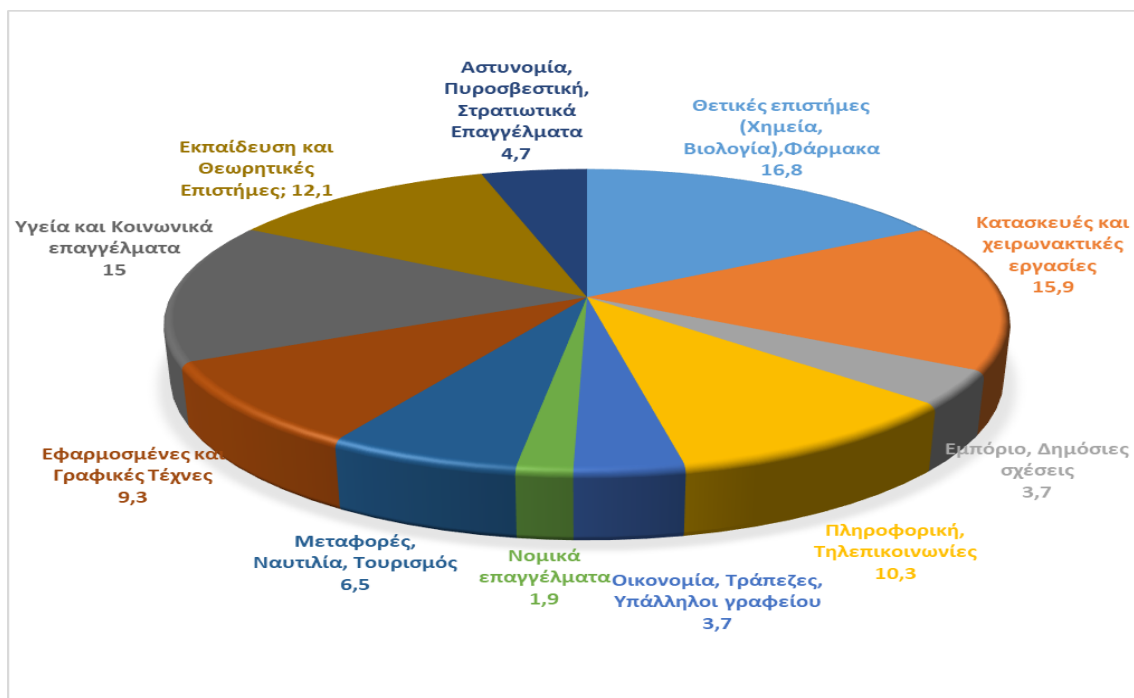
Η ερώτηση αναφορικά με τα σχέδια των μαθητών μετά το Λύκειο, συσχετίστηκε με το μορφωτικό επίπεδο και την εργασιακή κατάσταση των γονέων (ερωτήσεις B1,B2), από όπου δεν προέκυψε στατιστικά σημαντική σχέση με αντίστοιχες τιμές P-value >0,05.

Αναφορικά με την επιλογή του τομέα που θα ανήκει το μελλοντικό τους επάγγελμα (ερώτηση C3), όλοι οι μαθητές επέλεξαν κάποιον επαγγελματικό τομέα που θεώρησαν ότι υπερिशύει στις προτιμήσεις τους, μιας και η απάντηση «Δεν έχω αποφασίσει» δεν επιλέχθηκε από κανέναν μαθητή. Η κατανομή των μαθητών στους διάφορους τομείς δείχνει ότι τα επαγγέλματα των θετικών επιστημών (ποσοστό 16,8%), της υγείας (ποσοστό 15%) και των θεωρητικών επιστημών (ποσοστό 12,1%) κατατάσσονται στις πρώτες επιλογές των μαθητών (Γράφημα 5). Με τα κορίτσια να πρωταγωνιστούν στις συγκεκριμένες επιλογές. Για αυτό και υπάρχει στατιστικά πολύ σημαντική σχέση ($p=0,000<0,01$) της μεταβλητής του φύλου στη συγκεκριμένη ερώτηση (C3), όπως φαίνεται και στον Πίνακα 13. Αυτή η έντονη επίδραση του φύλου στις επαγγελματικές επιλογές των μαθητών που οδηγεί και σε διαχωρισμό των επαγγεμάτων σε αντρικά και γυναικεία συνάδει και με πλήθος ερευνών στον ελληνικό χώρο τα τελευταία χρόνια (Ψαλλιδάκου, 2010 • Κλουβάτος 2010 • Χαροκοπάκη, 2012 • Λογιώτης, 2014 • Φραγκουδάκη, 2016).

Τον επαγγελματικό τομέα των κατασκευών και των χειρωνακτικών επαγγεμάτων φαίνεται να επιλέγει ένα ικανοποιητικό ποσοστό μαθητών (15,9%), με συνεισφορά 13 αγοριών και μόλις 4 κοριτσιών. Η έμφυλη συσχέτιση που αναφέρθηκε παραπάνω είναι αρκετά έντονη σε αυτόν τον τομέα όπου λόγω της μυϊκής δύναμης που απαιτούν αυτά τα επαγγέλματα, επιλέγονται από αγόρια.

Γράφημα 5: Μελλοντικό επάγγελμα μαθητών(%)

Αν και η άμεση αποκατάσταση που προσφέρουν οι στρατιωτικές σχολές ωθούν αρκετούς μαθητές να δηλώνουν αυτές τις σχολές στο Μηχανογραφικό δελτίο, εντούτοις δεν συνιστά προτεραιότητα στις επιλογές των μαθητών του δείγματος (ποσοστό 4,7%). Αξιοσημείωτο επίσης είναι και το γεγονός ότι στο εν λόγω δείγμα, η επιλογή αυτού του επαγγελματικού τομέα έγινε κυρίως από κορίτσια (4 κορίτσια, 1 αγόρι).

Πίνακας 13: Συσχέτιση φύλου με επαγγελματικό τομέα

	Σχετική Συχνότητα (%)		
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ
Θετικές επιστήμες (Χημεία, Βιολογία) ,Φάρμακα	16,8	6,5	10,3
Κατασκευές και χειρωνακτικές εργασίες	15,9	12,1	3,7
Εμπόριο, Δημόσιες σχέσεις	3,7	1,9	1,9
Πληροφορική, Τηλεπικοινωνίες	10,3	8,4	1,9
Οικονομία, Τράπεζες, Υπάλληλοι γραφείου	3,7	1,9	1,9
Νομικά επαγγέλματα	1,9	0,0	1,9
Μεταφορές, Ναυτιλία, Τουρισμός	6,5	4,7	1,9
Εφαρμοσμένες και Γραφικές Τέχνες	9,3	1,9	7,5
Υγεία και Κοινωνικά επαγγέλματα	15,0	2,8	12,1
Εκπαίδευση και Θεωρητικές Επιστήμες	12,1	0,0	12,1
Αστυνομία, Πυροσβεστική, Στρατιωτικά Επαγγέλματα	4,7	0,9	3,7
Δεν έχω αποφασίσει	0,0	0,0	0,0
Σύνολο	100,0	41,1	58,9
Chi-Square Tests (C3,A1)	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	35,799	10	,000
Likelihood Ratio	41,983	10	,000
Linear-by-Linear Association	17,009	1	,000
N of Valid Cases	107		
<i>12 cells (54,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,82.</i>			

Αναφορικά με τη συσχέτιση της ανεξάρτητης μεταβλητής της σχολικής επίδοσης με την επιλογή επαγγελματικού τομέα, η κατανομή των μαθητών έδειξε μια στατιστικά πολύ σημαντική σχέση ($p=0,00 < 0,01$). Η συσχέτιση αυτή επηρεάζεται κυρίως από το γεγονός ότι οι μαθητές που επιλέγουν τα επαγγέλματα των θετικών επιστημών, της υγείας και των θεωρητικών επιστημών ανήκουν κυρίως στη κατηγορία «Άριστα» αναφορικά με τη σχολική επίδοση. Επιπλέον, στον επαγγελματικό τομέα των κατασκευών και των χειρωνακτικών επαγγελμάτων, όπως επίσης και των εφαρμοσμένων, γραφικών τεχνών προσανατολίζονται κυρίως οι μαθητές με σχολική επίδοση «Σχεδόν Καλώς» (Πίνακας 14).

Πίνακας 14: Συσχέτιση σχολικής επίδοσης με επαγγελματικό τομέα

Σχετική Συχνότητα (%)	Σχεδόν καλώς 9,5 – 13	Καλώς 13,1 – 16	Λίαν καλώς 16,1 – 18	Άριστα 18,1 – 20	ΣΥΝΟΛΟ
Θετικές επιστήμες (Χημεία, Βιολογία), Φάρμακα	0,0	1,9	2,8	12,1	16,8
Κατασκευές και χειρωνακτικές εργασίες	6,5	3,7	4,7	0,9	15,9
Εμπόριο, Δημόσιες σχέσεις	0,0	0,9	0,0	2,8	3,7
Πληροφορική, Τηλεπικοινωνίες	0,9	1,9	5,6	1,9	10,3
Οικονομία, Τράπεζες, Υπάλληλοι γραφείου	0,0	0,0	0,9	2,8	3,7
Νομικά επαγγέλματα	0,0	0,0	0,9	0,9	1,9
Μεταφορές, Ναυτιλία, Τουρισμός	0,0	2,8	3,7	0,0	6,5
Εφαρμοσμένες και Γραφικές Τέχνες	4,7	1,9	2,8	0,0	9,3
Υγεία και Κοινωνικά επαγγέλματα	0,0	0,0	0,9	14,0	15,0
Εκπαίδευση και Θεωρητικές Επιστήμες	0,0	4,7	0,9	6,5	12,1
Αστυνομία, Πυροσβεστική, Στρατιωτικά Επαγγέλματα	0,0	1,9	0,9	1,9	4,7
Δεν έχω αποφασίσει	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Σύνολο	12,1	19,6	24,3	43,9	100,0
Chi-Square Tests (C3,A2)	Value	df	Asymptotic Significance(2-sided)		
Pearson Chi-Square	84,876	30	,000		
Likelihood Ratio	95,176	30	,000		
Linear-by-Linear Association	1,424	1	,233		
N of Valid Cases	107				
<i>40 cells (90,9%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,24</i>					

Η ερώτηση C3, αναφορικά με το μελλοντικό επαγγελματικό τομέα των μαθητών συσχετίστηκε με το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα και της μητέρας των μαθητών από όπου δεν προέκυψε στατιστικά σημαντική σχέση με αντίστοιχες τιμές P-value >0,05. Ο επαγγελματικός τομέας στον οποίο ανήκει το επάγγελμα του πατέρα (ερώτηση B3a) φαίνεται πως επηρεάζει στατιστικά πολύ σημαντικά την επιλογή του επαγγέλματος των μαθητών με το κριτήριο της ανεξαρτησίας να δίνει τιμή $p=0,00 < 0,01$ (Πίνακας 15). Η μεγαλύτερη επίδραση προκύπτει από τους μαθητές που επέλεξαν τον τομέα «Κατασκευές και χειρωνακτικές εργασίες» (17 μαθητές) εκ των οποίων οι 12 μαθητές δηλώνουν ταυτόχρονα και το επάγγελμα του πατέρα ότι ανήκει στον ίδιο τομέα. Αναφορικά με τον επαγγελματικό τομέα της μητέρας των μαθητών, δεν προέκυψε στατιστικά σημαντική σχέση με $p=0,212$.

Τα αποτελέσματα που συσχετίζουν τις επαγγελματικές επιλογές των μαθητών με το επάγγελμα του πατέρα συνάδει και με τα ευρήματα σχετικών ερευνών (Βίκη,2002 • Καζή, 2007), όπου οι έφηβοι έχουν μια έντονη επιθυμία να ακολουθήσουν επαγγέλματα κατά κανόνα όμοια με αυτά των πατέρων τους.

Πίνακας 15:Συσχέτιση επαγγελματικού τομέα πατέρα και μαθητή

Chi-Square Tests (C3, B3a)	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	156,025	100	,000
Likelihood Ratio	143,002	100	,003
Linear-by-Linear Association	10,009	1	,002
N of Valid Cases	107		
<i>118 cells (97,5%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,06.</i>			

Μέσα από τις επιλογές των μαθητών αναφορικά με τα κίνητρα για την επιλογή του μελλοντικού τους επαγγέλματος, φαίνεται ότι συνειδητά οι μαθητές ωθούνται στην απόφαση αυτή κυρίως με βάση τα ενδιαφέροντα τους αλλά και τις ικανότητες που θεωρούν ότι έχουν καλλιεργήσει, σε ποσοστό 51,4% . Επιπλέον, με ένα αρκετά υψηλό ποσοστό (29%), οι μαθητές επιλέγουν το επάγγελμά τους με γνώμονα τις υψηλές απολαβές κι αυτό αποτυπώνει την μάλλον ρεαλιστική αντίληψη ότι τα υψηλόμισθα επαγγέλματα μπορούν να τους χαρίσουν και μια καλύτερη ποιότητα ζωής.

Παρατηρείται πως τα κορίτσια έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στις ικανότητές τους, οι οποίες τους ωθούν να επιλέξουν επαγγέλματα που τους ταιριάζουν (39 κορίτσια έναντι 16 αγοριών). Ενώ, στα αγόρια φαίνεται πως το βασικό κίνητρο επιλογής επαγγέλματος, αποτελεί ο υψηλός μισθός (20 αγόρια έναντι 11 κοριτσιών). Αυτή η έμφυλη διαφοροποίηση των μαθητών επιβεβαιώνεται και από τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 αναφορικά με την συγκεκριμένη ερώτηση (C4) του ερωτηματολογίου, όπου αποτυπώθηκε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση ($p=0,027 < 0,05$) με το φύλο του δείγματος (Πίνακας 16).

Πίνακας 16: Συσχέτιση φύλου με τα κίνητρα επιλογής επαγγέλματος

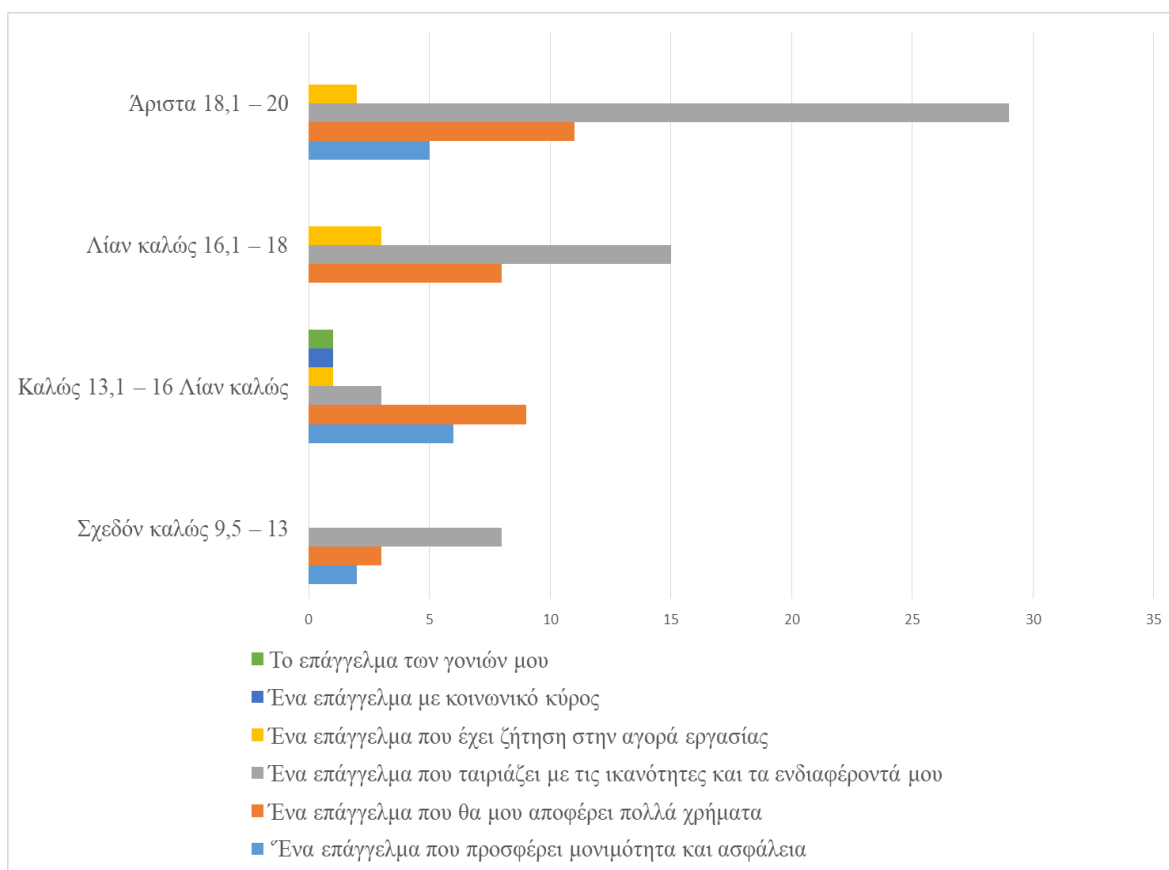
	Σχετική Συχνότητα (%)		
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ
Ένα επάγγελμα που προσφέρει μονιμότητα και ασφάλεια	12,1	4,7	7,5
Ένα επάγγελμα που θα μου αποφέρει πολλά χρήματα	29,0	18,7	10,3
Ένα επάγγελμα που ταιριάζει με τις ικανότητες και τα ενδιαφέροντά μου	51,4	15,0	36,4
Ένα επάγγελμα που έχει ζήτηση στην αγορά εργασίας	5,6	1,9	3,7
Ένα επάγγελμα με κοινωνικό κύρος	0,9	0,0	0,9
Το επάγγελμα των γονιών μου	0,9	0,9	0,0
Σύνολο	100,0	41,1	58,9
Chi-Square Tests (C4,A1)	Value	df	Asymptotic Significance(2-sided)
Pearson Chi-Square	12,614	5	,027
Likelihood Ratio	13,330	5	,020
Linear-by-Linear Association	1,842	1	,175
N of Valid Cases	107		
<i>6 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,41.</i>			

Σημαντικός παράγοντας για την επιλογή του επαγγέλματος φαίνεται να είναι και η ασφάλεια που παρέχει το επάγγελμα σε ποσοστό 12,1% και αυτό δικαιολογείται γιατί η σταθερότητα εργασίας αποτελεί βασική προϋπόθεση για να μπορούν να κάνουν μελλοντικά σχέδια και επιλογές. Σε μικρότερο ποσοστό (5,6%) οι μαθητές θα επέλεγαν ένα επάγγελμα με βάση τη ζήτηση που έχει στην αγορά εργασίας, ενώ μόλις 2 μαθητές (ποσοστό 0,9%) δηλώνουν ότι

η επιλογή βασίζεται στο επάγγελμα των γονέων και από τον παράγοντα του κοινωνικού κύρους που προσδίδει το επάγγελμα που θα επιλέξουν.

Καταλυτικός φαίνεται να είναι ο ρόλος της οικογένειας στην απόφαση των μαθητών της έρευνας για την επιλογή του επαγγέλματος και συγκεκριμένα η εργασιακή κατάσταση και των δύο γονέων. Οι μαθητές που δηλώνουν ότι οι γονείς τους εργάζονται με πλήρες ή μειωμένο ωράριο, είναι και αυτοί που βασίζονται τις επιλογές τους σε επαγγέλματα που θα τους αποδώσουν «ασφάλεια» και «πολλά χρήματα». Η συσχέτιση των κινήτρων (ερώτηση C4) με την εργασιακή κατάσταση των γονέων (ερωτήσεις B2a, B2b) φαίνεται πως επηρεάζει στατιστικά σημαντικά την επιλογή του επαγγέλματος των μαθητών με το κριτήριο της ανεξαρτησίας να δίνει τιμή $p=0,00 < 0,01$ και για την μητέρα και για τον πατέρα των μαθητών.

Γράφημα 6: Συσχέτιση σχολικής επίδοσης με τα κίνητρα επιλογής επαγγέλματος

Αναφορικά με τη συσχέτιση της ανεξάρτητης μεταβλητής της σχολικής επίδοσης με τους παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή επαγγέλματος, η κατανομή των μαθητών έδειξε μια στατιστικά σημαντική σχέση ($p=0,022 < 0,05$). Η συσχέτιση αυτή επηρεάζεται κυρίως από το γεγονός ότι οι μαθητές που αποφασίζουν για το μέλλον τους με βάση τα

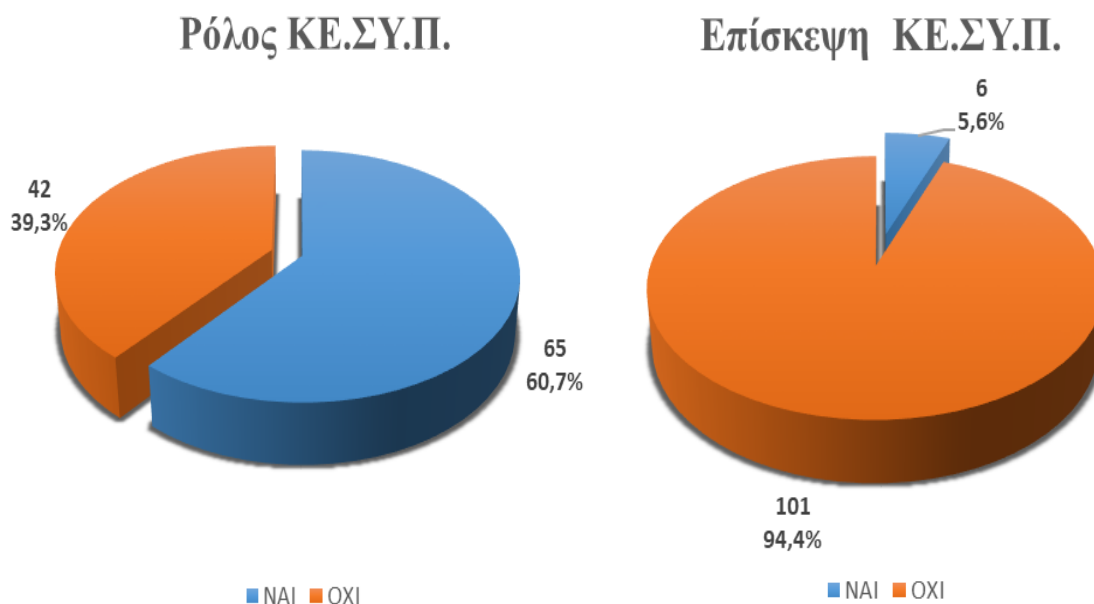
ενδιαφέροντα και τις ικανότητές τους ανήκουν κυρίως στις κατηγορίες «Άριστα» και «Λίαν καλώς». αναφορικά με τη σχολική επίδοση. Επιπλέον, «ένα επάγγελμα που θα αποφέρει πολλά χρήματα» είναι η σταθερά η δεύτερη ιεραρχικά επιλογή από όλες τις κατηγορίες (Γράφημα 6).

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές πως η επιλογή του επαγγέλματος δεν είναι μια απόφαση της στιγμής που πραγματοποιείται στη Γ τάξη του Γυμνασίου αλλά μια πολύχρονη διαδικασία που πιθανά έχει ξεκινήσει από τη παιδική ηλικία, επηρεάζεται από ποικίλους παράγοντες και οδηγεί τον μαθητή στη διαμόρφωση της επαγγελματικής του ταυτότητας.

4.4 Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός

Οι μαθητές ρωτήθηκαν για το αν γνώριζαν την ύπαρξη των δομών ΚΕ.ΣΥ.Π. και αν η επίσκεψή τους στη δομή τους επηρέασε στη διαμόρφωση των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αποφάσεών τους. Σε ποσοστό 60,7%, οι μαθητές ήταν ενημερωμένοι για τις δομές όμως στη συντριπτική τους πλειοψηφία, δεν αναζήτησαν ποτέ υποστήριξη από κάποιο ΚΕ.ΣΥ.Π. (ποσοστό 94,4%). Μόλις 6 μαθητές αξιοποίησαν το ρόλο του ΚΕ.ΣΥ.Π. (Γράφημα 7), χωρίς να υπάρχει σημαντική συσχέτιση με το φύλο ($p=0,769$) και τη σχολική επίδοση των μαθητών ($p=0,113$).

Γράφημα 7: ΚΕ.ΣΥ.Π.

Αναφορικά με τους παράγοντες που λειτουργούν ως υποστηρικτικοί μηχανισμοί για τις επιλογές των μαθητών, η υψηλότερη μέση τιμή (3,64) σημειώθηκε, όπως ήταν αναμενόμενο στον παράγοντα «γονείς», μιας και η συζήτηση με τους γονείς αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για όλες τις αποφάσεις του εφήβου (Πίνακας 17). Ακολουθεί η αναφορά του Διαδικτύου με μέση τιμή 2,95 ενώ στον καθηγητή του μαθήματος «Εργαστήρια Δεξιοτήτων» αποδίδεται η μέση τιμή 2,82 που αντιστοιχεί τις κατηγορίες «Μέτρια» και «Λίγο». Επιπλέον, μέσα από τις απαντήσεις των μαθητών παρατηρείται ότι δεν υπάρχει συμφωνία απόψεων αναφορικά με το ρόλο του καθηγητή στη διαμόρφωση των επαγγελματικών τους επιλογών (τυπική απόκλιση=1,280). Αντίθετα οι γνώμες των μαθητών σχεδόν ταυτίζονται αναφορικά με τις δομές ΚΕ.ΣΥ.Π., δημόσιες και ιδιωτικές, με τυπική απόκλιση=0,819 και 0,827 αντίστοιχα.

Πίνακας 17: Στατιστικά μεγέθη για τους υποστηρικτικούς μηχανισμούς

	Μέση Τιμή	Τυπική απόκλιση
Οι γονείς σου	3,64	1,277
Ο καθηγητής του μαθήματος «Εργαστήρια Δεξιοτήτων»	2,82	1,280
Δημόσιο ΚΕ.ΣΥ.Π.	1,37	0,819
Ιδιωτικό ΚΕ.ΣΥ.Π.	1,36	0,827
Το Διαδίκτυο	2,95	1,423

Τα συντριπτικά ποσοστά στην κατηγορία «Καθόλου» που έλαβαν οι δομές του επαγγελματικού προσανατολισμού, δημόσιες και ιδιωτικές, ήταν αναμενόμενα αφού οι μαθητές είτε δεν γνώριζαν για αυτές, είτε δεν πρόλαβαν να τις επισκεφτούν μιας και όπως αναφέρθηκε στο θεωρητικό κεφάλαιο της έρευνας, οι δημόσιες δομές ΚΕ.ΣΥ.Π. καταργήθηκαν προς το παρόν.

Αυτή η εικόνα άγνοιας για την ύπαρξη των δομών υποστήριξης του Σ.Ε.Π. αλλά και απαξίωσης για τις υπηρεσίες τους, έχει αποτυπωθεί και στην έρευνα της Δερμεντζοπούλου (2012). Σημαντικό εύρημα της έρευνάς της, υπήρξε η παραδοχή ότι την σχετική ευθύνη την έχει τόσο το Υπουργείο Παιδείας για έλλειψη γνωστοποίησης των υποστηρικτικών δομών, όσο και οι Διευθυντές των σχολικών μονάδων που δεν υποστήριζαν αποτελεσματικά τη συνεργασία σχολείου και οικογένειας με τις δομές αυτές.

Στην πορεία των μαθητών για την διαμόρφωση των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών τους αποφάσεων, αναγνωρίζεται ως συνοδοιπόρος ο καθηγητής που διδάσκει το μάθημα «Εργαστήρια Δεξιοτήτων», αφού σε αυτόν αποδίδεται ένα αρκετά υψηλό ποσοστό (35,5%) στην κατηγορία «Πολύ» (Πίνακας 18). Αυτό πιθανά οφείλεται στο γεγονός πως το νεοεισερχόμενο αυτό μάθημα στη Γ τάξη του Γυμνασίου, είναι ότι απέμεινε από το θεσμό του Σ.Ε.Π. στο δημόσιο σχολείο και οι μαθητές αναζητούν στον καθηγητή του μαθήματος απαντήσεις για τους προβληματισμούς τους.

Εξετάζοντας τη συσχέτιση των απαντήσεων του δείγματος με το φύλο των μαθητών, παρατηρείται στατιστικά σημαντική συσχέτιση ($p=,022 < 0,05$). Η συσχέτιση αυτή επηρεάζεται κυρίως από το γεγονός ότι οι μαθητές που εμπιστεύονται τον καθηγητή του μαθήματος είναι περισσότερα αγόρια (24 σε σύνολο 35 μαθητών). Από την άλλη, παρατηρείται ένα το αθροιστικό ποσοστό 43% των κατηγοριών «Καθόλου» και «Λίγο», που αποτυπώνει την έλλειψη εμπιστοσύνης στο πρόσωπο του καθηγητή, άρα και στο ρόλο του σχολείου στις αποφάσεις των μαθητών. Η κατανομή των μαθητών αυτών ήταν 30 κορίτσια σε σύνολο 46 μαθητών.

Πίνακας 18: Υποστηρικτικοί παράγοντες (%)

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
Οι γονείς σου	8,4	10,3	24,3	23,4	33,6
Ο καθηγητής του μαθήματος «Εργαστήρια Δεξιοτήτων»	21,5	21,5	15,9	35,5	5,6
Δημόσιο ΚΕ.ΣΥ.Π.	79,4	7,5	10,3	1,9	0,9
Ιδιωτικό ΚΕ.ΣΥ.Π.	81,3	7,5	5,6	5,6	0,0
Το Διαδίκτυο	23,4	15,9	19,6	24,3	16,8

Η πρόσβαση στην πληροφόρηση σχετικά με τον επαγγελματικό προσανατολισμό μέσω του Διαδικτύου, δεν αξιολογείται με τον ίδιο τρόπο από τους μαθητές μιας και οι απαντήσεις είναι μοιρασμένες σε όλες τις κατηγορίες. Λαμβάνοντας υπόψη την μεγάλη εξοικείωση των νέων με τα ψηφιακά μέσα, αυτή η ανομοιογένεια στις απαντήσεις των μαθητών θα μπορούσε να αποδοθεί στην ελλιπή εκπαίδευση των μαθητών με την στοχευμένη και οργανωμένη αναζήτηση στο Διαδίκτυο σχετικά με τα επαγγέλματα. Προκύπτει λοιπόν μια κρίσιμη συνιστώσα, η οποία θα μπορούσε να διευκολύνει τους μαθητές στην επιλογή της

επαγγελματικής τους πορείας, αυτή της εξοικείωσης των μαθητών στη χρήση ποικίλων διαδικτυακών εργαλείων εκπαιδευτικού και επαγγελματικού προσανατολισμού, όπως τα εργαλεία που είναι διαθέσιμα στη πλατφόρμα Euroguidance.

Στην τελευταία ενότητα της έρευνας, ζητήθηκε από τους μαθητές να αξιολογήσουν ενδεικτικούς τρόπους που θα μπορούσαν να τους βοηθήσουν στις αποφάσεις τους για τα μελλοντικά τους σχέδια. Οι τρόποι αυτοί αποτελούν δραστηριότητες που εντάσσονται στο πλαίσιο του θεσμού του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Πίνακας 19). Η υψηλότερη μέση τιμή (3,44) αποδόθηκε στις επισκέψεις στο χώρο εργασίας των επαγγελματιών ενώ ακολουθούν οι παρουσιάσεις των επαγγελματικών περιγραμμάτων με μέση τιμή (3,15). Εναλλακτικοί τρόποι για να αποκτήσουν μια πληρέστερη εικόνα των απαιτήσεων των επαγγελμάτων κρίθηκαν οι συζητήσεις με εξειδικευμένους συμβούλους Σ.Ε.Π. (μέση τιμή=2,91) και η παροχή υποστηρικτικού υλικού, έντυπου ή ψηφιακού (μέση τιμή=2,85).

Πίνακας 19: Στατιστικά μεγέθη για τρόπους υποστήριξης των μαθητών

	Μέση Τιμή	Τυπική απόκλιση
Επισκέψεις στο χώρο εργασίας	3,44	1,283
Υλικό, έντυπο ή ψηφιακό	2,85	1,139
Παρουσιάσεις επαγγελμάτων	3,15	1,323
Συζήτηση με κάποιον σύμβουλο Σ.Ε.Π.	2,91	1,343
Με περισσότερες ώρες για «Εργαστήρια Δεξιοτήτων»	2,88	1,226

Αναλυτικά, οι απαντήσεις των μαθητών αναφορικά με τις επισκέψεις σε χώρους εργασίας αποδίδουν τα μεγαλύτερα ποσοστά στη κατηγορία «Πολύ» (27,1%) και στη κατηγορία «Πάρα πολύ» (25,2%). Η παροχή πληροφοριακού υλικού σχετικά με τα επαγγέλματα σε έντυπη ή σε ψηφιακή μορφή, αξιολογήθηκε με τα μεγαλύτερα ποσοστά στη κατηγορία «Λίγο» (29%) και στη κατηγορία «Μέτρια» (28%). Η συμμετοχή σε παρουσιάσεις επαγγελμάτων θα βοηθούσαν τους μαθητές «Πολύ» (28%) και «Μέτρια» (25,2%). Ενώ η δυνατότητα για συζήτηση με κάποιον εξειδικευμένο σύμβουλο Σ.Ε.Π. αξιολογήθηκε με την μεγαλύτερη τυπική απόκλιση (1,343) αφού τα μεγαλύτερα ποσοστά σημειώνονται στις κατηγορίες «Μέτρια» (29,9%) και «Καθόλου» (19,6%).

Πίνακας 20: Τρόποι υποστήριξης των μαθητών (%)

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
Επισκέψεις στο χώρο εργασίας	10,3	13,1	24,3	27,1	25,2
Υλικό, έντυπο ή ψηφιακό	12,1	29	28	23,4	7,5
Παρουσιάσεις επαγγελματιών	16,8	13,1	25,2	28	16,8
Συζήτηση με κάποιον σύμβουλο Σ.Ε.Π.	19,6	18,7	29,9	15	16,8
Με περισσότερες ώρες για «Εργαστήρια Δεξιοτήτων»	16,8	24,3	19,6	32,7	6,5

Είναι προφανές πως οι μαθητές θεωρούν ότι το μάθημα «Εργαστήρια Δεξιοτήτων» θα έπρεπε να διδάσκεται παραπάνω από μία ώρα την εβδομάδα, αποδίδοντας μια υψηλή μέση τιμή (2,88) και αξιολογώντας την υποστήριξη που θα τους παρείχε στην κατηγορία «Πολύ» σε ποσοστό 32,7% (Πίνακας 20).

Αν αναλογιστούμε ότι το μάθημα «Εργαστήρια Δεξιοτήτων» αφορά την εφαρμογή του Σ.Ε.Π. εντός της σχολικής τάξης, αυτή η απαίτηση των μαθητών για αύξηση των ωρών διδασκαλίας συνάδει και με τα συμπεράσματα των ερευνών αναφορικά με το μάθημα του Σ.Ε.Π. που διδάσκονταν τα προηγούμενα χρόνια, (Ο.ΕΠ.ΕΚ.,2007 • Μπαλτά,2010 • Λογιώτη,2014 • Αλεξανδροπούλου κ. συν., 2019). Κύριο αίτημα και των μαθητών των ερευνών αυτών υπήρξε η αύξηση των ωρών του μαθήματος του Σ.Ε.Π. και η ένταξή του στο ωρολόγιο πρόγραμμα σε κάθε τάξη του Γυμνασίου.

Με βάση τα ευρήματα της έρευνας διαπιστώνεται ότι δεν υπάρχουν συσχετίσεις αναφορικά με τις ανεξάρτητες μεταβλητές του φύλου και της σχολικής επίδοσης που να επηρεάζουν τις απαντήσεις των μαθητών σε αυτήν την ενότητα. Εξάιρεση αποτελεί η στατιστικά πολύ σημαντική συσχέτιση της μεταβλητής του φύλου και των απαντήσεων στη πρόταση για «Παρακολούθηση παρουσιάσεων σχετικά με τα επαγγέλματα», όπου το κριτήριο της ανεξαρτησίας δίνει τιμή $p=0,007 < 0,01$. Αυτό συμβαίνει διότι τα αγόρια αξιολογούν τη πρόταση με αθροιστικό ποσοστό 46% στις κατηγορίες «Καθόλου» και «Λίγο», ενώ αντίθετα τα κορίτσια αξιολογούν την γνωριμία των επαγγελμάτων μέσα από παρουσιάσεις με αθροιστικό ποσοστό 57% στις κατηγορίες «Πολύ» και «Πάρα πολύ» (Πίνακας 21).

Πίνακας 21: Συσχέτιση φύλου με την επιλογή για παρουσιάσεις επαγγελμάτων

	Σχετική Συχνότητα (%)		
	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ
Καθόλου	16,8	10,3	6,5
Λίγο	13,1	9,3	3,7
Μέτρια	25,2	10,3	15,0
Πολύ	28,0	8,4	19,6
Πάρα πολύ	16,8	2,8	14,0
Σύνολο	100,0	41,1	58,9
Chi-Square Tests (D10,A1)	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,262	4	,007
Likelihood Ratio	14,762	4	,005
Linear-by-Linear Association	12,257	1	,000
N of Valid Cases	107		
<i>0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,76.</i>			

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

5.1 Γενικά Συμπεράσματα της έρευνας

Η παρούσα έρευνα στοχεύει στην καταγραφή των απόψεων των μαθητών του δείγματος, ώστε να επιτευχθεί η διερεύνηση των παραγόντων που επιδρούν στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους αποφάσεις, δίνοντας ταυτόχρονα έμφαση στο θεσμικό ρόλο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Συνεκτιμώντας την βιβλιογραφική ανασκόπηση, σε αυτή την ενότητα επιχειρείται μια συνθετική παρουσίαση των βασικότερων ευρημάτων που προέκυψαν από την ανάλυση της παρούσας έρευνας. Η παρουσίαση των συμπερασμάτων και η ερμηνεία τους πραγματοποιείται ανά ερευνητικό ερώτημα.

1. Οι εκπαιδευτικές αποφάσεις των μαθητών επηρεάζονται από ατομικά χαρακτηριστικά, όπως είναι το φύλο και η σχολική επίδοση;

Ακολουθώντας και τα ευρήματα των σχετικών ερευνών (Ψάλτη & Κουϊμτζή, 2008 • Κουμουνδούρου & Μήτσου, 2013 • Λογιώτης, 2014 • Χαδιά, 2015 • Παπατόλια & Τσιβγιούρας, 2019), η αναπαράσταση των μαθητών του δείγματος διαμορφώνεται με επίδραση του παράγοντα του φύλου και των κοινωνικών στερεότυπων με τα οποία αυτό συνδέεται. Στην επιλογή του τύπου του σχολείου «Γενικό Λύκειο» καθώς και στην απόφαση για συνέχιση των σπουδών στην ανώτατη εκπαίδευση, φαίνεται πως κυριαρχεί το γυναικείο φύλο (44,9% κορίτσια, 25,2% αγόρια). Ενώ, η ανισότητα των φύλων αποτυπώνεται και στην απόφαση για τη μη συνέχιση των σπουδών με άμεση μετάβαση στην αγορά εργασίας, όπου υπερισχύει το αντρικό φύλο.

Τα μελλοντικά σχέδια των μαθητών έχουν άμεση σχέση και με τη σχολική τους επίδοση. Η φοίτηση σε «Γενικό Λύκειο» επιλέχθηκε από μαθητές με υψηλό μέσο όρο βαθμολογίας, ενώ η πλειονότητα των μαθητών με μέτρια σχολική επίδοση επιλέγει να συνεχίσει τις σπουδές σε Επαγγελματικό Λύκειο ή να αναζητήσει άμεσα εργασία. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικές προσδοκίες των μαθητών που συμμετείχαν στην έρευνα αναφορικά με τη φοίτησή τους σε πανεπιστημιακή σχολή, επηρεάζεται από τη σχολική επίδοση, μιας και την επιλέγουν οι μαθητές με μέσο όρο βαθμολογίας στις κατηγορίες «Καλώς», «Λίαν καλώς» και «Άριστα». Κρίσιμο σημείο αποτελεί και το εύρημα ότι, η πλειονότητα των μαθητών που επιλέγουν τις σπουδές στο εξωτερικό, ανήκουν στην

κατηγορία «Άριστα», επιβεβαιώνοντας το λυπηρό φαινόμενο της μετανάστευσης των δυνατών μυαλών της χώρας μας στο εξωτερικό.

2. Διαφοροποιείται η επιλογή των μαθητών ως προς το μελλοντικό τους επάγγελμα ανάλογα με το φύλο και τη σχολική επίδοση;

Τα ευρήματα της έρευνας συνθέτουν μια εικόνα έμφυλης επαγγελματικής διαφοροποίησης με τα κορίτσια να εμφανίζουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στις ικανότητές τους, οι οποίες τους ωθούν να επιλέξουν επαγγελματικούς τομείς όπως της υγείας, της εκπαίδευσης και των θεωρητικών επιστημών. Ενώ, στον επαγγελματικό τομέα των κατασκευών και της Πληροφορικής φαίνεται να υπερισχύει το αντρικό φύλο. Αυτή η έντονη επίδραση του φύλου στις επαγγελματικές επιλογές των μαθητών που οδηγεί και σε διαχωρισμό των επαγγελμάτων σε αντρικά και γυναικεία συνάδει και με πλήθος ερευνών στον ελληνικό χώρο τα τελευταία χρόνια (Ψαλλιδάκου, 2010• Κλουβάτος 2010 •Χαροκοπάκη, 2012 •Λογιώτης, 2014 •Φραγκουδάκη, 2016).

Αναφορικά με την επίδραση της σχολικής επίδοσης στον επαγγελματικό προσανατολισμό, η κατανομή των μαθητών έδειξε μια στατιστικά πολύ σημαντική σχέση με τους μαθητές με μέσο όρο βαθμολογίας «Άριστα» να επιλέγουν τα επαγγέλματα των θετικών επιστημών, της υγείας και των θεωρητικών επιστημών. Σε αντίθεση, οι μαθητές με χαμηλή επίδοση επιλέγουν τον τομέα των κατασκευών και των εφαρμοσμένων τεχνών, όπου η μυϊκή δύναμη είναι η απαραίτητη δεξιότητα και όχι το μορφωτικό επίπεδο.

Οι μαθητές με υψηλή επίδοση φαίνεται πως προσανατολίζονται στο μελλοντικό τους επάγγελμα έχοντας ως κίνητρο τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητές τους. Σημαντικό όμως είναι το εύρημα πως ανεξαρτήτου σχολικής επίδοσης, όλοι οι μαθητές συνειδητά τοποθετούν τις υψηλές απολαβές ως το κίνητρο επιλογής επαγγελματικού τομέα, σε ιεραρχικά αρκετά μεγάλη θέση. Αυτό αποτυπώνει την ρεαλιστική αντίληψη ότι τα υψηλόμισθα επαγγέλματα μπορούν να τους χαρίσουν και μια καλύτερη ποιότητα ζωής, όπως άλλωστε έχει επισημανθεί σε πλήθος σχετικών ερευνών.

3. Ποιος είναι ο βαθμός συμμετοχής του οικογενειακού περιβάλλοντος στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές αποφάσεις των μαθητών;

Καταλυτικός φαίνεται να είναι ο ρόλος της οικογένειας στην απόφαση των μαθητών της έρευνας για τις επιλογές που θα καθορίσουν το μέλλον τους, όπως άλλωστε και τα αποτελέσματα των σχετικών ερευνών (Δεληγιάννη Κουϊμτζή κ. συν., 2003 • Σιδηροπούλου – Δημακάκου, κ. συν. 2003 • Καζή, 2007 • Χαρακοπάκη 2012). Η συντριπτική πλειοψηφία των γονέων (92,5%), συμμετέχει σε συζητήσεις με τα παιδιά τους για τα μελλοντικά εκπαιδευτικά και επαγγελματικά τους σχέδια. Σε αυτή την κρίσιμη στιγμή των μαθητών που πρέπει αρχικά να αποφασίσουν για τη συνέχιση ή όχι των σπουδών τους και ακολούθως να ορίσουν και μια πορεία προς το μελλοντικό τους επάγγελμα, οι γονείς φαίνεται ότι τους στηρίζουν στις επιλογές τους, ανεξάρτητα αν συμφωνούν ή όχι. Το μικρό ποσοστό των γονέων που δεν έχουν υποστηρικτική στάση απέναντι στα παιδιά τους, θα μπορούσε να αποδοθεί στο ότι αρκετοί είναι οι γονείς που δεν γνωρίζουν τις απαιτήσεις των σύγχρονων επαγγελμάτων, ούτε και είναι εξοικειωμένοι με όλα τα αντικείμενα σπουδών ώστε να αξιολογήσουν κατάλληλα τις επιλογές των παιδιών τους.

Η εκπαιδευτική πορεία των μαθητών φαίνεται να σχετίζεται κυρίως με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, όπου οι μαθητές με γονείς που έχουν ολοκληρώσει πανεπιστημιακές σπουδές, εμφανίζονται με υψηλότερες εκπαιδευτικές προσδοκίες. Αναφορικά με την επιλογή του επαγγέλματος, παρατηρείται υψηλή συσχέτιση με το μορφωτικό επίπεδο και την εργασιακή κατάσταση της μητέρας των μαθητών του δείγματος. Το εύρημα αυτό συνάδει και με τα συμπεράσματα άλλων ερευνών (Γαλανουδάκη – Ράπτη, 2001 • Βίκη, 2002 • Κουμουνδούρου & Μήτσου, 2013 • Λογιώτης, 2014), όπου οι μαθητές αξιολογούν ότι η μητέρα ήταν το μέλος της οικογένειας που τους επηρέασε περισσότερο στη διαμόρφωση της επαγγελματικής τους ταυτότητας.

Επιπλέον, οι μαθητές που δηλώνουν ότι οι γονείς τους εργάζονται με πλήρες ή μειωμένο ωράριο, είναι και αυτοί που βασίζουν τις επιλογές τους σε επαγγέλματα που θα τους αποδώσουν «ασφάλεια» και «πολλά χρήματα». Ενώ ο επαγγελματικός τομέας στον οποίο ανήκει το επάγγελμα του πατέρα φαίνεται να επηρεάζει στατιστικά πολύ σημαντικά την επιλογή του επαγγέλματος των μαθητών με κυρίαρχο τον τομέα

«Κατασκευές και χειρωνακτικές εργασίες» όπου αποτελεί κοινή επιλογή του πατέρα και του παιδιού.

4. Πόσο υποστηρικτικός είναι ο θεσμός του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους αποφάσεις των μαθητών;

Αναφορικά με το ρόλο των δομών Σ.Ε.Π., οι μαθητές στη συντριπτική τους πλειοψηφία (94,4%), δεν αναζήτησαν υποστήριξη για τη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής τους πορείας σε κάποιο κέντρο συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού, παρά το γεγονός ότι πάνω από τους μισούς μαθητές γνώριζαν την ύπαρξη των δομών αυτών. Παρόμοια εικόνα παρουσιάζουν και τα ευρήματα σχετικών ερευνών (Αλεξανδροπούλου κ. συν., 2019 • Κούνη & Κουτσούκος, 2020 • Ζαφειρακοπούλου, 2017). Τα υψηλά αυτά ποσοστά ήταν αναμενόμενα δεδομένου ότι οι μαθητές κατά την τελευταία τάξη του Γυμνασίου στην οποία βρίσκονται, νιώθουν πιο έντονη την ανάγκη για υποστήριξη στη διαδικασία λήψης των εκπαιδευτικών τους αποφάσεων, εντούτοις μάλλον δεν πρόλαβαν να επισκεφτούν τις δομές μιας και όπως αναφέρθηκε στο θεωρητικό κεφάλαιο της έρευνας, οι δημόσιες δομές του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού δεν λειτουργούν κατά το τρέχον σχολικό έτος.

Μέσα από τις απαντήσεις των μαθητών του δείγματος για τους παράγοντες που λειτουργούν ως υποστηρικτικοί μηχανισμοί στον εκπαιδευτικό και επαγγελματικό προσανατολισμό τους, φαίνεται ξεκάθαρα η εμπιστοσύνη που δείχνουν στους γονείς τους. Επιπλέον, το Διαδίκτυο αξιοποιείται σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι η συζήτηση με τους καθηγητές του σχολείου, το οποίο δικαιολογείται λόγω της άμεσης πληροφόρησης που προσφέρει καθώς και της ανώνυμης περιήγησης που παρέχει στους μαθητές. Αυτή η εξοικείωση των μαθητών στη χρήση του Διαδικτύου θα πρέπει να αποτελέσει και έναυσμα για την ένταξη στο μάθημα του Σ.Ε.Π. στο σχολείο, την αξιοποίηση διαδικτυακών λογισμικών εκπαιδευτικού και επαγγελματικού προσανατολισμού, που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως εργαλεία για τους μαθητές στην χάραξη της μελλοντικής τους πορείας.

Για το μάθημα «Εργαστήρια Δεξιοτήτων» που αφορά την εφαρμογή του Σ.Ε.Π. εντός της σχολικής τάξης, κρίσιμη είναι η απαίτηση των μαθητών για αύξηση των ωρών

διδασκαλίας, εύρημα το οποίο συνάδει και με τα συμπεράσματα των ερευνών αναφορικά με το μάθημα του Σ.Ε.Π. που διδάσκονταν τα προηγούμενα χρόνια στο σχολείο (Ο.Ε.Π.ΕΚ., 2007 • Σαμοΐλης, 2001 • Μπαλτά, 2010). Ίσως, με μια πιο έντονη παρουσία του μαθήματος στα ωρολόγια προγράμματα του Γυμνασίου, να κερδηθεί ξανά η χαμένη εμπιστοσύνη στο πρόσωπο του καθηγητή, και συνεπακόλουθα στο ρόλο του σχολείου για τη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού και επαγγελματικού προσανατολισμού των μαθητών.

Συμπερασματικά, στην πορεία των μαθητών για τη χάραξη της εκπαιδευτικής και επαγγελματικής τους ταυτότητας, συνοδοιπόρος και υποστηρικτής παραμένει η οικογένεια, ενώ το φύλο και η σχολική επίδοση αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες που επηρεάζουν τις επιλογές τους. Τόσο οι γονείς, όσο και οι μαθητές θα έπρεπε να είναι αποδέκτες της συμβουλευτικής στήριξης του θεσμού του Σ.Ε.Π. σε επίπεδο δομών, αλλά και σε επίπεδο σχολείου μέσα από το μάθημα «Εργαστήρια Δεξιοτήτων». Όμως, διαπιστώνεται ότι, ο ρόλος του Σ.Ε.Π. παρά τις όποιες θεσμικές αλλαγές που έχουν συντελεστεί στην εκπαιδευτική πραγματικότητα τα τελευταία χρόνια, δεν κατάφερε να αναδειχθεί σε μηχανισμό υποστήριξης ούτε στη μετάβασή του μαθητή στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα ούτε και στην διαδικασία επιλογής του μελλοντικού του επαγγέλματος.

5.2 Περιορισμοί της έρευνας και προτάσεις αξιοποίησης

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, πρέπει να σημειωθεί ότι προέρχονται από ένα σχετικά μικρό δείγμα το οποίο αποτελείται από μαθητές που φοιτούν στη Γ τάξη Ημερήσιων Γυμνασίων στην αστική περιοχή του Πειραιά της γεωγραφικής περιφέρειας της Αττικής. Είναι σαφές πώς απαιτείται περαιτέρω διερεύνηση των ερευνητικών υποθέσεων με τη βοήθεια ενός πιο αντιπροσωπευτικού δείγματος μαθητών που θα φοιτούν σε σχολεία από όλη τη χώρα. Επιπλέον, απαιτείται επέκταση της έρευνας και σε μαθητές που βρίσκονται στην επόμενη φάση μετάβασης, αναφορικά με την ανάγκη για μια εκπαιδευτική ή επαγγελματική απόφαση, να συμπεριληφθούν δηλαδή και μαθητές της Α και της Γ τάξης του Λυκείου.

Επιπλέον, η παρούσα έρευνα σε καμία περίπτωση δε θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι εξαντλεί το θέμα που ερευνά, κυρίως γιατί όπως αναφέρθηκε και στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, κατά το σχολικό έτος διεξαγωγής της έρευνας (2021-2022), η εφαρμογή του θεσμού του Σ.Ε.Π. εκτός σχολείου, δεν υφίσταται στην ελληνική σχολική πραγματικότητα. Αν και

ιδρύθηκαν οι δομές ΓΡΑ.ΣΥ.Π. με το Νόμο 4823/2021, εντούτοις η λειτουργία τους καθίσταται ανέφικτη λόγω μη στελέχωσης των δομών. Απαραίτητη λοιπόν κρίνεται η επανάληψη της έρευνας όταν οι δομές αυτές θα τεθούν σε πλήρη λειτουργία.

Παρόλο που τα συμπεράσματα της παρούσας διπλωματικής δεν είναι γενικεύσιμα, εντούτοις προκύπτουν κάποιες ενδεικτικές προτάσεις κυρίως προς τους υπευθύνους της εκπαιδευτικής πολιτικής. Συγκεκριμένα προτείνονται τα εξής:

1. Ο θεσμός του Σ.Ε.Π. μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αντισταθμιστική πολιτική, τόσο για την αντιμετώπιση των έμφυλων αναπαραστάσεων που επηρεάζουν σημαντικά την εκπαιδευτική και επαγγελματική σταδιοδρομία των μαθητών, όσο και για την υποστήριξη των εφήβων στην ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων ζωής και σταδιοδρομίας ώστε να αντιστραφεί η μετανάστευση των νέων «μυαλών» στο εξωτερικό.
2. Ανάδειξη αλλά και υποστήριξη του μαθήματος «Εργαστήρια Δεξιοτήτων» με αύξηση των ωρών στο ωρολόγιο πρόγραμμα, ώστε να υπάρχει ο απαραίτητος χρόνος για δραστηριότητες που προωθούν την ολόπλευρη ανάπτυξη του μαθητή για να καθίσταται ικανός να ανταποκριθεί στις αλλαγές που έχουν επέλθει τόσο στις συνθήκες ζωής αλλά κυρίως στις συνθήκες εργασίας.
3. Οι υπηρεσίες των δομών του Σ.Ε.Π. οφείλουν να εκτείνονται πέρα από τα στενά όρια των κτιρίων τους. Με τη βοήθεια των νέων εργαλείων που επιτρέπουν την εξ αποστάσεως συνάντηση γονέων, μαθητών, εκπαιδευτικών, συμβούλων και εξειδικευμένων επιστημόνων (ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί) δεν πρέπει οι υπηρεσίες των δομών αυτών να περιοριστούν σε ατομική συμβουλευτική. Αντιθέτως απαιτείται εμπλοκή και υποστήριξη όλης της σχολικής κοινότητας ώστε ο θεσμός του Σ.Ε.Π. να ανταποκριθεί επιτέλους στις κοινωνικές προσδοκίες.
4. Είναι σαφές ότι η επιτυχία των παραπάνω εξαρτάται από την κατάλληλη στελέχωση, τόσο με την επιλογή επιμορφωμένων εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία του μαθήματος «Εργαστήρια Δεξιοτήτων», όσο και με την επιλογή εξειδικευμένων και έμπειρων συμβούλων για τις δομές ΓΡΑ.ΣΥ.Π.. Επιπλέον, η στελέχωση των δομών πρέπει να πραγματοποιηθεί άμεσα διότι όπως αναφέρθηκε στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, σε αυτό το μεταβατικό στάδιο που οι δομές δεν λειτουργούν, οι γονείς μπορούν να απευθυνθούν αποκλειστικά στην ιδιωτική πρωτοβουλία φορέων για την πληροφόρηση και υποστήριξη των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών επιλογών των παιδιών τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλεξανδροπούλου, Α., Τσιντώνη, Κ. & Ψήνιας, Α. (2019). Διερεύνηση των αναγκών των μαθητών για Συμβουλευτική και Επαγγελματικό Προσανατολισμό στο Λύκειο: Η περίπτωση του νομού Αχαΐας. Πρακτικά: *1ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο, Συμβουλευτική, Επαγγελματικός Προσανατολισμός και Πολιτιστικές Δραστηριότητες*, 29-38.

Βίκη, Α. (2002). *Διαδικασία και Κίνητρα Επαγγελματικής Απόφασης: Εμπειρική Ψυχολογική Έρευνα σε πανελλήνιο δείγμα μαθητών 14-18 ετών*. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Βλαχάκη, Φ & Γαϊτάνης, Δ. (2011). Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την πολιτική στη δια βίου Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό: Παρουσίαση των πορισμάτων των εργασιών του δικτύου από το 2007 ως το 2010 και προοπτικές για την ανάπτυξη του θεσμού ΣΥΕΠ σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 94-95, 94-107.

Γαλανουδάκη – Ράπτη, Α. (2001). Οι επαγγελματικές φιλοδοξίες των νέων υπό το πρίσμα των παραγόντων που τις επηρεάζουν. Διαμόρφωση λειτουργικού προγράμματος ΣΕΠ για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, καθώς και τεχνικών αυτογνωσίας. Διδακτορική Διατριβή. Ε.Κ.Π.Α.

Cedefop (2020). *Skills forecast 2020: Greece*. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: https://www.cedefop.europa.eu/files/skills_forecast_2020_greece.pdf (12/11/2021)

Cohen, L., Manion, L., (1994). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β., Ζιώγου, Σ. & Φρόση, Α. (2003). *Φύλο και Εκπαιδευτική Πραγματικότητα στην Ελλάδα: προωθώντας παρεμβάσεις για την ισότητα των φύλων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα*. Αθήνα: Κ.Ε.Θ.Ι.

Δεληγιάννη, Β., Μαζηρίδου, Ε. & Κιοσέογλου, Γ. (2003). Οι προσδοκίες των γονέων για το μέλλον των παιδιών τους: διαμορφώνοντας τις ταυτότητες φύλου στο οικογενειακό πλαίσιο. Στο: Α. Κωσταρίδου-Ευκλείδη, Α. Στογιαννίδου & Ε. Αυδή (Επιμ.). *Επιστημονική Επετηρίδα Τμήματος Ψυχολογίας*, (τ.5, σελ.189-214). Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ.

Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. (2007). Η σύγχρονη έρευνα για τη νεανική ηλικία και το φύλο στο σχολικό πλαίσιο. Στο: Β. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή & Δ. Σακκά (Επιμ.), *Από την εφηβεία στην ενήλικη ζωή: μελέτες για τις ταυτότητες φύλου στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα*. Αθήνα: Gutenberg.

Δερμεντζοπούλου Β. (2012). *Ο θεσμός του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Σ.Ε.Π.) στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Διερευνώντας τις απόψεις των Συμβούλων Σ.Ε.Π.*. Διπλωματική Εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Δημάκη, Κ., Καμινιώτη, Ο., Κωστάκη, Ζ., Τσούρτη, Σ., & Ψαράκης, Στ. (2004). Εκπαιδευτικές και Επαγγελματικές Προτιμήσεις των μαθητών του Λυκείου στα αστικά κέντρα. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 114, 147-176.

Δημητρόπουλος, Γ. (1992). Ο εκπαιδευτικός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως δάσκαλος και λειτουργός συμβουλευτικής: Δύο προβλήματα, μία λύση. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 22-23, 51-62.

Ε.Κ.Ε.Π., (2007). *Διεθνή συστήματα διασφάλισης και διαχείρισης ποιότητας των υπηρεσιών Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού*. Αθήνα: Ε.Κ.Ε.Π.

Δίκτυο Ευρυδίκη, (2018). *Η εκπαίδευση στο Επιχειρείν στα σχολεία της Ευρώπης*. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <https://publications.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/74a7d356-dc53-11e5-8fea-01aa75ed71a1> (30.1.2021)

Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., (2013). *Ανάπτυξη δεξιοτήτων διαχείρισης σταδιοδρομίας: Θεωρητικό πλαίσιο*. Αθήνα: Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.

Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., (2021). *Εθνικό Πλαίσιο Δεξιοτήτων Διαχείρισης Ζωής και Σταδιοδρομίας*. Αθήνα: Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.

Ε.Σ.Π.Α., (2007). *Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση*. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://2007-2013.espa.gr/el/Pages/staticOPEducationandLifelongLearning.aspx>, (27/09/2011)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2009). *Μια στρατηγική της ΕΕ για τη νεολαία – Επένδυση και ενδυνάμωση. Μια ανανεωμένη ανοιχτή μέθοδος συντονισμού για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και των ευκαιριών της νεολαίας*. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM:2009:0200:FIN>, (27/11/2021)

European Commission, (2013). *Educating Europe's future entrepreneurs, Enterprise & Industry, Directorate-General Enterprise and Industry*. European Union, Luxembourg

European Training Foundation, (2003). *Review of Career Guidance Policies in 11 acceding and candidate countries. Synthesis report*. European Training Foundation. Στο: Ο.ΕΠ.ΕΚ.(2007). *Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός*. Αθήνα: Ο.ΕΠ.ΕΚ.

Ζαφειρακοπούλου, Ι. (2017). *Εκτιμήσεις των μαθητών Επαγγελματικού Λυκείου για τη σημασία του Σ.Ε.Π.*. Πτυχιακή Εργασία. ΑΣΠΑΙΤΕ –ΠΕΣΥΠ Πάτρας

Holland, J.L. (1973). *Making Vocational Choices: A Theory of Careers*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall. Στο: Ε.Κ.Ε.Π. (2007). *Οδηγός Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού στον τομέα της Απασχόλησης*. Αθήνα: Ε.Κ.Ε.Π.

Ι.Ε.Π., (2021α). *ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ 21+*. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <http://iep.edu.gr/el/psifiako-apothesis/skill-labs>

Ι.Ε.Π., (2021β). *Πρόσκληση για υποβολή δήλωσης συμμετοχής στην επιμόρφωση μονίμων και αναπληρωτών/τριων εκπαιδευτικών Α/θμιας (νηπιαγωγεία- δημοτικά) και Β/θμιας (γυμνάσια) εκπαίδευσης για τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων για τα σχολικά έτη 2020-2021 και 2021-2022*. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <http://iep.edu.gr/el/erga/prokyrikseis/proskliseis/proskliseis-gia-epimorfoseis>, (15/10/2021)

Ι.Ε.Π., (2021γ). *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός Γ' Γυμνασίου. Οδηγίες διδασκαλίας (ενδεικτικές στρατηγικές, δραστηριότητες και υποστηρικτικό υλικό)*.

Ιορδανίδου, Κ. (2008). Απόψεις και Προσδοκίες Εκπαιδευτικών για τη Σχολική Επίδοση, τη Συμπεριφορά και τις Μελλοντικές Επιλογές των Μαθητών και των Μαθητριών του Ελληνικού Γυμνασίου και Λυκείου. Πρακτικά: *Συνέδριο ΚΑΛΛΙΡΟΗ, Από την Εφηβεία στην Ενήλικη Ζωή*, 92-109.

Καζή, Σ. (2007). Επίδραση Σχολείου και Οικογένειας στην Επιλογή Επαγγέλματος. Στο: Χ. Καπόλη (Επιμ.), *Συμβουλευτικοί Ορίζοντες για τον Σχολικό Προσανατολισμό ΣΟΣ Προσανατολισμός* (σελ. 110-145). Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο

Καλίρης, Α. (2018). *Πηγές διαμόρφωσης των πεποιθήσεων αυτοαποτελεσματικότητας εκπαιδευομένων και στελεχών επαγγελματικής συμβουλευτικής*. Διδακτορική Διατριβή. Ε.Κ.Π.Α.

Καραμπατζάκη, Δ. (2008). Μεταβατικές διαδικασίες και ανάλυση λόγου: Έφηβοι μαθητές και μαθήτριες αιτιολογούν τις Εκπαιδευτικές και Επαγγελματικές τους Επιλογές. Πρακτικά: *Συνέδριο ΚΑΛΛΙΡΟΗ, Από την Εφηβεία στην Ενήλικη Ζωή*, 141-152.

Κασσωτάκης, Μ. (2004). *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός: Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Κάτσικας, Χ. & Θεριανός, Κ. (2007). *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης: από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι το 2007*. Αθήνα: Σαββάλας.

Κλουβάτος, Κ. (2010). *Φιλοδοξίες και Προσδοκίες Μαθητών και Γονέων για Σπουδές και Επαγγέλματα στις Κυκλάδες. Διαμορφωτικοί τους Παράγοντες*. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Κοσμίδου-Hardy, Χ. (2007). Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός. Στο: Χ. Καπόλη (Επιμ.), *Συμβουλευτικοί Ορίζοντες για τον Σχολικό Προσανατολισμό ΣΟΣ Προσανατολισμός* (σελ. 189-227). Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο

Κουμουνδούρου, Γ., & Μήτσου, Π. (2013). Τύποι δεσμού με τους γονείς και αντιλήψεις αυτοαποτελεσματικότητας: Η σχέση τους με τη διαδικασία λήψης επαγγελματικής απόφασης. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 101-102, 197-209.

Κούνη, Ζ., & Κουτσούκος, (2020). Απόψεις μαθητριών και μαθητών Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τον Συμβουλευτικό ρόλο του/της εκπαιδευτικού. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 122-123, 30-37.

Λογιώτης, Γ. (2014). *Ο ρόλος του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των μαθητών: από το θεσμικό λόγο στην εκπαιδευτική πρακτική*. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.

Μακρή-Μπότσαρη, Ε. (2000). Έφηβοι με χαμηλή σχολική επίδοση: ο ρόλος της συμβουλευτικής. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 52-53, 83-92.

Μπαλτά, Η. (2010). Αναγκαιότητα και δυνατότητες εφαρμογής του θεσμού Συμβουλευτική-Προσανατολισμός στο χώρο του σχολείου: εμπειρική έρευνα σε μαθητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 92-93, 88-102.

Μπουζάκης, Σ. (2002). *Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα. Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Γενική και Τεχνικοεπαγγελματική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.

Νίνα -Παζαρζή, Ε. (2019). *Κοινωνικό Φύλο & Εργασία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Ο.ΕΠ.ΕΚ., (2007). *Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός*. Αθήνα: Ο.ΕΠ.ΕΚ.

Παπατόλια, Σ. & Τσιβγιούρας, Σ. (2019). Εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των εφήβων. Ο παράγοντας φύλο. Πρακτικά: *1^ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο, Συμβουλευτική, Επαγγελματικός Προσανατολισμός και Πολιτιστικές Δραστηριότητες*, 238-309.

Repetto, E. (2001). Following Super's Heritage: Evaluation of a Career Development Program in Spain. . Στο: Γ. Λογιώτης, (2014). *Ο ρόλος του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές των μαθητών: από το θεσμικό λόγο στην εκπαιδευτική πρακτική*. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.

Σαμοΐλης, Π. (2001). Παράγοντες που επηρεάζουν τους υποψήφιους των Γενικών Εξετάσεων για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην επιλογή σπουδών. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 56-57, 151-172.

Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. (2001). Ανάπτυξη δεξιοτήτων σταδιοδρομίας: Μια νέα προσέγγιση της εφαρμογής του επαγγελματικού προσανατολισμού. Στο: Ν. Φακιολάς, Μ. Κασσωτάκης, & Π. Μπερσίμης (Επιμ), *Εξελίξεις στη Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό στην αυγή του 21ου αιώνα* (σελ. 63- 73). Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού

Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ, Μυλωνάς, Κ., & Αργυροπούλου, Αικ., (2003). Οι απόψεις των εφήβων για την επίδραση των γονέων τους στις επαγγελματικές τους επιλογές. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 64-65, 95-108.

Σιδηροπούλου – Δημακάκου, Δ., Αλεξοπούλου, Γ., Αργυροπούλου, Α., Δρόσος, Ν., & Ταμπούρη, Σ. (2008). *Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., Αργυροπούλου, Α. & Δρόσος, Ν. (2013). Ανάπτυξη Δεξιοτήτων «Προσωπικής Ευελιξίας», μια Νέα Προοπτική στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό: Οι Δράσεις του Κέντρου Έρευνας & Αξιολόγησης στην Επαγγελματική Συμβουλευτική του Πανεπιστημίου Αθηνών. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 94-95, 227 – 233.

Ταγκάλου, Α. (2009). *Διερεύνηση του επαγγελματικού προσανατολισμού σε μαθητές/τριες της Στ' τάξης του Δημοτικού σχολείου που φοιτούν σε τμήματα Γενικής και Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης*. Διδακτορική Διατριβή. Ε.Κ.Π.Α.

Τραχάλιος, Μ. (2010). *Αντιλήψεις και απόψεις των διευθυντών σχολικών μονάδων απέναντι στο θεσμό Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού*. Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Υ.Π.Ε.Π.Θ. (1994). *2ο ΚΠΣ – Τομέας Ανθρώπινοι Πόροι, ΕΠΕΑΕΚ*. Αθήνα: Υ.Π.Ε.Π.Θ.

Φιλίας, Β., (2003). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*. Αθήνα : Gutenberg.

Φραγκουδάκη, Ά. (2016). *Εκπαίδευση και κοινωνικές ανισότητες*. Σημειώσεις για το μάθημα: Εισαγωγή στην κοινωνιολογία της εκπαίδευσης. Αθήνα, Ε.Κ.Π.Α.

Φρόση, Λ., Κουϊμτζή, Ε., Παπαδήμου, Χ., (2001). *Ο παράγοντας φύλο και η σχολική πραγματικότητα στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΘΙ.

Χαδιά, Α. (2015). *Οι επαγγελματικές φιλοδοξίες των εφήβων: Η επίδραση των ατομικών χαρακτηριστικών, της οικογένειας και του τύπου εκπαίδευσης (Γενική-Επαγγελματική)*. Διδακτορική Διατριβή. Πάντειο Πανεπιστήμιο

Χαροκοπάκη, Α. (2012). *Αυτοαποτελεσματικότητα στη διαδικασία λήψης εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αποφάσεων μαθητών – μαθητριών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Ο ρόλος ατομικών παραγόντων και υποστηρικτικών μηχανισμών*. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Ψαλλιδάκου, Α. (2010). *Συγκριτική Μελέτη Επαγγελματικού Προσανατολισμού Μαθητών με Ειδικές Αναπτυξιακές Διαταραχές Σχολικών Ικανοτήτων και Μαθητών Γενικού Πληθυσμού*. Διδακτορική Διατριβή. Ε.Κ.Π.Α.

Ψάλτη, Α. & Κουϊμτζή, Ε. (2008). *Εκπαιδευτικές και Επαγγελματικές Επιλογές Εφήβων: Η μελέτη του φύλου*. Στο: Β. Δεληγιάννη -Κουϊμτζή, Δ. Μαρκουλή, Ε. Γωνίδα, Α. Ψάλτη, Ε. Κουϊμτζή. *Εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές εφήβων: διερεύνηση των αντιλήψεων στα θέματα της ισότητας των δυο φύλων της ελληνικής σχολικής κοινότητας (μαθητές/τριες, εκπαιδευτικοί, γονείς)*. Έκθεση των αποτελεσμάτων της έρευνας σε εθνικό επίπεδο, Τόμος Α, Ποσοτική Έρευνα. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ.

Watts, A.G., & Fretwell, D. (2003). Public Policies for Career Development: Policy Strategies for designing Career Information and Guidance Systems in Middle-Income and Transition Economies. Στο: Ο.ΕΠ.ΕΚ.(2007). *Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός*. Αθήνα: Ο.ΕΠ.ΕΚ.

World Economic Forum, (2018). *Towards a Reskilling Revolution*. Διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο:https://www3.weforum.org/docs/WEF_FOW_Reskilling_Revolution.pdf (03/02/2022)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Βασιλικό Διάταγμα 425/1966. (Φ.Ε.Κ. 110/Α/1966). *Περί ωρολογίου και αναλυτικού προγράμματος της Γ τάξεως, Γυμνασίων, Ημερησίων και Νυκτερινών.*

Βασιλικό Διάταγμα 673/1968. (Φ.Ε.Κ. 239/Α/1968). *Περί των ωρολογίων προγραμμάτων των μαθημάτων των Σχολείων Μέσης Εκπαιδύσεως.*

Νόμος 4379/1964. (Φ.Ε.Κ. 182/Α/1964). *Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής (Στοιχειώδους και Μέσης) Εκπαιδύσεως.*

Νόμος 309/1976. (Φ.Ε.Κ.100/Α/1976). *Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδύσεως.*

Νόμος 1566/1985. (Φ.Ε.Κ. 167/Α/1985). *Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις.*

Νόμος 2525/1997. (Φ.Ε.Κ.188/Α/1997). *Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις.*

Νόμος 4024/2011. (Φ.Ε.Κ. 226/Α/2011). *Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο – βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012–2015.*

Νόμος 4115/2013. (Φ.Ε.Κ. 24/Α/2013). *Οργάνωση και λειτουργία Ιδρύματος Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης και Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και άλλες διατάξεις.*

Νόμος 4186/2013. (Φ.Ε.Κ. 193/Α/2013). *Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις.*

Νόμος 4547/2018. (Φ.Ε.Κ. 102/Α/2018). *Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις.*

Νόμος 4823/2021. (Φ.Ε.Κ. 136/Α/2021). *Αναβάθμιση του σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις.*

Προεδρικό Διάταγμα 831/1977. (Φ.Ε.Κ. 270/Α/1977). *Περί ωρολογίου προγράμματος του Ημερησίου Γυμνασίου και αναλυτικού προγράμματος Α' και Β' τάξεων αυτού.*

Προεδρικό Διάταγμα 374/1978. (Φ.Ε.Κ. 79/Α/1978). *Περί του αναλυτικού προγράμματος της Γ' τάξεως του ημερησίου Γυμνασίου και του ωρολογίου και αναλυτικού προγράμματος του Εσπερινού Γυμνασίου.*

Προεδρικό Διάταγμα 1286/1981. (Φ.Ε.Κ. 315/Α/1981). *Περί τροποποιήσεως του ωρολογίου και αναλυτικού προγράμματος των σχολείων της Μέσης Γενικής Εκπ/σεως.*

Προεδρικό Διάταγμα 736/1982. (Φ.Ε.Κ. 157/Α/1982). *Τροποποίηση του ωρολογίου και αναλυτικού προγράμματος των σχολείων της Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης.*

Προεδρικό Διάταγμα 91/1984. (Φ.Ε.Κ. 35/Α/1984). *Ωρολόγιο και Αναλυτικό πρόγραμμα των Σχολείων Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης.*

Προεδρικό Διάταγμα 217/1985. (Φ.Ε.Κ. 79/Α/1985). *Ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα των ημερησίων και εσπερινών τεχνικών και επαγγελματικών λυκείων της μέσης τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης.*

Προεδρικό Διάταγμα 438/1985. (Φ.Ε.Κ. 158/Α/1985). *Ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα Γυμνασίων.*

Προεδρικό Διάταγμα 479/1985. (Φ.Ε.Κ. 170/Α/1985). *Ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα Λυκείων Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης.*

Σύνταγμα της Ελλάδος. (Φ.Ε.Κ. 111/Α/1975).

Υπουργική Απόφαση 174/1994. (Φ.Ε.Κ. 113/Α/1994). *Τροποποίηση ωρολογίων προγραμμάτων σχολικών μονάδων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.*

Υπουργική Απόφαση 6953/Γ2/1997. (Φ.Ε.Κ. 1057/Β/1997). *Ωρολόγιο Πρόγραμμα των μαθημάτων των τάξεων Α', Β', Γ' Ενιαίου Λυκείου.*

Υπουργική Απόφαση 130807/Γ2/2002. *Δημιουργία Γραφείων Σύνδεσης με την Αγορά Εργασίας και Επαγγελματικού Προσανατολισμού στα Τ.Ε.Ε.*

Υπουργική Απόφαση 140178/Γ7/2003. *Ίδρυση νέων ΚΕ.ΣΥ.Π. και Γραφείων Σ.Ε.Π. στο πλαίσιο της Κατηγορίας Πράξεων 2.4.1.α του ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ – Γ' ΚΠΣ.*

Υπουργική Απόφαση 125865/Γ7/2006. (Φ.Ε.Κ. 1831/Β/2006). *Τροποποίηση της Υ.Α. υπ' αριθ.: 140178/Γ7/11-12-2003.*

Υπουργική Απόφαση 105298/Γ2/2010. *Αναστολή της Λειτουργίας των Γραφείων Σύνδεσης με την Αγορά Εργασίας και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΓΡΑ.ΣΥ.)*

Υπουργική Απόφαση 59618/Γ2/2011. (Φ.Ε.Κ. 1213/Β/2011). *Ωρολόγιο πρόγραμμα των μαθημάτων της Α΄ τάξης Γενικού Λυκείου.*

Υπουργική Απόφαση 115475/Γ2/2013. (Φ.Ε.Κ. 2121/Β/2013). *Ωρολόγιο Πρόγραμμα των μαθημάτων της Α΄ τάξης του Γενικού Λυκείου.*

Υπουργική Απόφαση 93381/Δ2/2016. (Φ.Ε.Κ. 1640/Β/2016). *Ωρολόγιο πρόγραμμα των μαθημάτων των Α΄, Β΄, Γ΄ τάξεων του ημερησίου γυμνασίου.*

Υπουργική Απόφαση Φ.351.1/53/206591/Ε3/2018. (Φ.Ε.Κ.5440/Β/2018). *Διαπίστωση της παύσης λειτουργίας υπηρεσιών και οργανικών μονάδων και της έναρξης πλήρους λειτουργίας των Κέντρων Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης (Κ.Ε.Σ.Υ.).*

Υπουργική Απόφαση 74181/Δ2/2020. (Φ.Ε.Κ. 2338/Β/2020). *Ωρολόγιο πρόγραμμα των μαθημάτων των Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεων του Γενικού Λυκείου.*

Υπουργική Απόφαση 94207/Δ2/2021. (Φ.Ε.Κ.3791/Β/2021). *Ωρολόγιο Προγραμμάτων μαθημάτων των Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεων του Ημερησίου Γυμνασίου.*

Υπουργική Απόφαση 94214/Δ2/2021. (Φ.Ε.Κ. 3791/Β/2021). *Ωρολόγιο Προγραμμάτων μαθημάτων των Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεων του Εσπερινού Γυμνασίου.*

Υπουργική Απόφαση 94236/ΓΔ4/2021. (Φ.Ε.Κ. 3567/Β/2021). *Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών για τα Εργαστήρια Δεξιότητων όλων των τύπων σχολικών μονάδων, Νηπιαγωγείων, Δημοτικών και των Γυμνασίων.*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ, ΛΑΡΙΣΑ
Π.Μ.Σ : «ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ»

ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αγαπητή μαθήτριά/ Αγαπητέ μαθητή,

Θα ήθελα τη βοήθειά σου στην έρευνα που κάνω στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας με θέμα τον **Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό**. Το ερωτηματολόγιο που θα συμπληρώσεις είναι **ανώνυμο** και τα αποτελέσματα που θα προκύψουν θα αξιοποιηθούν μόνο για ερευνητικούς σκοπούς.

Η έρευνα αυτή αποτελεί μέρος μεταπτυχιακής εργασίας μου στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Σε παρακαλώ ν' απαντήσεις σε όλες τις ερωτήσεις προκειμένου το ερωτηματολόγιο να είναι έγκυρο.

Η ΓΝΩΜΗ ΣΟΥ ΜΕΤΡΑΕΙ !!!

Σε ευχαριστώ εκ των προτέρων για την βοήθειά σου.

Κατσούλια Αναστασία
Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ, ΛΑΡΙΣΑ
Π.Μ.Σ : «ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ»

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

A. Ατομικά χαρακτηριστικά μαθητών

A. 1 Φύλο: Αγόρι Κορίτσι

A. 2 Ποιος ήταν ο μέσος όρος της βαθμολογίας σου την προηγούμενη σχολική χρονιά:

Σχεδόν καλώς 9,5 – 13

Καλώς 13,1 – 16

Λίαν καλώς 16,1 – 18

Άριστα 18,1 – 20

B. Χαρακτηριστικά οικογενειακού περιβάλλοντος

B. 1 Ποιες σπουδές έχουν κάνει οι γονείς σου:

	Πατέρας	Μητέρα
Απόφοιτος Δημοτικού	☐	☐
Απόφοιτος Γυμνασίου	☐	☐
Απόφοιτος Γενικού Λυκείου	☐	☐
Απόφοιτος Επαγγελματικού Λυκείου	☐	☐
Πτυχιούχος Πανεπιστημίου/ Τ.Ε.Ι.	☐	☐
Κάτοχος Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού	☐	☐

B. 2 Ποια είναι η εργασιακή κατάσταση των γονιών σου:

	Πατέρας	Μητέρα
Είναι άνεργος/άνεργη	☐	☐
Εργάζεται λίγες ώρες ή περιστασιακά	☐	☐
Εργάζεται με πλήρες ωράριο	☐	☐
Έχει πάρει σύνταξη	☐	☐

B. 3 Με ποιον επαγγελματικό τομέα ασχολούνται οι γονείς σου:

	Πατέρας	Μητέρα
Θετικές επιστήμες (Χημεία, Βιολογία) ,Φάρμακα	☐	☐
Κατασκευές και χειρωνακτικές εργασίες	☐	☐
Εμπόριο, Δημόσιες σχέσεις	☐	☐
Πληροφορική, Τηλεπικοινωνίες	☐	☐
Οικονομία, Τράπεζες, Υπάλληλοι γραφείου	☐	☐
Νομικά επαγγέλματα	☐	☐
Μεταφορές, Ναυτιλία, Τουρισμός	☐	☐
Εφαρμοσμένες και Γραφικές Τέχνες	☐	☐
Υγεία και Κοινωνικά επαγγέλματα	☐	☐
Εκπαίδευση και Θεωρητικές Επιστήμες	☐	☐
Αστυνομία, Πυροσβεστική, Στρατιωτικά Επαγγέλματα	☐	☐

B. 4 Στις συζητήσεις με τους γονείς σου για τις σπουδές σου και το μελλοντικό σου επάγγελμα, ποια είναι η στάση τους:

- Συμφωνούν με τα σχέδιά μου
  - Διαφωνούν με τα σχέδιά μου
  - Θα με στηρίξουν σε ότι αποφασίσω
  - Δεν συζητάμε
-

C. Εκπαιδευτικά και επαγγελματικά σχέδια

C. 1 Τι θα ήθελες να κάνεις μετά την αποφοίτησή σου από το Γυμνάσιο:

Να αναζητήσω εργασία

Να φοιτήσω σε Γενικό Λύκειο

Να φοιτήσω σε ΕΠΑΛ/ΟΑΕΔ

Δεν έχω αποφασίσει

C. 2 Αν θα φοιτούσες σε Γενικό Λύκειο ή ΕΠΑΛ, τι θα ήθελες να κάνεις αφού έπαιρνες απολυτήριο Λυκείου:

Να αναζητήσω εργασία

Να σπουδάσω σε Δ.Ι.Ε.Κ

Να σπουδάσω σε Πανεπιστήμιο

Να σπουδάσω σε Ιδιωτικό Κολλέγιο

Να σπουδάσω στο εξωτερικό

C. 3 Σε ποιον επαγγελματικό τομέα θα ήθελες να ανήκει το μελλοντικό σου επάγγελμα:

Θετικές επιστήμες (Χημεία, Βιολογία), Φάρμακα

Κατασκευές και χειρωνακτικές εργασίες

Εμπόριο, Δημόσιες σχέσεις

Πληροφορική, Τηλεπικοινωνίες

Οικονομία, Τράπεζες, Υπάλληλοι γραφείου

Νομικά επαγγέλματα

Μεταφορές, Ναυτιλία, Τουρισμός

Εφαρμοσμένες και Γραφικές Τέχνες

Υγεία και Κοινωνικά επαγγέλματα

Εκπαίδευση και Θεωρητικές Επιστήμες

Αστυνομία, Πυροσβεστική, Στρατιωτικά Επαγγέλματα

Δεν έχω αποφασίσει

**C. 4 Συμπλήρωσε την πρόταση με αυτήν που ταιριάζει καλύτερα σε σένα.
«Εγώ θα ήθελα να ακολουθήσω.....»**

Ένα επάγγελμα που προσφέρει μονιμότητα και ασφάλεια

Ένα επάγγελμα που θα μου αποφέρει πολλά χρήματα

Ένα επάγγελμα που ταιριάζει με τις ικανότητες και τα ενδιαφέροντά μου

Ένα επάγγελμα που έχει ζήτηση στην αγορά εργασίας

Ένα επάγγελμα με κοινωνικό κύρος

Το επάγγελμα των γονιών μου

D. Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός

D. 1 Γνώριζες ότι υπάρχουν Κέντρα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού όπου θα μπορούσαν να σε βοηθήσουν να επιλέξεις τις κατάλληλες σπουδές και το μελλοντικό σου επάγγελμά;

ΝΑΙ ΟΧΙ

D. 2 Επισκέφθηκες ποτέ κάποιο Κέντρο Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού για να συζητήσεις για τις σπουδές και το μελλοντικό σου επάγγελμά;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Σχετικά με την απόφαση για τις σπουδές και το μελλοντικό σου επάγγελμα, σε ποιο βαθμό κατά την γνώμη σου, σε βοήθησαν οι παρακάτω:

		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
D. 3	Οι γονείς σου	1	2	3	4	5
D. 4	Ο καθηγητής του μαθήματος «Εργαστήρια Δεξιοτήτων» με τον οποίο συζητήσατε θέματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού	1	2	3	4	5
D. 5	Δημόσιο κέντρο που μίλησες για θέματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού	1	2	3	4	5
D. 6	Ιδιωτικό κέντρο που μίλησες για θέματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού	1	2	3	4	5
D. 7	Οι πληροφορίες που βρήκες από το Διαδίκτυο	1	2	3	4	5

Σε ποιο βαθμό κατά την γνώμη σου θα σε βοηθούσαν τα παρακάτω ώστε να γνωρίσεις καλύτερα τα επαγγέλματα που υπάρχουν:

		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
D. 8	Με επισκέψεις στο χώρο εργασίας κάθε επαγγέλματος	1	2	3	4	5
D. 9	Με υλικό, έντυπο ή ψηφιακό	1	2	3	4	5
D. 10	Με παρακολούθηση παρουσιάσεων σχετικά με τα επαγγέλματα	1	2	3	4	5
D. 11	Με συζήτηση με κάποιον σύμβουλο Επαγγελματικού Προσανατολισμού σε εξειδικευμένο κέντρο	1	2	3	4	5
D. 12	Με περισσότερες ώρες διδασκαλίας του μαθήματος «Εργαστήρια Δεξιοτήτων» όπου συζητάμε για θέματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού	1	2	3	4	5

Ευχαριστώ για τον χρόνο σου